

Danmark i EU:

Årsager til markant valgfåelse ved EU-Parlamentsvalgene

af Ditte Marie Gyldenborg Ovesen

Kandidatspeciale - Anvendt Filosofi
Aalborg Universitet
Maj 2017

Kandidatspeciale

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Artikel	Speciale X	Skriftlig opgave
-----------------------------	---------	----------	---------	--------------------------	---------------------

Uddannelsens navn	Kandidat i Anvendt Filosofi		
Semester	10. Semester		
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Kandidatspeciale		
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift	
Navn Ditte Marie Gyldenbergs Ovesen	20151574		
Afleveringsdato	31. maj 2017		
Projektitel/Synopsis titel/Speciale-titel/ opgave nummer	Danmark i EU: Årsager til markant valgfåelse ved EU-Parlamentsvalgene		
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000		
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	156.266		
Vejleder (speciale)	Patrik Kjærdsdam Tellés		

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlige for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
Indledning.....	4
Metode.....	6

Del I

EU's historie og institutioner

Et historisk blik på EU	10
Udviklingen fra EF til EU og frem til i dag	10
Markante forandringer fra EF til EU	13
EU-institutionerne og lovgivningsprocesserne	22
Overstatslig lovgivning	30
Lobbyisme i EU	31
Danmark i EU	34

Del II

Spørgeskemaundersøgelse

Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse	40
Hvorfor et spørgeskema?	40
Resultatet.....	42
Uenighed blandt borgerne om tilknytningen til EU	43
Årsagen til manglende stemmer.....	46
Manglende information og interesse for EU.....	48
Borgernes prioriteringer af politikområder	48

Del III

Årsager til valgfståelse

Hvilke problemstillinger er på spil?	50
a) Forskelsbehandlingen af medlemslandene	50
b) Manglende gennemsigtighed og interesse	54
c) Politikerne befinder sig for langt fra borgerne.....	56
d) Økonomisk vækst over mennesker.....	61
Opsamling	63

Del IV

Pligt til valgdeltagelse?

Hvad er demokrati?	65
--------------------------	----

En definition af demokrati	65
Har borgere pligt til at stemme i et demokratisk samfund?	67
Platon og EU: Hvem bør stemme og bestemme?	67
En stemme for demokratiet?	69
Opsamling	75
Kan et demokrati blive for stort?.....	77
EU som ét stort demokrati	78
Opsamling	84

Del V

Sammenfatning

Opsummering	87
Konklusion	90

Litteratur og kilder

Bøger	91
Kapitler i bøger.....	91
Artikler	91
Internetkilder	92

Bilag

1. Spørgeskemaundersøgelse.....	93
---------------------------------	----

Abstract

This thesis aims to explore why a significant number of citizens in Denmark deliberately abstain to vote in European Parliamentary elections, when the EU has a great amount of influence on the Danish national legislation. For this, a questionnaire survey has been prepared involving 269 people. The questionnaire survey is very broad and seeks both attitudes of opponents of the EU, positivity towards the EU and most important reasons for election abstention and/or lack of interest in the EU among the population in Denmark. In addition, this special purpose is to investigate whether it is contrary to the principles of democracy in a democratic society when a citizen deliberately choose to abstain from an otherwise democratic referendum. A review of EU history shows how much joint European cooperation between the EU's now 28 member states has changed since the beginning of cooperation after the Second World War. As more and more European countries have become a part of the EU, the interest of the EU in the population has fallen more and more, which is reflected in particular by the European Parliamentary elections. This thesis focuses on the population in Denmark, and why the voting citizens in Denmark largely choose to abstain from voting in the European Parliamentary elections and other EU-related referendums. Through philosophical literature by Jürgen Habermas, Richard Sennett, Eva Chiapello, Jason Brennan and literature about the EU, it can be concluded that the reason for the declining turnout is that there significant and very wide gap between the individual citizen and the EU politician both geo-graphically, politically and socially. Politicians in the EU have created a political system that is too complicated and confined to the individual citizen's ability to review and follow the EU's development and legislative processes. In addition, the citizen is not involved in the legislative processes, where officials and lobbyists, on the other hand, play a decisive part in the Commission's legislative proposals, of which the Commission has almost unbroken mono-poly. According to Habermas, all 28 member states are required to be harmonized under the same federal EU-legislation if the EU has to win back its credibility among its citizens. This thesis is critical of Habermas' ideas of harmonizing member states, as this will mean that the EU must oppose the democratic and legal rights of many citizens, which hardly seems to be advancing for democracy.

Indledning

Baggrund for dette speciale

Den undren efterfulgt af refleksion over de tilhørende problemstillinger der ligger til grund for dette kandidatspeciale, opstod da jeg tilbragte mit niende semester som assistent for Rina Ronja Kari, repræsentant for Folkebevægelsen mod EU på den europæiske venstrefløj i EU-Parlamentet i Bruxelles.

I løbet af mine knap fire måneder i EU-Parlamentet blev jeg klar over, at den befolkningen i EU-medlemslandene slet ikke har den samme interesse og samme engagement i EU-politikken som politikerne har. Det stod klart for mig, at denne tendens ligeledes gør sig gældende hos befolkningen i Danmark, hvor holdningerne og interesserne om EU-politikken og EU-lovgivningen slet ikke kan sammenlignes holdningerne og interesserne for vores eget folketing og politik her i Danmark. Dette kommer især til udtryk, når der er folketingsvalg i Danmark og EU-Parlamentsvalg i Bruxelles, hvor en meget stor del af borgerne i Danmark undlader at stemme ved EU-Parlamentsvalgene i forhold til antallet af stemmer afgivet ved de danske folketingsvalg.

Ved det seneste EU-Parlamentsvalg i 2014 stemte 56 % af befolkningen i Danmark ifølge EU's egne tal. Året efter ved det danske folketingsvalg i 2015 stemte 86 % af den stemmeberettigede befolkning i Danmark ifølge både Folketingets egne tal og EU's tal. Det vækkede temmelig meget undren i mig, hvorfor så stor en del af befolkningen i Danmark ikke vælger at bruge sin ellers demokratiske stemmeberettigelse, når EU-lovgivning har så stor indflydelse på dansk national lovgivning, som det hurtigt blev klart for mig, er tilfældet.

Det undrede mig, at vi i et såkaldt demokratisk samfund i Danmark, oplever en så stor del af befolkningen, der ikke synes interesseret i at have indflydelse på vores fælles fremtid, når beslutningerne herom træffes udenfor landets grænser. I stedet for at vende min kritik direkte mod de borgere, der undlader at stemme, valgte jeg i første omgang at se opad og rettet blikket mod EU's institutioner og lovgivningsprocesser, og jeg blev meget hurtigt klar over, at det også var her, problemet i forhold til dansk valgdeltagelse opstod. Det viste sig nemlig, at be-

folkningen i Danmark langt fra er de eneste borgere, der i høj grad underlader at stemme til EU-Parlamentsvalgene. Mens 56 % af den stemmeberettigede befolkning i Danmark stemte ved EU-Parlamentsvalget i 2014, stemte eksempelvis kun 18 % den stemmeberettigede befolkning i Tjekkiet, 13 % af den stemmeberettigede befolkning i Slovakiet og 33 % af den stemmeberettigede befolkning i Portugal ved EU-Parlamentsvalget i 2014. Selvom at den danske valgdeltagelse ved EU-Parlamentsvalget i 2014 synes lav, var den alligevel én af de højeste blandt EU-medlemslandene, kun overgået af Belgien (89,6 %), Luxemburg (85,6 %), Malta (74,8 %), Grækenland (60 %) og Italien (57 %).

Det liberalistiske EU

Det er tydeligt, at EU's fokus er bygget op omkring den handelsaftale medlemslandene indgik snart syv årtier tilbage, der i sin tid grundlagde det europæiske samarbejde, som EU i dag er blevet til, hvor begrebet "frihed" bruges meget centralt i forbindelse med liberalistiske værdier, så som *fri-handel*, *det frie marked* og *fri bevægelighed* for kapital, arbejdskraft, varer og europæiske borgere. De største og mest dominerende partier og grupper i EU-institutionerne er ligeledes liberalistiske, eller hvad der i daglig tale i diverse medier også omtales som "blå partier", der fører "blå politik". Langt de fleste formænd i de forskellige EU-institutioner har også været og er stadig liberalistiske repræsentanter. De liberalistiske værdier, der utvivlsomt hænger sammen med EU's økonomiske politikker og prioriteringer, er derfor meget synlige hos EU-institutionerne.

Formålet med dette speciale

Dette kandidatspeciale har til formål at undersøge, hvorfor et væsentligt antal borgere i Danmark bevidst undlader at stemme ved EU-Parlamentsvalgene, når EU har rigtig stor indflydelse på Danmarks nationale lovgivning. Til dette er der blevet udarbejdet en spørgeskemaundersøgelse, hvor 269 personer har deltaget. Spørgeskemaundersøgelsen er meget bred, og søger både holdninger fra modstandere af EU, positivitet overfor EU og vigtigst årsager til valgfaståelse og/eller manglende interesse for EU blandt befolkningen i Danmark. Dertil har dette speciale også til formål at undersøge, om det er i strid med det demokratiske samfunds

principper om netop demokrati og stemmeberettigelse, når en borger bevidst vælger at afstå at stemme ved en ellers demokratisk folkeafstemning. Problemformulering

Hvad er årsagerne til, at et væsentligt antal stemmeberettigede borgere i Danmark bevidst vælger at afstå at stemme ved EU-Parlamentsvalgene, når EU-lovgivningen fylder rigtig meget i forhold til Danmarks nationale lovgivning, og er dette i så fald i strid med de demokratiske værdier og principper, der ligger bag disse ellers demokratiske folkeafstemninger?

Metode

Specialet er opdelt i fem dele:

1. *Et historisk blik på EU*
2. *Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse*
3. *Årsager til valgafståelse*
4. *Pligt til valgdeltagelse*
5. *Sammenfatning*

Den første del - *Et historisk blik på EU* - tager udgangspunkt i de historiske begivenheder, der var med til at forme det EU, vi kender i dag samt de forandringer, EU har gennemgået i transformeringen fra EF til EU, og hvad dette har medført af ændringer. Dertil bliver der set på EU-institutionerne og disses plads i EU's hierarkiske opbygning. At kende til både EU's historie og EU's institutioner er væsentligt, for at kunne forstå de dynamikker og problematikker, der gør EU til et kompliceret emne for mange europæiske borgere og herunder borgerne i Danmark. Til denne første del indgår historiske oplysninger fra EU-Parlamentets egen hjemmeside, folketingets EU-oplysning (eu.dk), samt kapitlet "Politikdannelse" fra bogen "Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark" af Søren von Dosenrode og Niels Chr. Sidenius."

Denne del er en informerende del skrevet på baggrund af informationer om EU og dets institutioner, da EU's opbygning og historie er væsentlig for at forstå de problemstillinger, der ligger til grund for dette speciale.

Anden del - *Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse* - tager udgangspunkt i den spørgeskemaundersøgelse, der er lavet i forbindelse med dette speciale for at undersøge årsagerne til valgafståelse ved EU-Parlamentsvalgene blandt befolkningen i Danmark. I denne del bliver de væsentligste resultater og pointer af spørgeskemaundersøgelsen listet, da disse ligger til grund

for de følgende afsnit, hvor disse ligeledes vil blive inddraget løbende. Hele spørgeskemaundersøgelsen samt alle resultaterne ligger vedhæftet som bilag.

Denne del kan beskrives som en praktisk og empirisk del, i det der tages udgangspunkt i befolkningens holdninger i praksis ud fra spørgeskemaundersøgelsen.

Tredje del - *Årsager til valgfåelse* - tager udgangspunkt i de problemstillinger, der er årsag til valgfåelse blandt befolkningen i Danmark ved EU-Parlamentsvalgene. Denne del er opdelt i fire mindre afsnit, der hver især tager udgangspunkt i de fire væsentligste problemstillinger i forhold til EU og valgfåelse. Den anvendte litteratur i denne del består af Jørgen Habermas og hans bog "The Crisis of the European Union", Søren von Dörmann og Niels Chr. Sidenius og kapitlet om "Politikdannelse" i bogen "Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark", Richard Sennett og kapitlet om "Arbejdsmoral" fra bogen "Det fleksible menneske", samt Eva Chiapello og kapitlet "Capitalism and its Criticisms" i bogen "New Spirit of Capitalism? Crises, Justifications, and Dynamics".

Denne del er en teoretisk og analyserende del, hvor teori netop bliver mødt med en analyserende tilgang for at skabe sammenhæng mellem teori, EU's institutioner og processer med reference til af nogle af resultaterne i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen.

Fjerde del - *Pligt til valgdeltagelse* - centrerer omkring demokrati og valgdeltagelse. Først vil der blive set kort på begrebet "demokrati", og til dette vil der blive gjort brug af opslagsværket "Filosofisk leksikon", der igennem en definition af begrebet og flere af dets tilhørende begreber formår at give tegne et billede af, hvad et demokratisk samfund er. Efterfølgende vil der blive set på Platons idealstat og demokratisyn, da dette på mange måder minder om EU's nuværende hierarkiske opbygning, og her vil der blive gjort brug af bogen "De politiske idéers historie - Fra Platon til Kommunismens fald" af Svend-Eric Liedman. Videre vil der blive set på, om en stemme i det demokratiske samfund, nu rent faktisk også er en stemme for demokratiet. Dette vil blive gjort ved hjælp af Jason Brennan og hans tekst "Polluting The Polls: When Citizens should not vote" og med referencer til Platons idealstat, da Platon og Brennan har lignende holdninger om, hvem der skal lede demokratiet. Sidst vil der blive set på om, hvorvidt demokratiet kan blive for stort til, at den enkelte borger kan følge med. Dette vil end-

nu engang blive gjort ved hjælp af Habermas og bogen "The Crisis of the European Uni-on" og igen også med referencer til Platons demokratisyn og idealstat.

Denne del er specialets mest filosofiske del, da der her tages udgangspunkt i både klassisk filosofi og filosofiske problemstillinger i forhold til demokrati og stemmerettigheder. Denne del vil blive behandlet med en analyserende og diskuterende tilgang. Også i denne del vil der blive refereret til resultatet af spørgeskemaundersøgelsen.

Femte del - *Sammenfatning* - er et opsummerede og konkluderende afsnit. Først vil der blive lavet en opsummering og kort sammenfatning af specialet. Denne tilgang er valgt fordi specialets andre dele har en både teoretisk, analyserende og diskuterende tilgang, hvortil det hele så blot bliver opsummeret og kort sammenfattet i dette afsnit. Dette vil blive gjort med referencer til den anvendte litteratur og teori, der mere eller mindre er taget med igennem hele specialet. Efterfølgende følger specialets konklusion.

Sidst følger litteraturliste og bilag.

Del I

EU's historie og institutioner

Fotokilde: news.bbcimg.co.uk

Et historisk blik på EU

Det, der startede som en handelsaftale mellem seks europæiske lande under betegnelsen "EF", er sidenhen blevet til langt mere end blot en handelsaftale. I EU's historie kan år 1992 betegnes som et skælsættende år, hvor EF netop blev til EU, da *Traktaten om Den Europæiske Union (TEU)* - også kaldet *Maastrichttraktaten* - blev indgået. I dag har EU 28 medlemslande.

Udviklingen fra EF til EU og frem til i dag

Dette afsnit tager udgangspunkt i EU's historie fra begyndelsen i 1945 og op til i dag. Hvert årti er inddelt i et afsnit, der tager udgangspunkt i årtiets vigtigste begivenheder i forhold til EU. Til dette indgår historiske oplysninger fra EU-Parlamentets egen hjemmeside, folketingets EU-oplysning (eu.dk), samt kapitlet *Politikdannelse* fra bogen "Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark" af Søren von Dosenrode og Niels Chr. Sidenius der handler om lobbyisme, idet dette er væsentligt i forhold til EU's lovgivningsprocesser.

1945 - 1959: Et samarbejde om et fredeligt Europa

Kort efter Anden Verdenskrig oprettes *Den Europæiske Union* med formålet om at skabe et handelsfællesskab mellem de europæiske lande og dermed stoppe landene med at bekrige hinanden. I 1950 begynder Belgien, Frankrig, Italien, Luxembourg, Holland og Tyskland som de første europæiske lande at samarbejde om rammerne for *Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab*, der skal udgøre grundlaget for at knytte landene tættere sammen både økonomisk og politisk for kunne sikre fred. I 1957 bliver vedtagelsen af Rom-traktaten begyndelsen på *Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EØF)* også kaldet *Fællesmarkedet*. (Den Europæiske Union, 2017).

1960 - 1969: Økonomisk vækst

I starten af dette årti giver det opsving i økonomien, da EF-landene fjerner told på de varer, der handles landene imellem. I forbindelse med fødevarerproduktionen bliver der indført en fælles kontrol, der skal garantere at alle EF-borgere får nok at spise, hvilket fører til en stigning og et overskud af fødevarer dyrket i landbruget. Befolkningen i udgangen af dette årti

bliver også kendt som “årgang 68”, da der i foråret 1968 sker der mange forandringer i samfundet og borgernes måde at leve på, i forbindelse med studenteroprøret i Paris. (Den Europæiske Union, 2017).

1970 - 1970: Det europæiske fællesskab vokser

På årets første dag i 1973 bliver Danmark en del af EF-samarbejdet sammen med Irland og Storbritannien, og EF udgøres nu af ni medlemsstater. I efteråret samme år udvikles energikrisen og tilhørende økonomiske udfordringer i Europa på baggrund af krigen mellem Mellemøsten og Israel. Midt i dette årti falder de sidste europæiske diktaturer, da det portugisiske *Salazar-regime* væltes i 1975, og året efter dør Spaniens general Franco. I løbet af dette årti vedtages der EF-love, for beskyttelse af miljøet samt indførelsen af begrebet om at “forurenere betaler”. Samtidig afsætter EF store beløb til skabelse af arbejdspladser og forbedring af infrastrukturen, der skal forbedre forholdene i EF-landenes fattige områder. Europa-Parlamentets indflydelse tager fat og involveres i EF-spørgsmål, hvilket i 1979 resulterer i, at borgerne i EF-landene nu kan stemme på parlamentets medlemmer. (Den Europæiske Union 2017).

1980 - 1989: Det indre marked og Berlinmurens fald

Grækenland bliver i 1981 det tiende medlem af EF. Fem år senere i 1986 føler Spanien og Portugal i grækernes fodspor og bliver ligeledes medlem af EF. Samme år underskrives *Den Europæiske Fællesakt*, der udgør rammerne for et kommende seksårigt program, der skaber det europæiske marked, der i dag betegnes som “det indre marked”, hvor der kan handles frit på tværs af medlemslandenes grænser. Berlinmurens fald sker d. 9. november 1989, hvor grænsen mellem Østtyskland og Vesttyskland åbnes igen efter 28 år, hvilket fører til et mere samlet Tyskland og dermed nye politiske forandringer i både Tyskland og EF. (Den Europæiske Union, 2017).

1990 - 1999: Grænseløst EU

Dette årti byder på mange politiske omvæltninger. I 1993 underskrives *Maastrichttraktaten* som grundlag for *Den Europæiske Union*, og EF bliver dermed til EU. Maastrichttraktaten og dermed Den Europæiske Union bliver starten på en ny æra for det europæiske samarbejde,

som efter dette år nu kan deles op i to kategorier; før og efter Maastrichttraktaten. Samme år indføres den frie bevægelighed for kapital, europæiske borgere, tjenesteydelser og varer, hvorved visionen om det indre marked fuldføres. Dette medfører at mange europæiske studerende og arbejdstagere søger mod andre EU-medlemslande for at studere og arbejde. I 1995 bliver Østrig, Finland og Sverige også medlem af EU, hvor også *Schengenaftalen* underskrives, hvorved europæiske borgere nu kan krydse EU-medlemslandenes grænser uden pas. I 1999 underskrives *Amsterdamtraktaten*, som efterfølger til Maastrichttraktaten og Schengenaf-talen bliver den tredje traktat der underskrives i dette årti. Vigtige emner der berører befolkningen og EU-politikken op gennem 90'erne er beskyttelse af miljøet og et samarbejde om fælles forsvar og sikkerhed i Europa. Dette bliver også årtiet, hvor Central- og Østeuropa kommer tættere på hinanden i forbindelse med Kommunismens fald. (Den Europæiske Union, 2017).

2000 - 2009: Økonomisk krise og nye medlemslande

Efter terrorangrebene i New York og Washington d. 11. september 2001 påbegynder EU-landene et tættere samarbejde til bekæmpelse af kriminalitet og terror, hvilket senere hen også vil føre til et fælles europæisk politi- og retssamarbejde. I 2002 indføres Euroen i flere medlemslande og stadig flere lande tilvælger den nye valuta op igennem dette årti. I 2004 udviskes det politiske skel mellem Øst- og Vesteuropa formelt set, da ti østeuropæiske lande bliver medlem af EU. I 2007 følger Bulgarien og Rumænien ligeledes trop og tilslutter sig EU. I 2008 rammes Europa af et finansielt stormvejr, som kommer til at vare længe og få store økonomiske konsekvenser, idet den globale finanskrisen breder sig til de europæiske lande. I 2009 træder Lissabontraktaten i kraft efter at være blevet godkendt af alle EU-medlemslande to år tidligere, hvilket er med til at modernisere EU's institutioner og ligeledes effektivisere EU's arbejdsmetoder. (Den Europæiske Union 2017).

2010 – i dag: Bankunionen oprettes og nye udfordringer opstår

Finanskrisen hænger stadig i de europæiske lande i starten af dette årti, hvilket får EU til at oprette *Bankunionen*, der skal sikre mere stabile banker og dermed hjælpe de medlemslande, der er hårdest ramt af finanskrisen med at løse økonomiske problemer. EU bliver modtager af

Nobels Fredspris i 2012, og i 2013 bliver Kroatien det nyeste og 28. medlemsland i EU. I 2014 afholdes der EU-parlamentsvalg, hvor der vælges flere EU-skeptikere ind i EU-Parlamentet end hidtil set. Samme år angribes Ukraine af Rusland, hvor der især er fokus på situationen i Krim, hvilket medfører at en ny europæisk sikkerhedspolitik vedtages i EU. Dette årti har også indtil videre budt på en forværring af situationen i Mellemøsten, hvilket har resulteret i flere krige og uroligheder i mange mellemøstlige lande og medført at mange mennesker vælger at flygte til Europa. EU har påtaget sig et minimalt ansvar i forbindelse med håndteringen af flygtningestrømmene, hvor den foreløbige løsning har været at betale Tyrkiets præsident, Erdogan, for at blokere grænserne til Tyrkiet, da mange flygtninge søger den vej for at komme ind i Europa. Samtidig rammes flere europæiske lande af terrorangreb med relation til urolighederne i Mellemøsten. (Den Europæiske Union 2017).

Markante forandringer fra EF til EU

Der er uden tvivl sket markante ændringer i det EU, vi kender - eller på mange måder slet ikke kender - i dag, siden Rom-traktaten blev underskrevet i 1957, hvilket for alvor grundlagde det daværende EF. Dette afsnit tager udgangspunkt i de væsentligste forandringer og traktater i forbindelse med EU's udvikling. Også her indgår oplysninger fra EU's egen hjemmeside og folketingets EU-oplysning.

Grundlaget for de markante forandringer fra EF til EU:

a) Paris- og Romtraktaten	d) Euroens indførelse og knæk
b) Den Europæiske Fællesakt	e) Lissabontraktaten
c) Maastrichttraktaten og Amsterdamtraktaten	

a) Paris- og Romtraktaten

Paristraktaten fra 1951 blev startskuddet til det europæiske samarbejde, som med denne traktat startede som et samarbejde om forsyning og fossile brændstoffer. Traktaten trådte i kraft d. 25. juli 1952 som den indledende integrationsproces, der få år senere skulle danne grundlaget for det daværende EF. Vedtagelsen af Paristraktaten skabte således *Det Europæiske Kul- og*

Stålfællesskab (EKSF), med et udøvende organ, der blev omtalt som “Den Høje Myndighed”. Denne myndighed bestod af en parlamantarisk forsamling, en domstol, et ministerråd samt et rådgivende udvalg. Traktaten blev indgået for en periode på 50 år, og ophørte d. 23. juli 2002. Stifterne af EKSF ønskede at skabe en europæisk føderation, hvor Paris-traktaten således blev det første skridt på vejen, og som senere skulle udvides til meget andet end blot samarbejde om økonomiske interesser. Med EKSF ønskede man dermed et Europa som en politisk enhed.

Romtraktaten trådte i kraft d. 1. januar 1958, lå i forlængelse af Paristraktaten, men blev modsat af Paristraktaten indgået på ubestemt tid. Betegnelsen *Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF)* blev nu udskiftet med betegnelsen *Det Økonomiske Fællesskab (EØF)*, da man nu ønskede et samarbejde, der tog udgangspunkt i generelle økonomiske interesser og ikke blot forsyning og fossile brændstoffer. Målet med EØF var at skabe et fælles europæisk marked baseret på disse fire væsentlige friheder:

- Fri bevægelighed for arbejdskraft.
- Fri bevægelighed for varer.
- Fri bevægelighed for personer.
- Fri bevægelighed for kapital.

For at kunne skabe disse fire friheder, var det nødvendigt at indføre fælles lovgivning for, hvordan dette skulle lade sig gøre. Dette medførte flere europæiske ensretninger:

- Ophævelse toldafgiften mellem medlemslandene.
- Indførsel af en fælles ydre toldtarif samt fælles politikker i transportsektoren og på landbrugsområdet.
- Oprettelsen af en europæisk investeringsfond og en europæisk socialfond.
- Udvikling af tættere forbindelse mellem medlemslandene.

(Den Europæiske Union, 2017).

I forbindelse med Romtraktaten kom også *Euratomtraktaten*, som sammen med Romtraktaten lå i forlængelse af EKSF. Målet med Euratom var en europæisk samordning af udnyttelsen af atomkraft og forskningsprogrammer indenfor området med henblik på at kunne anvende atomkraft på fredelig vis som fælles europæisk forsyningskilde. Dog nåede man aldrig langt

med atomkraftprojektet, da anvendelsen af atomkraft i mange år og især op igennem 70'erne mødte stor modstand blandt den europæiske befolkning.

De tre traktater - EKSF, EØF og Euratom - var et resultat af nødvendigheden for et europæisk samarbejde, som stifterne på daværende tidspunkt følte. En fælles skæbne mente man, ville være en styrkelse af fremtiden.

Med Romtraktaten og Euratomtraktaten fulgte ligeledes et større økonomisk fokus, hvor der udover frihed for varer, personer, kapital og arbejdskraft også blev indført fri adgang til produktionskilder. Dertil fulgte vedtagelsen om konstant overvågning af markedet, en gennemskuelig prispolitik, overholdelse af konkurrencereglerne samt økonomisk støtte til produktionssektoren og produktionsomstillingen. Dette for at undgå et funktionssammenbrud, der i værste tilfælde kunne medføre en nødvendighed for at indføre produktionskvoter.

Med Romtraktaten og EØF blev *Den Parlamentariske Forsamling* og *Domstolen* også vedtaget som fælles institutioner for medlemslandene, og med *Fusionstraktaten*, der trådte i kraft d. 9. april 1965, var oprettelsen af de udøvende organer fuldendt, idet man stiftede et fælles Råd samt en fælles Kommission, og hermed var *De Europæiske Fællesskaber (EF)* stiftet på baggrund af EKSF EØF og Euratom. (The European Parliament 2016).

b) Den Europæiske Fællesakt

Det der senere hen skulle udvikle sig til henholdsvis *Maastrichttraktaten* og *Amsterdamtraktaten* blev vedtagelsen af *Den Europæiske Fællesakt* stadig under betegnelsen *EF*, der var med til at give Parlamentet ny legitimitet samt stiftelsen af et fælles europæisk budget mellem medlemslandene.

Traktatændringer med Den Europæiske Fællesakt:

- Medlemslandenes økonomiske bidrag til EF erstattes af en fælles ordning for EF's indtægter.

- Parlamentet får mulighed for at få indflydelse på EF's budget, og får ligeledes ret til at afvise dette budget.
- Revisionsretten stiftes som det ansvarlige organ for EF's økonomiske forvaltninger og regnskaber.

EF fik i forbindelse med Den Europæiske Fællesakt også nye kompetencer og indflydelse på følgende områder:

- Pengepolitik
- Miljøpolitik
- Socialpolitik
- Forskning og teknologisk udvikling
- Udenrigspolitik
- Politik vedrørende økonomisk og social sammenhæng

Yderligere gennemførtes en forbedring af Rådets beslutningskompetencer, idet enstemmighed blev erstattet med et kvalificeret flertal under EF's kompetenceområder. Samtidig styrkedes Parlamentets rolle også, idet Parlamentet nu fik mulighed for at bidrage med samstemmende udtalelser ved indgåelsen af aftaler omkring udvidelse af EF. Dertil blev der indført en samarbejdsprocedure mellem Rådet og Parlamentet, dog med det udgangspunkt, at Rådet stadig skulle stå højere end Parlamentet. (The European Parliament 2016).

c) Maastrichttraktaten og Amsterdamtraktaten

Maastrichttraktaten trådte i kraft d. 1. november 1993, og er på mange måder den mest skelsættende traktat i De Europæiske Fællesskabers historie. Det var nemlig med ikrafttrædelsen af denne traktat af *De Europæiske Fællesskaber* blev til *Den Europæiske Union*, og *EF* blev dermed til *EU*. Den Europæiske Union bandt medlemslandene og borgere endnu tættere sammen, og "[...] fastsatte et mellemstatsligt samarbejde, som benyttede sig af fællesskabsinstitutionerne og var tillagt visse overnationale elementer, f.eks. inddragelse af Kommissionen og høring af Parlamentet." (The European Parliament 2016).

Som noget nyt i forhold til EF, er EU bygget på tre søjler:

1. søjle:

Klassisk EF-samarbejde

Denne søjle bygger på det samarbejde, som medlemslandene allerede var fælles om i forbindelse med De Europæiske Fællesskaber. Herunder at kunne sikre, at det indre marked fungerer optimalt, at fremme en afbalanceret, harmonisk og bæredygtig økonomisk udvikling, opretholdelse af et højt beskæftigelsesniveau og socialt beskyttelsesniveau. Hertil blev ligestilling mellem mænd og kvinder, proportionalitetsprincippet og subsidiaritetsprincippet introduceret.

2. søjle:

Fælles europæisk udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)

Denne søjle tager udgangspunkt i grundlæggelsen og implementeringen af *Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)* hovedsageligt baseret på mellemstatsligt niveau. Traktaten rummer herom begreber som "loyalitet" og "solidaritet". Dertil var der et krav om, at medlemslandene uforbeholdent skulle støtte dette samarbejde. Det overordnede formål med FUSP var at kunne beskytte EU's fælles værdier i overensstemmelse med *De Forenede Nationers Pakt*, herunder Menneskerettighedskonventionen, grundlæggende frihedsrettigheder, retsprincippet og styrkelse af demokratiet.

3. søjle:

Fælles europæisk
politi- og
retssamarbejde
(RIA)

Denne søjle skulle udvikle og implementere fælles handling på mellemstatsligt niveau med henblik på frihed, sikkerhed og retfærdighed. Over en årrække var det samarbejdet under denne søjle, der blandt andet indførte bestemmelser om bekæmpelse af illegal indvandring, bestemmelser vedrørende kontrol af EU's ydre grænser, bekæmpelse af kriminalitet på europæisk og international plan, oprettelsen af Europol, samarbejde om straffe- og civilret samt fælles asylpolitik.

Med Maastrichttraktaten fulgte også oprettelsen af *Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg* samt *Regionsudvalget*. Yderligere grundlagde man et europæisk system af banker, herunder *Den Europæisk Centralbank (ECB)* og dertil *EIB-gruppen* bestående af *Den Europæiske Investeringsbank* og *Den Europæiske Investeringsfond*. Oprettelsen af fælles banker, investeringsfonde og Centralbanken har medvirket til øget fokus på fælles europæisk økonomi på et andet plan end hidtil samt sat fokus på Euroen som fælles valuta, der fulgte knap ti år senere.

Som efterfølger til Maastrichttraktaten fulgte Amsterdamtraktaten, der trådte i kraft d. 1. maj 1999. Amsterdamtraktaten bragte ikke lige så mange væsentlige forandringer som Maastrichttraktaten, men alligevel forandringer af stor betydning.

Med Amsterdamtraktaten fulgte en udvidelse af EU's beslutningskompetencer, forbedringer og tilføjelser på det socialpolitiske område samt en udvidelse af den tredje søjle, hvor ansvaret for denne søjle nu overgik mere til EU's institutioner end som værende et mellemstatsligt samarbejde. Politisamarbejdet blev styrket og præciseret med fastsættelse af præcise mål og opgaver samt et nyt direktiv.

Yderligere fulgte en styrkelse af Parlamentet, hvor både Parlamentet og Rådet bliver medlovgivere på lige fod med Kommissionen, når lovgivningen vedrørte allerede eksisterende rets-

grundlag fra traktaten om De Europæiske Fællesskaber. Rådet kunne i nogle særlige tilfælde stadig gøre brug af princippet om enstemmighed, og dermed stille sig højere end Parlamentet. Samtidig godkender Parlamentet formanden for Kommissionen samt bestemmelser om Kommissionens fremtid.

Også på området for valg af medlemmer til Parlamentet sker der udvidelser, idet der nu indføres kompetencer der giver muligheder for at fastsætte fælles principper vedrørende valg af medlemmer, samt mulighed for vedtagelse af en statut for Parlamentets medlemmer. Dertil besluttedes det, at antallet af medlemmer i Parlamentet ikke måtte overstige 700, samt at Kommissionen skulle bestå af én statsborger fra hvert medlemsland, såfremt der ville være 20 medlemslande.

I forbindelse med Amsterdamtraktaten grundlægges også visionerne for EU som *Den Økonomiske og Monetære Union (ØMU)*, der fremadrettet skulle styrke samarbejde mellem medlemslandene i forbindelse med en styrkelse af den tredje søjle.

Amsterdamtraktaten medførte også en slags oprydning af de ældre traktater, hvor ugyldige og forældede bestemmelser blev taget ud, således at ny EU-lovgivning ikke kunne påvirkes af forældede love. (The European Parliament 2016).

d) Euroens indførelse og knæk

Euroen blev implementeret i en række EU-medlemslande i 2002, og efterfølgende har flere lande fulgt efter, og skiftet egen valuta ud med den fælles europæiske valuta. I dag er 19 medlemslande med tilsammen 337 millioner borgere brugere af Euroen. Disse 19 lande betegnes som *eurozonen*. Det var ØMU'en, der i sin tid dannede grundlag for euroens etablering som en fælles valuta som et skridt på vejen til et endnu tættere økonomisk samarbejde mellem EU-medlemslandene.

I 2010 kom flere af landene i eurozonen i svære økonomiske vaskeligheder som følger af finanskrisen. Grækenland, Portugal, Irland, Cypern og Spanien blev hårdest ramt, og landede

kæmper stadig med store økonomiske udfordringer. Skylden for disse økonomiske vanskeligheder menes at skyldes uholdbare økonomiske politikker, høj statsgæld, og det faktum at banksektoren måtte have hjælp fra statskasserne, for at kunne overleve, hvilket satte de offentlige finanser under alvorligt pres. Yderligere betaler eurolandene meget høje renter for lånte penge blandt andet i forbindelse med de forskellige hjælpepakker, som EU har tilbudt for at hjælpe de kriseramte eurolande igennem deres svære økonomiske situationer. Især Grækenland har været hårdt ramt økonomisk i forbindelse med finanskrisen, og har været meget tæt på at gå bankerot. Idet landet kommer til at afbetale på dets gæld til EU med meget høje renter fordelt over mange år, vil landet med stor sandsynlighed befinde sig i en økonomisk vanskelig situation i meget lang tid.

Der er forskellige holdning til euroens og dens betydning for situationen i de kriseramte eurolande. Nogle mener, at euroen netop er årsagen til krisen, idet eurolandene ikke har rådet over en selvstændig pengepolitik, når disse lande på forhånd var meget forskellige både kulturelt og økonomisk. Andre mener, at det er det enkeltes land egen økonomipolitik, der har fejlet, hvilket "frikender" euroen som problemet med derimod eurolandenes egne fejlslagne politikker. (eu.dk 2017).

Eurosamarbejdet bygger på en bindende aftale om den fælles valuta, hvilket betyder, at har et EU-medlemsland først udskiftet egen valuta med Euroen, er dette uigenkaldeligt, hvilket vil sige, at Eurolandene ikke igen kan udskifte Euroen til fordel for egen valuta.

e) Lissabontraktaten

Med Lissabontraktaten fulgte yderligere beføjelser om lovgivning til EU over medlemslandene samt en række nyere politikker omkring miljø, klimaforandringer, forsyning og solidaritet.

En præcisering af EU's lovgivningskompetencer blev delt op i kategorierne *enekompetence*, *delt kompetence* og *understøttende kompetence*, der forklares i nedenstående skema.

<u>Enekompetence</u>	Kun EU kan lovgive, hvortil medlemslandene blot skal implementere EU-lovgivningen.
<u>Delt kompetence</u>	På områder hvor EU ikke har lovgivet og vedtaget retsakter, kan medlemslandene udforme og vedtage bindende EU-lovgivning.
<u>Understøttende kompetence</u>	EU har kompetencer til at tage beslutninger, der støtter eller lægger i forlængelse af medlemslandenes egne nationale politikker.

(eu.dk 2017).

EU får med Lissabontraktaten desuden status som juridisk institution, hvilket giver EU kompetencer til at udarbejde og vedtage internationale traktater i forbindelse med de politiske områder, hvor EU har fået enekompetencer. Dette giver også EU mulighed for at tilslutte sig internationale organisationer, så vel som at EU-medlemslandene ikke må indgå internationale aftaler, der ikke er i overensstemmelse med EU's vedtagelser. Dette betød, at EU nu også kunne tiltræde Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Yderligere blev også Parlamentets kompetencer omkring lovgivning udvidet, idet en den fælles lovgivningsprocedure er skiftet ud med den såkaldte "almindelige lovgivningsprocedure", der gav Parlamentet yderligere indflydelse på over 40 politiske områder. Samtidig fastsatte man det højeste antal medlemmer af Parlamentet til 751. (eu.dk 2017).

I traktaten følger også en procedure for, hvordan et medlemsland kan træde ud af EU, hvis dette skulle skulle blive tilfældet. Det er netop denne procedure, som Storbritannien på nuværende tidspunkt gennemgår. Omvendt fulgte også bestemmelser om, hvordan nye områder nu kunne omfattes af EU-lovgivning, herunder sport, administrativt arbejde, turisme, civilbeskyttelse, rummet og ejendomsrettigheder. Yderligere indeholde traktaten en såkaldt "solidaritetsbestemmelse", der forpligter alle medlemslandene på at skulle træde til og hjælpe et

medlemsland i tilfælde af nødsituationer og katastrofer, hvad enten disse er natur- eller menneskeskabte. (eu.dk 2017).

Sammenfatning af de væsentlige pointer

Det, der altså startede som et fælles handels- og forsyningssamarbejde, er i dag erstattet af et politisk projekt, der gradvist har fået mere og mere indflydelse på medlemslandenes nationale lovgivning. EU's beføjelser og kompetencer er vokset stødt siden begyndelsen, hvor EU-institutionerne siden da har fået langt mere magt over medlemslandenes nationale lovgivninger. Samtidig er bureaukratiet vokset markant, da også de forskellige EU-institutioner er inddelt i mange afdelinger og direktiver, hvilket er en af årsagerne til, at EU er blevet mindre transparent men derimod langt mere ugenomsagelig for den enkelte borger. Langsomt er handelsaftalen fra 1951 blevet langt mere omfattende og med et tydeligt mål om at skabe en økonomisk og monetær union i Europa. Lovgivningsprocesserne er blevet mere komplicerede, og dækker ikke længere kun på handels- og forsyningsområdet. EU's lovgivning har i dag indflydelse på alle aspekter af samfundet i medlemslandene, hvor EU's efterhånden mange politikker fylder mere og mere til trods for, at medlemslandene stadig er meget forskellige hvad angår kultur, sociale forhold og økonomiske forhold. Målet om at harmonisere medlemslandene til at udgøre én stor fælles europæisk stat bliver blot tydeligere, og i takt med disse mange udvidelser af EU's beføjelser har EU langsomt bevæget sig længere væk fra borgerne, hvilket også er helt tydeligt, når der kigges på antallet af stemmer ved EU-Parlamentsvalgene siden det første valg i 1979.

EU-institutionerne og lovgivningsprocesserne

Det er væsentligt at vide, hvor de forskellige instanser befinder sig i EU-lovgivningsprocessen, for at kunne forstå, hvor stor en rolle disse spiller i forhold til borgerne.

Kommissionen

EU's øverste institution der både fungerer som initiativtager til ny lovgivning, EU's administrerende og kontrollerede virke, der skal sørge for og holde øje med, at lovgivning tolkes og vedtages ens i alle medlemslande. Kommissionen har næsten ubrudt monopol for lovgiv-

ningsinitiativer, og det er Kommissionen der skriver og vedtager det første udkast til ny lovgivning.

Udover at være EU's øverste institution består Kommissionen selv af flere instanser, hvilket gør Kommissionen til et temmeligt bureaukratisk system. Kommissionen fungerer som et kollegium med kollektivt ansvar for beslutninger, der træffes ved et simpelt flertal. Dette kan ofte blive en lang proces, da hele bureaukratiet involveres.

Kommissionens sammensætning består af følgende:

- En formand.
- En politisk ledelse med én kommissær fra hvert medlemsland (28 på nuværende tidspunkt).
- 12 interne tjenester (blandt andet en juridisk tjeneste).
- Et kabinet bestående af kommissærerne og deres nærmeste medarbejdere med hver sit ansvar for et politisk område.
- Forskellige generaldirektorater bestående af embedsmænd og eksperter med hver deres ansvar for et politisk område.

Formanden foreslås af Rådet og efterfølgende vælges af Parlamentet. Formanden har beføjelse til at kunne afskedige en kommissær til enhver tid. På nuværende tidspunkt er Jean-Claude Juncker fra det liberalistiske parti European People's Party (EPP), der har præsidentposten, hvilket tydeligt kommer til udtryk, idet liberalistiske interesser vægtes meget højt. Eksempelvis er Kommissionen meget positiv overfor frihandelsaftaler, liberaliseringer og privatiseringer af virksomheder. Både formanden og kommissionærerne vælges for en periode på fem år, hvoraf kommissionærerne efterfølgende har mulighed for at stille op igen.

Til at gennemføre og implementere vedtagne retsakter samarbejder Kommissionen med et komitologi bestående af et embedsmandsudvalg. Kommissionen kan selv vedtage lovgivning, hvis Rådet og Parlamentet giver grøn lys til det eller ligefrem kræver det. Der er tale om to slags retsakter: 1) *Delegerede retsakter* der blot er mindre justeringer eller tilføjelser i lov-

givning vedtaget af Rådet og Parlamentet, og 2) *gennemførelsesretsakter* der skal sikre, at lovgivning vedtaget af Rådet og Parlamentet gennemføres ens i alle medlemslande. (eu.dk 2017).

Rådets ti faste

arbejdsgrupper:

- Generelle anliggender
- Retlige og indre anliggender
- Udenrigspolitik
- Landbrug og fiskeri
- Miljø
- Uddannelse, ungdom og kultur
- Økonomi og finans
- Transport, telekommunikation og energi
- Konkurrence
- Beskæftigelse, socialpolitik, sundhed og forbrugerpolitik

(eu.dk 2017).

Rådet for den Europæiske Union

Når et forslag er udarbejdet et lovforslag fra Kommissionen, sendes det videre til Rådet, som så begynder behandlingen af lovforslaget i de tilhørende arbejdsgrupper, der består af embedsmænd fra de mange medlemslande. Efterfølgende sendes forslaget videre til medlemslandenes EU-ambassadører i *Coreper*-komitéen, hvorefter foreslaget videresendes til ministrene i Rådet, og derefter kan forhandlingerne med Parlamentet endelig sættes i gang.

Rådet, som ofte også omtales som *Ministerrådet*, fungerer på mange måder som mellemløbet mellem Kommissionen og Parlamentet, og kan så at sige betegnes som EU's næstøverste institution. Formanden for Rådet er ikke valgt af hverken Kommissionen eller Parlamentet, men går på skift mellem medlemslandene hvert halve år. I Rådet træffes omtrent ni ud af ti beslutninger uden afsteminger, da man finder det vigtigere at kunne forhandle sig frem til løsninger. Når der stemmes, afgøres afstemningerne ved enstemmighed eller et kvalificeret flertal.

Det Europæiske Råd

Der skelnes mellem to slags Råd i EU; *Rådet* og *Det Europæiske Råd*. I Rådet vedtages lovgivning af forskellige ministre fra medlemslandene, og I Det Europæiske Råd sidder statsoverhoveder (statsministre og præsidenter) fra medlemslandene. I Det Europæiske Råd vedtages der ikke lovgivning, men til gengæld udarbejdes retningslinjerne for samarbejdet i EU.

Ligeledes træffer Det Europæiske Råd beslutninger om EU's fremtidige udvikling samt håndtering af de problemer, der måtte opstå. Disse beslutninger træffes på almindeligvis ved enstemmighed, og er ikke retsligt bindende, men nærmere et grundlag for, hvordan arbejdet i EU-institutionerne skal håndteres. Det Europæiske Råd har en fast formand, som på nuværende tidspunkt hedder Donald Tusk. Sammen med Kommissionens formand deltager disse ligeledes i Det Europæiske Råds møder.

Parlamentet

EU's folkevalgte institution, hvis primære opgave er at vedtage lovgivning sammen med Rådet. Parlamentets medlemmer vælges hvert femte år ved almindelige og direkte valg i alle medlemslande. Disse valg finder typisk sted i maj og juni. Parlamentet er involveret i størstedelen af EU's lovgivning, når der lovgives efter den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Parlamentet og Rådet skal nå til enighed. Det er ligeledes Parlamentet og Rådet, der årligt i fællesskab skal godkende EU's budget. Parlamentet har ret til at forskote budgettet, hvis ikke der kan blive enighed mellem de to institutioner.

Yderligere er det Parlamentets opgave at føre parlamentarisk kontrol med Kommissionen. Blandt andet er det Parlamentet, der skal vælge formanden for Kommissionen samt godkende den hele sammensætningen af Kommissionen. Dette sker hvert femte år.

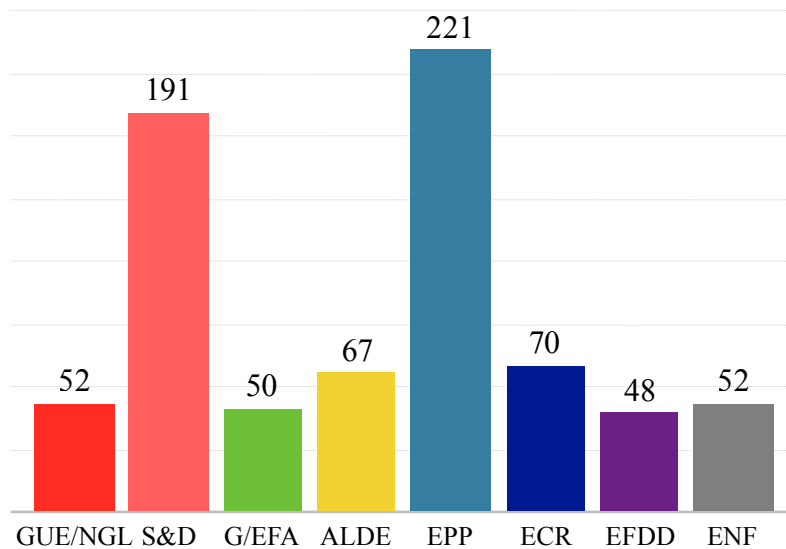
Parlamentet består på nuværende tidspunkt og i overensstemmelse med Lissabontraktaten af 751 medlemmer inklusiv en formand. Fordelingen af medlemmerne sker i forlængelse af proportionalitetsprincippet, hvilket betyder at landene tildeles pladser baseret på det enkelte lands indbyggertal.

Parlamentet består af disse otte grupper:

- Group of the European Peoples Party (EPP)
- Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (S&D)
- European Conservatives and Reformists Group (ECR)

- Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)
- Confederal Group of the European United Left - Nordic Green Left (GUE/NGL)
- Group of The Greens/European Free Alliance (G/EFA)
- Group of Europe of Freedom and Direct Democracy (EFDD)
- Europe of Nations and Freedom (ENF)

Nedenstående graf er konstrueret for at vise fordelingen af gruppernes medlemmer samt gruppernes politiske placering mellem venstre- og højrefløjen i forhold til politisk holdning. (eu.dk 2017).

Lovgivningsprocesserne

I en almen lovgivningsproces, vil det enkelte lovforslag blive sendt fra Kommissionen, igennem Rådet og videre ned i Parlamentet, hvor det kommer til afstemning i plenarsessionerne i Strasbourg. Er der uenighed mellem enten Kommissionen og Rådet, Rådet og Parlamentet eller Kommissionen og Parlamentet, kan der indgås trepartsforhandlinger mellem de tre instanser. Kommissionen kan i særlige tilfælde vedtage lovgivning udenom både Rådet, Parlamentet og de nationale regeringer. Søren von Dosenrode og Niels Christian Sidenius tegner i bogen "Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark" et rigtig godt billede af, hvordan lovgivningsprocesserne i EU ser ud, og dette bruges i det følgende til at forklare, hvordan der lovgives i EU.

For at forstå lovgivningsprocesserne er det væsentligt at se på politikdannelsesprocessen, der består af følgende fem faser:

- 1) Problemdefinition
- 2) Dagsordensættelse
- 3) Beslutning
- 4) Implementering
- 5) Evaluering

1) Problemdefinition

“Det er normativt, hvad et problem overhovedet er og det er i høj grad politisk og kulturelt bestemt, hvad der betragtes som et problem.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 11).

I denne fase bliver problemet synligt og defineres, og ifølge Søren von Dosenrode er et politisk problem, et problem der kan eller skal løses politisk.

Ifølge von Dosenrode spiller medierne en væsentlig rolle i denne første fase, da medierne om nogen kan sætte ild til debatten samt sortere og definere problemet. Dog har medierne også den fordel, som for andre kan være en ulempe, at disse kan trække spørgsmålet og debatten i den retning, medierne ønsker.

Den første fase er meget åben overfor ydre påvirkninger, hvilket ligeledes gør sig gældende i EU, hvor Kommissionen, der netop skal udarbejde initiativet til ny lovgivning, er nødt til at finde eksterne inputs, hvilket giver Kommissionen en meget central rolle i identifikationsfasen. Man mangler i høj grad muligheden for at kunne benytte en europæisk opinion, da der heller ikke findes europæiske medier i stil med CNN til at formidle initiativer fra Kommissionen ud til befolkningen.

2) Dagsordensættelse

Næste fase er dagsordensættelsen, hvor det politiske problem kommer på Kommissionens dagsorden, hvor problemet nu befinder sig i det politiske system.

“Det kræver ressourcer (magt, energi, entusiasme) at få det [problemet] på den politiske dagsorden, ligesom det kræver ressourcer at holde et tema væk fra dagsordenen.” (von Dosen-

rode og Sidenius, 1999: 10). Derfor er også langt de fleste punkter på dagsordenen heller ikke nye. Ifølge von Dosenrode går rigtig mange af de dagsordensatte problemer igen.

Ligeledes er indpakningen af problemet ifølge von Dosenrode meget vigtig, for hvor stor chance man har for at få det på den politiske dagsorden. Kan en løsning gavne store dele af befolkningen, er chancerne størst.

Denne fase er en mere lukket proces end problemdefinitionsfasen, da denne fase foregår mellem Kommissionen og dennes tilknyttede grupper af embedsmænd og eksperter. Dette er i høj grad med til at skabe tvivl om gennemsigtigheden og det demokratiske aspekt. Ifølge von Dosenrode er der i denne fase mangel på regler, procedurer og netop gennemsigtighed. Dertil er der heller ingen offentligt tilgængelige referater eller lignende af disse procedurer. Yderligere “[...] vælges medlemmer af arbejdsgrupperne ikke efter repræsentative kriterier.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 13).

Især i denne proces er det “[...] svært at få fat i informationer, og for at gøre situationen endnu mere kompliceret skal det, at flere generaldirektioner arbejder samtidig på forslag, der ligner hinanden uden at være koordinerede.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 14). Bureaukratiet bag Kommissionen har dertil ofte også forskellige interesser, og fortsætter ligeledes her med at arbejde med eksterne samarbejdspartnere. Dette er en meget politisk fase, hvor arbejdet også går igennem kabinettet og derefter fremlægges for kollegiet. Først når der opnås enighed i hele bureaukratiet kan forslaget sendes videre til Parlamentet og Rådet.

Kommissionen har som tidligere nævnt et næsten ubrudt initiativmonopol, når der udarbejdes nye lovforslag.

3) Beslutning

I denne tredje fase starter det politiske tovtrækkeri, hvor ressourcer i form af magt, energi og entusiasme ligeledes er vigtige faktorer. Det er nemlig her, at beslutningen skal tages. Det er ligeledes i denne fase, at dagsordenen med de(t) pågældende problem(er) når frem til Parla-

mentet og Rådet. Dette er ifølge von Dosenrode et meget uklar overgang fra Kommissionen og ned til Parlamentet og Rådet, idet mange af de samme embedsmænd fra Kommissionen også er involveret i Rådet. Dette bliver groft sagt en uligvægtig sag mellem Parlamentet versus Rådet og Kommissionen, hvor hovedaktørerne er embedsmænd og politikere, og “[...] *det er i høj grad dem [embedsmændene], der afgør, om et initiativ skal underkastes politisk drøftelse eller ej.*” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 17).

4) Implementering

“*Når beslutningen er truffet, skal den effektueres, implementeres.*” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 11). Når endelig der er truffet afgørelse og lovgivningen er vedtaget, starter implementeringen af den pågældende retsakt supernationalt niveau i alle medlemslandene, hvilket vil sige, at medlemslandene ikke kan modsætte sig den pågældende EU-lovgivning, med mindre der er tale om helt særlige undtagelser som eksempelvis omstændighederne omkring det danske retsforbehold, som jeg vender tilbage til senere. Det er Kommissionen, der er har til opgave at sørge for og kontrollere, at alle medlemslandene tolker og implementerer EU-lovgivning i overensstemmelse med EU’s tolkning af den pågældende lovgivning.

Oplever Kommissionen, at et eller flere medlemslande ikke implementerer EU-lovgivning, som det kræves fra EU, og at dette betragtes som traktatbrud, har Kommissionen mulighed for at starte en retssag mod pågældende lande igennem EU-Domstolen, som er EU’s dømmende myndighed, og som står over national ret, hvilket vil sige, at et medlemslands egen nationale domstol ikke kan modsige EU-Domstolens juridiske afgørelser. (von Dosenrode og Sidenius, 1999).

5) Evaluering

Evalueringen om effekten og implementeringen af EU-lovgivning kan foregå på mange måder, og finder ikke altid sted, selvom den burde. Som regel begynder denne proces allerede i fjerde fase sammen med implementeringen. Idet der ingen konkrete regler, procedurer eller retningslinjer er omkring denne fase, er det temmelig uklart, hvornår og hvordan der er fore-

taget en overordentlig evaluering, og dermed om den lovgivningen fungerer som ønsket. (von Dosenrode og Sidenius, 1999).

Medlemslandenes nationale regeringer har ikke meget - mere eller mindre intet - at skulle have sagt i lovgivningsprocessen, da disse blot har til opgave at sørge for, at de vedtagne love håndhæves i hvert enkelt medlemsland. Er der stor uenighed blandt det enkelte medlemslands politiske partier og evt. borgerne, kan en folkeafstemning om den specifikke EU-lovgivning i nogle tilfælde være en løsning. Eksempelvis folkeafstemningen om, hvorvidt Danmark skulle bevare retsforbeholdet eller ej i 2015, eller da flertallet af Briterne ved en folkeafstemning i 2016 stemte for at Storbritannien helt skulle forlade EU. Den enkelte regering eller den enkelte borger har så at sige stort set ingen egentlig eller direkte indflydelse på EU-lovgivningen, med mindre der er tale om særlige omstændigheder og sjældne tilfælde. Det er netop også denne problematik, der ofte drøftes, når det diskuteres, hvorvidt EU-lovgivningsprocessen er demokratisk eller ej, og hvad der menes at være én af hovedårsagerne til, at mange undlader at stemme ved parlamentsvalgene.

Overstatslig lovgivning

Der er stor forskel på, hvem og hvor mange der har indflydelse på EU-lovgivningen alt efter, om lovgivning udarbejdes og vedtages på mellemstatsligt eller overstatsligt niveau. Overstatslig lovgivning har til forskel fra mellemstatslig lovgivning direkte indflydelse på borgerne i EU-medlemslandene. Praktisering af lovgivning på overstatsligt niveau er med til at gøre EU til et unikt lovgivningssystem, idet mellemstatsligt samarbejde om lovgivning er den traditionelle metode, når der skal lovgives på tværs af grænser.

Mellemstatslig lovgivning

“Det mellemstatslige EU-samarbejde anvendes på politikområder, hvor det kan være vanskeligt for lande at indgå i et samarbejde, der er så tæt som det overstatslige samarbejde.” (eu.dk 2017).

I det mellemstatslige samarbejde skal alle EU-regler og lovgivning godkendes og vedtages ved enstemmighed af alle medlemslandenes nationale parlamenter. Ligeledes skal alle med-

lemslande også samarbejde om at udarbejde nye regler og love. Er blot ét enkelt medlemsland uenig, kan lovgivning på mellemstatslige niveau ikke vedtages. Dette vil i de fleste tilfælde føre til foreslag om ændringer i den pågældende lovgivning, som derefter endnu engang kun kan vedtages ved enstemmighed. Lovgivning på mellemstatslige niveau giver alle medlemslandes nationale parlamenter mulighed for at komme med forslag og indsigelser, indtil der er enighed, og derfor kan lovgivning på mellemstatsligt niveau blive en længere proces. (eu.dk 2017).

Overstatslig lovgivning

Lovgivning på overstatsligt niveau betyder, at man i EU kan udfærdige og vedtage lovgivning, der går udenom medlemslandenes nationale parlamenter, og dermed har direkte virkning på medlemslandene og borgerne. Den eneste rolle medlemslandenes nationale parlamenter spiller i forbindelse med overstatslig lovgivning, er at sørge for, at lovgivningen bliver implementeret på national plan. Eksempelvis betyder dette, at en borger i et hvilket som helst EU-medlemsland kan dømmes på baggrund af juridiske bestemmelser, som ikke er vedtaget i borgerens nationale parlament med derimod i EU. (eu.dk 2017).

Overstatslig lovgivning er - groft sagt - når borgeren med sin ikkeeksisterende indflydelse på lovgivningen, alligevel er den, der direkte mærker konsekvenserne af netop denne lovgivning.

Lobbyisme i EU

Lobbyisme i EU og lovgivningsprocesserne er et velkendt fænomen, og på mange måder en nødvendighed, da især Kommissionen som tidligere nævnt er nødsaget til at søge eksterne informationer, for at kunne udarbejde lovforslag.

For at kunne give et billede af, hvordan lobbyismen påvirker lovgivningsprocesserne i EU, er det væsentligt at vende tilbage til de første fire ud af de fem faser, som vist i afsnittet om EU's institutioner og lovgivningsprocesser.

1) Problemdefinition

Ifølge von Dosenrode har lobbyister og interesseorganisationer stor interesse i at være med til at definere det enkelte problem, da definitionen af problemet med en indsats fra lobbyister og interesseorganisationer kan komme til deres fordele. Da dette ifølge von Dosenrode er en meget åben fase, er dette et meget oplagt sted for lobbyister og interesseorganisationer at få en fod indenfor.

“Kommissionen plejer kontakt med seriøse lobbyister, dvs. lobbyister, der har informationer, Kommissionen har brug for, der har velformulerede og velgennemarbejdede idéer, og hvis idéer angiveligt kan fremme integrationen [af lovgivningen].” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 13).

Da det som tidligere nævnt er Kommissionen, der udarbejder lovforslag, er Kommissionen derfor det oplagte mål for lobbyister og interesseorganisationer i denne fase, og disse bliver også mere eller mindre “inviteret” med til bordet, da Kommissionen grundet en manglende fælles europæisk opinion er nødt til at finde eksterne inputs til det videre arbejde, og “[...] ønsker en lobbyist at ‘plante’ et politikinitiativ, er de første faser de vigtigste.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 19).

2) Dagsordensættelse

Skal lobbyister vende en sag til egen fordel, er en statslig institution ifølge von Dosenrode vigtig for en interesseorganisation, da denne tydeligvis har lettere ved at føre en problemstilling igennem lovgivningsprocessen. Kan en lobbyist tilmed præsentere et problem for Kommissionen, der synes at kunne gavne stor dele af befolkningen, er denne godt på vej.

“En mindre, velorganiseret gruppe med stærke ressourcer og et klart mål vil ofte have lettere ved at få sat sine mærkesager på dagsordenen [...]” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 10).

Lobbyister besidder ofte viden, som de politiske institutioner mangler, og i denne fase er Kommissionen ifølge von Dosenrode stadig det mest interessante mål for lobbyister. Dertil kom-

mer at lovgivningsinitiativer i denne fase stadig er under udarbejdelse, hvilket giver lobbyister større muligheder for at kunne påvirke problemet og processen lige fra starten af til egen fordel.

Næstefter Kommissionen er kabinettet i denne fase et mål for lobbyister, idet kabinettet består af “[...] små, overskuelige enheder, og da kabinetsmedlemmerne er politisk udnævnte embedsmænd.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 15).

3) Beslutning

Denne fase er knap så relevant for lobbyisterne, da lobbyister og interesseorganisationer ikke inddrages i Rådets arbejde, hvilket gør denne fase mere upåvirkelig overfor lobbyisme. Dog samarbejder Rådet i denne fase også med Kommissionen, hvor lobbyisterne i den tidligere fase har kunnet få en fod indenfor. I denne fase har lobbyisterne ifølge von Dosenrode derfor størst interesse i Parlamentets politikere, da også Parlamentets politikere kan påvirkes af lobbyister og interesseorganisationer. Dog er problemstillingen i denne fase dog allerede formuleret, og det er derfor begrænset, hvor stor en forskel den enkelte lobbyist kan gøre, men “lidt har også ret.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999).

Dog kan både lobbyister og embedsmænd ifølge von Dosenrode søge om en ny formulering af problemstillingen, før den pågældende lov vedtages, hvilket giver lobbyisterne nye muligheder for at påvirke lovgivningen. (von Dosenrode og Sidenius, 1999).

4) Implementering

Ifølge von Dosenrode mister politikerne ofte interessen for den pågældende problemstilling, når beslutningen om pågældende lovgivning er truffet, hvilket giver lobbyister og embedsmænd stor indflydelse på implementeringen af lovgivningen til egen fordel.

“Når man diskuterer lobbyisters muligheder for at påvirke beslutningeprocesser på det europæiske niveau, bør man have for øje, at der er tale om et system uden fast form og stabile

institutioner. Et politisk system, der udvikler sig med rivende hast, uden at man ved, hvordan slutresultatet kommer til at se ud.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 19).

Ifølge både von Dosenrode og Folketingets EU-oplysning bliver cirka 90 % af EU-lovgivningen udarbejdet og vedtaget ved brug af denne såkaldte “almindelige lovgivningsproces”. Dette vil altså sige, at lobbyister og interesseorganisationer mere eller mindre kan få indflydelse på cirka 90 % af EU-lovgivningen. På mange måder kan lobbyisters påvirkning af EU-lovgivningen dermed føre til mere eller mindre udemokratiske beslutninger, da lobbyister som aktører i lovgivningsprocessen ikke er folkevalgte repræsentanter for befolkningens interesser, men aktører der for det første tjener egne interesser, og for det andet er udvalgt af andre politiske aktører, for hvem de tjener samme interesse. Når lobbyister primært arbejder for at tjene egne interesser, er det derfor uklart om disse interesser ligeledes er befolkningens interesser.

Danmark i EU

Danmark blev medlem af det forhenværende EF og nu EU d. 1. januar 1973, da flertallet af befolkningen i Danmark stemte ja til EF-medlemskabet ved en folkeafstemning i oktober 1972. Dog har Danmark et særligt samarbejde med EU, da et flertal af befolkningen i Danmark i 1992 stemte nej til Maastrichttraktaten. Dette resulterede i, at Danmark fik muligheden for at indgå et anderledes samarbejde, hvor knap så meget suverænitet skulle overgives til EU, og en dansk folkeafstemning - også kaldet Edinburghaftalen - fik med flest ja-stemmer Danmark med i EU men med fire retsforbehold.

De fire danske retsforbehold

1) ØMU'en og Euroen

Danmark er ikke forpligtet til tredje fase af ØMU'en, og kan dermed beholde den danske Krone som valuta fremfor at skulle bytte denne ud med Euroen. Dette gør også, at Danmark stadig fulde kompetencer over den danske pengepolitik. En dansk folkeafstemning i år 2000 om hvorvidt Danmark skulle bytte Kronen ud med Euroen blev et klart nej til Euroen.

2) Forsvarssamarbejdet

Danmark deltager ikke i EU's forsvarssamarbejde, og bidrager ej heller til finansieringen af denne.

3) Retlige og indre anliggender

Danmark deltager ikke i EU-samarbejdet om civilret, politi, straffesager samt asyl- og indvandringspolitik. Yderligere indgår Danmark på særlige vilkår i EU-samarbejdet om grænsekontrol, hvor Danmark ikke er underlagt EU-lovgivning på dette område. En folkeafstemning i 2015 resulterede i et klart nej til at skulle ophæve dette forbehold og dermed overgive suveræniteten til EU på dette område.

4) Unionborgerskab

Unionborgerskabet træder ikke i stedet for det danske statsborgerskab. Dette forbehold gælder dog nu alle EU-lande.

(eu.dk 2017).

Danmark kan ifølge Folketingets EU-oplysning altid ophæve de fire retsforbehold, og dermed overgive suveræniteten til EU på de fire områder. Dette vil dog kræve en folkeafstemning, da det ifølge Grundlovens § 20 kræver en dansk folkeafstemning af overgive national suveræniteten til andre instanser end det danske folketing. Dog giver Grundlovens § 40 folketinget mulighed for at udskrive danske folketingsvalg om bindende aftaler med EU. Dette paragraf bruges eksempelvis, når der er afstemning om EU-traktater. Danmark kan ifølge Folketingets EU-oplysning også vælge at bytte de fire retsforbehold ud med tilvalgsordninger, hvor Dan-

mark så skal tage stilling til EU-samarbejdet på de fire områder fra sag til sag, ligesom Storbritannien og Irland har. (eu.dk 2017).

Hvor meget fylder EU-lovgivningen i Danmark?

Det er svært at få et klart overblik over, hvor meget EU-lovgivningen fylder i Danmark. Ifølge Folketingets EU-oplysning viser de seneste tal fra Justitsministeriet, at ud af al lovgivning i Danmark fra 2001-2011 stammer 11,25 % fra EU-lovgivning. Samtidig viser en undersøgelse fra 2012 foretaget af Kelstrup, Martinsen og Vind at fra 1997-2011 udgjorde EU-lovgivning 26 % af al lovgivning i Danmark, hvilket er væsentligt mere end Justitsministeriets tal. (eu.dk 2017).

“Det er dog vigtigt at forstå, at begge opgørelser kun viser en del af det samlede billede. [...] en stor del af EU-reglerne er slet ikke taget med [...] som f.eks. forordninger, der finder direkte anvendelse i medlemslandene.” (eu.dk 2017).

Yderligere medtages ikke betydningen for hver enkelt lovgivning, og ifølge Folketingets EU-oplysning bør undersøgelserne derfor kun benyttes til at se på, hvor mange “stykker” EU-lovgivning, der kan have indflydelse på den danske lovgivning. (eu.dk 2017).

Dansk valgdeltagelse ved EU-Parlamentsvalgene vs. de danske folketingsvalg

Ser man på tal fra henholdsvis EU-Parlamentet og det danske folketing, er det helt tydeligt, at væsentlig flere danske borgere stemmer ved de danske folketingsvalg end ved EU-Parlamentsvalgene, hvilket har været den samme tendens siden den første EU-Parlamentsvalg i 1979.

Nedenstående skemaer viser, hvordan den danske valgdeltagelse har set ud ved EU-Parlamentsvalgene siden det første valg i 1979, og hvordan valgdeltagelsen ved de danske folketingsvalg har set ud i omtrent samme årrække. I skemaet over de danske folketingsvalg er der taget ud udpluk af valgene, da der i samme periode var flere danske folketingsvalg end EU-

parlamentsvalg, men formålet med skemaerne er også blot at vise, hvor stor forskellen egentlig har været og stadig er.

EU-Parlamentsvalgene:

<u>Årstal</u>	1979	1984	1989	1994	1999	2004	2009	2014
<u>Procent</u>	47.82	52.38	46.17	52.92	50.46	47.89	59.54	56.32

(The European Parliament 2016).

De danske folketingsvalg (et udpluk):

<u>Årstal</u>	1979	1984	1990	1994	1998	2005	2011	2015
<u>Procent</u>	85.60	88.40	82.80	84.30	86.00	84.50	87.70	85.90

(Folketinget 2017).

Danske partier og politikere i EU-Parlamentet

De nuværende danske politikere i Parlamentet blev valgt ind ved EU-Parlamentsvalget i 2014.

Danmark har på nuværende tidspunkt 13 medlemmer af Parlamentet.

Nedenstående skema viser de danske politikere samt deres partier og grupper i Parlamentet.

<u>Dansk parti</u>	<u>Politiker(e)</u>	<u>Parlamentsgruppe</u>
Folkebevægelsen mod EU (N)	Rina Ronja Kari	Confederal Group of the European United Left - Nordic Green Left (GUE/NGL)
Socialistisk Folkeparti (SF)	Margrethe Auken	Group of the Greens/European Free Alliance (G/EFA)

Socialdemokratiet (S)	Ole Christensen Jeppe Kofod Christel Schaldemose	Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament (S&D)
Det Radikale Venstre (RV)	Morten Helveg Petersen Jens Rohde	Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)
Venstre (V)	Morten Løkkegaard	Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)
Det Konservative Folkeparti (KF)	Bendt Bendtsen	Group of the European People's Party (EPP)
Dansk Folkeparti (DF)	Jørn Dohrmann Morten Messerschmidt Anders Primdahl Vistisen	European Conservatives and Reformists Group (ECR)
Løsgængere	Rikke Karlsson (Valgt ind for DF i 2014)	European Conservatives and Reformists Group (ECR)

(eu.dk 2017).

Del II

Spørgeskemaundersøgelse

Fotokilde: arbejdsmiljoforskning.dk

Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse

En større kvantitativ spørgeskemaundersøgelse med i alt 38 spørgsmål blev udarbejdet i forbindelse med dette speciale, da jeg havde brug for at indsamle oplysninger og målbare resultater om befolkningen i Danmarks valgdeltagelse. Spørgeskemaet er inddelt i forskellige kategorier med forskellige underkategorier, så de forskellige spørgsmål varierer alt efter, hvad den enkelte deltager løbende svarer. Spørgeskemaet er udarbejdet således, at den enkelte deltager ikke behøver at have noget særligt kendskab til EU, da jeg netop søgte så mange svar fra så mange forskellige mennesker som muligt, og ikke kun en udvalgt skare, idet det samlede resultat af spørgeskemaet skulle være så repræsentativt som muligt. Der er mange forskellige svarmuligheder i spørgeskemaet, hvor den primære er multiple choice, hvor deltageren efterfølgende har mulighed for at uddybe sine svar med egne ord. Svarmulighederne formuleret som multiple choice er nuancerede og brede, så deltagerne ikke blot skulle svare “ja” og “nej”, idet de nuancerede svar ligeledes gav det mest nuancerede resultat, samt at den enkelte deltager sandsynligvis ville reflektere mere over, hvilket svar der passede bedst.

Hvorfor et spørgeskema?

Spørgeskemaundersøgelsen havde til formål at undersøge de danske borgeres forhold til EU og særligt i forhold til EU-Parlamentsvalgene, der ifølge diverse andre undersøgelser har langt lavere valgdeltagelse i forhold til valgdeltagelsen ved de danske folketingsvalg. Spørgeskemaundersøgelsens formål var at klargøre, hvorfor mange borgere i Danmark ikke prioriterer EU-Parlamentsvalgene lige så højt som de danske folketingsvalg. Selv havde jeg fra mit arbejde i EU-Parlamentet i Bruxelles nogle klare fornemmelser om, hvorfor mange ikke bruger deres stemmeret ved EU-Parlamentsvalgene, så spørgeskemaundersøgelsen skulle mere eller mindre bruges til at understøtte den viden, jeg allerede besad. Dertil kommer, at jeg med en spørgeskemaundersøgelse kunne nå ud i langt flere kredse, som jeg ellers ikke ville kunne ramme. Yderligere er mit eget netværk af meget ens holdning omkring EU, så det var nødvendigt at finde en metode, hvorpå jeg kunne få fat i den bredere befolkning i alle aldre, beskæftigelser, viden om EU eller mangel på samme samt mennesker med meget forskellige politiske holdninger. Dette lykkedes igennem kontakt med politiske partier, hvis medlemmer i høj grad har en anden holdning til EU end folk i mit eget netværk.

I stedet for at læne mig op ad allerede udarbejdede undersøgelser om danske borgeres forhold til EU og EU-Parlamentsvalgene, som i forvejen bekræftede mig i mine fornemmelser omkring de involverede problemstillinger, valgte jeg selv at lave en spørgeskemaundersøgelse, da jeg igennem egen undersøgelse kunne stille og få svar på lige nøjagtig de spørgsmåls, som jeg havde brug for.

Spørgeskemaundersøgelsen er blevet besvaret af 269 personer.

Hvorfor en kvantitativ undersøgelse?

En kvantitativ spørgeskemaundersøgelse giver et målbart resultat baseret på tal og statistikker, hvilket netop var den slags resultater, jeg skulle bruge. Jeg havde brug for resultater, der nemt kunne sammenlignes med andre undersøgelser omkring valgdeltagelse blandt den danske befolkning, hvilket gjorde den kvantitative metode mest relevant i dette tilfælde. Med et spørgeskema havde jeg dertil også mulighed for at nå ud til flere mennesker og dermed få flere svar på meget kortere tid, end hvis jeg blot havde lavet eksempelvis interviews, hvilket ville have taget meget lang tid, hvis jeg skulle have indsamlet samme antal svar, som jeg fik med spørgeskemaet.

Validitet, reliabilitet og forforståelse

Resultaterne af spørgeskemaet er valide i forhold til, hvad resultaterne skal bruges til. Validiteten af resultaterne er bestemt på baggrund af forholdet mellem de indsamlede svar, konklusionen og problemstillingen, som i dette tilfælde stemmer overens, da spørgeskemaet har givet svar på det, undersøgelsen netop skulle forsøge at svare på.

Reliabiliteten af resultaterne synes pålidelige i forhold til spørgeskemaundersøgelsens overordnede formål, idet spørgeskemaet har resulteret i mange mangfoldige svar blandt flere forskellige befolkningsgrupper, hvilket var det, der netop var brug for, hvis undersøgelsen skulle give det mest pålidelige og nuancerede resultat.

Idéen var at spørgeskemaet skulle udarbejdes ud fra et objektivi t perspektiv, idet min egen forståelse for borgernes holdninger om valgdeltagelse i forbindelse med EU-Parlaments-valgene unægteligt er farvet af mit eget politiske ståsted. Med de mange forskellige svar, samt det meget brede politiske spektrum, som svarene spænder over, er det tilsyneladende lykkedes ikke at blande spørgeskemaet og mine egne politiske holdninger sammen.

Sammenligning af spørgeskemaets resultat og andre undersøgelser

Sammenlignes resultaterne af spørgeskemaet med lignende undersøgelser om valgdeltagelse ved EU-Parlamentsvalgene foretaget af EU selv, vil man se, at det samlede resultat om valgdeltagelse opgjort i procent ikke stemmer overens. Dette er dog ikke det vigtige og mest væsentlige i forhold til formålet med min egen spørgeskemaundersøgelse, hvor årsagen til hvorvidt folk stemte ved seneste EU-Parlamentsvalg eller ej, var det jeg søgte svar på.

Årsagen til at det samlede resultat valgdeltagelse er forskelligt fra min spørgeskemaundersøgelse sammenlignet med undersøgelsen fra EU selv kan være, at selvom jeg fik mange politisk brede og mangfoldige svar, at jeg alligevel ikke har nået ud til knap så mange mennesker, som Danmarks Statistik har. Mit eget netværk er primært EU-kritisk og meget EU-bevidst, hvilket jeg på forhånd var bevidst om, hvorfor jeg netop også har gjort en indsats for at få spørgeskemaet ud i andre netværk. Blandt andet har jeg fået forskellige ungdomspartier til at dele spørgeskemaet blandt medlemmer, samt at bekendte fra langt mere EU-positive kredse har delt spørgeskemaet, hvilket også tydeligt ses i resultaterne.

Som sagt er det dog ikke selve antallet af afgivne stemmer i forhold til det seneste EU-Parlamentsvalg, der er det væsentlige, men derimod årsagerne til stemmerne eller afvigelserne, som spørgeskemaundersøgelsen helt bestemt har givet et validt og pålideligt svar på.

Resultatet

De vigtigste pointer og resultater fra spørgeskemaundersøgelsen samt kommentarer fra deltagerne er listet i det følgende.

Uenighed blandt borgerne om tilknytningen til EU

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen viser, at befolkningen i Danmark har meget forskellige holdninger om EU, men at det er de samme problematikker, der ligger til grund for, at mange vælger ikke at stemme.

Modstandere af EU

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er 49,1 % af de adspurgte modstandere af EU, hvoraf 66 % mener, at Danmark bør følge i Storbritanniens fodspor og trække Danmark ud af EU. Yderligere svarer 62,1 % af de adspurgte EU-modstandere, at de altid har været imod EU.

“EU er storkapitalens projekt - fri bevægelighed for arbejdskraft, kapital og tjenesteydelser - opskriften på social dumping. Er ikke imod at vi kan rejse og arbejde udenlands, men at vi (arbejderne) bliver brugt til at tryne hinandens rettigheder. Ingen ønsker at arbejde langt fra familie, venner og børn, sove på rastesteder osv.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til EU-modstanden:

- 1) EU er ikke demokratisk nok.
- 2) Frygter EU's konsekvenser for 'den danske model' mht. sociale rettigheder og arbejdstagerrettigheder.
- 3) EU er ikke gennemsigtigt nok.

“Jeg mener EU bør forandres grundlæggende, så virksomhedernes økonomiske friheder ikke rangerer højere end borgernes rettigheder og velfærd. Kan det ikke ske, mener jeg Danmark bør melde sig ud af EU og tage initiativ til en nordisk union, der dog skal have et tæt samarbejde med resten af Europa.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“EU er i mine øjne først og fremmest et frihandelsprojekt, hvor profit blive prioriteret højere end mennesker. Det er desuden imperialistisk. Se bare på den pågående eksternalisering af grænser.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Tilhængere af EU

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er 40,9 % positive overfor EU, hvoraf 81,8 % altid har været tilhængere af EU. Dertil svarer 66 % af EU-tilhængerne, at Danmark bør udskifte Kronen med den europæiske fællesvaluta Euroen for at opnå et endnu tættere samarbejde som en Europæisk union.

“EU tillader Danmark at have et større internationalt mandat, og giver os indflydelse over andre landes politik på f.eks. klimaområdet, noget som er påkrævet at foregå overstatsligt.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til EU-positivitet:

- 1) Generel positivitet overfor et fælles europæisk samarbejde.
- 2) EU gør det lettere at besøge/arbejde/studere i andre europæiske lande.
- 3) Positivitet overfor en større harmonisering af medlemslandene.

“Jeg tror bare ikke at Danmark kan stå på egne ben, og derfor behøver vi EU. Derudover kan jeg godt lide idéen om en forenet EU når jeg rejser rundt.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“Et EU der samarbejder udenrigspolitisk kan forhindre krig og måske sprede vort menneske syn, kultur og tolerance.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Hverken for eller mod EU

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er 10 % af de adspurgte hverken for eller imod EU.

De tre mest væsentlige årsager til hverken modstand eller positivitet overfor EU:

- 1) Ikke nok viden om EU.
- 2) EU ændrer sig for hurtigt til, at jeg kan følge med.
- 3) Ingen interesse i EU.

“Jeg er hverken for eller imod EU, fordi jeg ikke bryder mig om EU, som EU er lige nu. Men jeg kan godt lide tanken om EU, og jeg synes EU-samarbejdet burde styrkes.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“Jeg føler at EU er et kompliceret organ, og jeg burde sætte mig mere ind i hvad EU er for en størrelse inden jeg sætter mig for at være for eller imod det.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“Jeg går ind for samarbejde men ikke udelukkelse.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Ændrede holdninger om EU

“Jeg lagde ud med at være tilhænger af EU, fordi diskursen omkring spørgsmålet om Danmarks medlemskab var styret af en umiddelbar selvfølge. Det virker i min optik som om, at det kræver meget mere indsigt at udtrykke skepsis over for EU af den grund.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til ændret holdning om EU:

- 1) Tilegnet sig mere viden om EU.
- 2) EU har bevæget sig i den forkerte retning.
- 3) EU har ændret sig meget siden Danmark blev medlem.

“EU bliver for centraliseret og forsøger at homogenisere medlemslandene. Desuden har den enkelte borger for lidt at sige. Det handler ikke længere om handel, som selve grundidéen bag EU jo egentlig var.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“Dengang jeg var imod, var jeg ikke særligt oplyst omkring EU.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

EU-parlamentsvalget i 2014

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen svarede 75,5 % af de adspurgte, at de stemte til EU-Parlamentsvalget i 2014, og hvormed 24,5 % valgte ikke at stemme.

“Det er altid vigtigt at stemme og bruge sin demokratiske stemme. Jeg vil gerne udnytte min stemme i demokratiet, ved at stemme på dem der "støtter" mine holdninger.” (Citater fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til at EU-Parlamentsvalgene vigtige:

- 1) EU har for stor indflydelse til at undlade at stemme.
- 2) Forpligtelse for og støtte af demokratiet.
- 3) Ønsker indflydelse på EU-politikken.

“Jeg er hverken tilfreds med folketinget eller EU. Jeg vil gerne have et samfund der er meget mere demokratisk end det vi har i dag. Men jeg vil gerne støtte de partier/bevægelser der kæmper for at trække samfundet i samme retning som mig, og jeg tænker at det kun bliver endnu værre hvis folk der er systemkritiske lader værre med at stemme, for så kommer der relativt flere stemmer til de partier som jeg er uenig med.”

“En stor del af politikken i Europa fastsættes af EU. Derfor er valgdeltagelse kombineret med forskellige modstandsformer vigtig.”

Årsagen til manglende stemmer

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen stemmer 98,8 % af de adspurgte som udgangspunkt ved de danske folketingsvalg, hvilket er væsentlig flere end ved EU-Parlamentsvalget i 2014. 14,5 % af de adspurgte mener dog ikke, at det er lige så vigtigt at stemme ved EU-Parlamentsvalgene som ved de danske folketingsvalg.

Færre stemmer ved EU-Parlamentsvalget

“Jeg er grundlæggende imod en Union men for europæisk samarbejde.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til at folk valgte ikke at stemme ved EU-Parlamentsvalget i 2014:

- 1) Manglende mulighed for at stemme.
- 2) Ikke nok viden om EU til at kunne stemme.
- 3) Andet: Kan ikke følge med i EU-politikken.

“Jeg har svært ved at følge med i politik, men vil ufatteligt gerne være bedre til det. Dog kan jeg ikke følge nok med i EU.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Manglende prioritering af EU-Parlamentsvalgene

“På samme måde som politikerne i Danmark ukritisk læner sig op af embedsværket overlader EU-politikkerne for meget til embedsfolkene. Det efterlader indtryk af, at det ikke nytter at stemme på nogen.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

De tre mest væsentlige årsager til manglende prioritering af EU-Parlamentsvalgene:

- 1) EU er for langt væk fra Danmark og dansk politik.
- 2) EU-politikkerne lytter ikke til borgerne.
- 3) Andet: EU er ikke gennemsigtigt nok.

“Man hører aldrig om dets direkte påvirkning i forhold til Danmark.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

“[Det er] urealistisk at forestille sig, at samtlige europæiske borgere, både kan tage alle sine egne nationale politikere seriøst, samtidig med at skulle forholde sig dybt seriøst til en eller anden transnational forsamling som EU.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Manglende information og interesse for EU

Størstedelen af de adspurgte svarer, at danske medier er for dårlige til at oplyse og informere om EU. Et næsten lige så stort antal svarer, at EU-politikere ligeledes ikke selv er gode nok til at oplyse og informere om, hvad der foregår i EU.

“Jeg synes ikke man får nok at vide til at kunne danne sig et billede af EU fra det man hører i medierne. Hvis man selv undersøgte det, ville det nok blive et andet svar.” (Citat fra spørgeskemaundersøgelsen).

Ligeledes svarer størstedelen af de adspurgte, at EU-oplysninger er meget svære at forstå. Yderligere svarer 78.8 % af de adspurgte, at de gerne vil vide mere om EU.

Borgernes prioriteringer af politikområder

Listet i prioriteret rækkefølge er de politikområder, som borgerne helst ser, at EU og det parti den enkelte deltager stemte på ved sidste danske folketingsvalg, varetager med størst opmærksomhed:

<u>EU's vigtigste prioriteringer</u>	<u>Partiets vigtigste prioriteringer</u>
1) Klima	1) Klima
2) Menneskerettigheder	2) Sociale rettigheder
3) Flygtninge	3) Arbejdstagerrettigheder
4) Sociale rettigheder	4) Flygtninge
5) Miljø og landbrug	5) Økonomi
6) Arbejdstagerrettigheder	6) Miljø og landbrug
7) Økonomi	(menneskerettigheder var ikke en valgmulighed)

Både i EU og hos det parti, deltageren har stemt på, bør klimapolitik ifølge spørgeskemaundersøgelsen være den højeste prioritet.

Del III

Årsager til valgafståelse

Fotokilde: static01.nyt.com

Hvilke problemstillinger er på spil?

Mange problemstillinger er på spil, når borgernes forhold til EU tages op til diskussion. Først og fremmest vil der i dette afsnit blive set på EU's problemstillinger ifølge den tyske filosof Jürgen Habermas og hans bog *The Crisis of the European Union*, der blot er med til at trække borgerne endnu længere væk fra EU. Efterfølgende vil der blive set på EU-institutionernes manglende gennemsigtighed og bureaukrati ifølge Søren von Dörmann og Niels Chr. Sidenius og kapitlet om "Politikdannelse" i bogen *Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark*, der begrænser borgernes viden og informationer om EU. Herefter vil Richard Sennetts tanker om arbejdsmoral blive set på i forhold til EU's arbejdsmoral med kapitlet af samme titel fra bogen *Det fleksible menneske*, der ligeledes er med til at øge afstanden mellem politiker og borger, og sidst men ikke mindst vil der blive set på Eva Chiapellos sociale kritik af kapitalismen ud fra kapitlet "Capitalism and its Criticisms" i bogen *New Spirit of Capitalism? Crises, Justifications, and Dynamics* i forbindelse med EU's prioritering af økonomi over sociale forbedringer og rettigheder.

Alle de præsenterede problemstillinger har det til fælles, at de blot skaber større afstand mellem den enkelte borger og EU-politiker.

Afsnittet er opdelt i følgende fire underafsnit, der ifølge spørgeskemaet er hovedårsagerne til, at en stor del af borgerne i Danmark ikke stemmer til EU-Parlamentsvalgene:

- a) Forskelsbehandlingen af medlemslandene
- b) Manglende gennemsigtighed og bureaukrati
- c) Politikerne befinder sig for langt fra borgerne
- d) Økonomisk vækst over mennesker

a) Forskelsbehandlingen af medlemslandene

Den tyske filosof Jürgen Habermas peger på, at Eurozonen, Euroen, medlemslandenes forskelligheder, fejlslagen økonomisk politik og manglende demokrati er EU's største udfordringer, der uden handling vil blive unionens undergang. Men hvilke handlinger er der så tale om? Det vil der blive set på i dette afsnit, hvor jeg tillader mig at stille mig kritisk overfor Habermas' teori om en harmonisering af EU-medlemslandene.

Medlemslandenes og borgernes uligheder og uenigheder

På baggrund af spørgeskemaet er det tydeligt, at de borgerne i Danmark slet ikke er enige om, hvordan EU skal se ud. Det samme gør sig gældende hos de andre medlemslande, hvor vanderne ligeledes deles i to. På den ene side står EU-skeptikerne, og på den anden side står den EU-positive befolkning. Midt mellem står de tvivlende i en gråzone.

Spørger man Habermas, er der kun én løsning, hvis det det fælles europæiske EU-projekt skal fungere; man må tilgode se EU-tilhængerne og harmonisere alle medlemslande således, at disse bliver samlet som én stor føderal stat og ikke blot et samarbejde opdelt i 28 forskellige fraktioner. Dette vil i så fald betyde, at de økonomisk stærke lande først og fremmest må tage ansvaret for de økonomisk dårligt stillede lande, og betale disses gæld: “[...] *the European Union lacks competences to bring about the necessary harmonization of the national economies whose levels of competitiveness are drifting drastically apart.*” (Habermas 2012: 3). Ses dette scenarie i forhold til Danmark, vil dette unægteligt få store konsekvenser for vores nationale velfærdsmodel, for hvordan skal vi kunne financiere den danskboende befolknings egne behov samtidig med, at vi skal betale af på blandt andet Grækenlands, Spaniens, Italiens og Portugals gæld til EU? Og dette i forlængelse af, at vi ligeledes skal forholde os til EU’s konstante nedskæringspolitikker som konsekvens af de finansielle krise, der tog fat i 2008. Dertil kommer, at befolkningen i Danmark ingen indflydelse har haft på de gældssatte landes skrantende økonomier. Nok er Danmark repræsenteret i EU, men slet ikke på en måde, hvor vi får medbestemmelse i de andre medlemslandes nationale politikker på lige fod med disse landes nationale regeringer.

Det er interessant, at EU både vil skære ned og samtidig forbedre den fælles europæiske velfærd med fokus på især sociale rettigheder og arbejdstagerrettigheder. Interessant er det også, at Habermas selv peger på, at det ifølge en rapport fra OECD-landene er umuligt både at sikre økonomisk vækst og sociale forbedringer/ordninger. At nogle medlemslande - herunder Danmark - så har mulighed for at tilbyde bedre sociale foranstaltninger og velfærd end andre, er lige netop problemet, når Kommissionen ligger op til en ”one-size-fits-all”-løsning, som led i

harmoniseringen af EU-medlemslandene, idet de økonomisk svage medlemslande ikke har råd til at hæve deres nationale velfærdsstandarder op på samme niveau som bl.a. Danmark, Sverige og Finland. En harmonisering og en one-size-fits-all-løsning bør derfor give anledning til bekymring og skepsis, hvilket også er tilfældet, når der kigges på spørgeskemaet.

Ifølge Habermas nytter det heller ikke noget, at der er forskel på de aftaler der indgås med medlemslandene fra Kommissionen og Parlamentet: *"[...] legally non-binding agreements concluded by the heads of government are either ineffectual or undemocratic and must therefore be replaced by an institutionalization of joint decisions with irreproachable democratic credentials."* (Habermas 2012: 4). De meget forskellige aftaler der indgås på nuværende tidspunkt, giver Habermas skylden for borgernes frustrationer overfor EU, idet EU-projektet dermed mister sin legitimitet. Stiller man sig kritisk over for spørgsmålet om legitimitet i denne sammenhæng, kan der sås tvivl om, hvorvidt det omvendt vil synes legitimt for befolkningen i Danmark, at skulle prioritere lavere national velfærd, for at kunne indgå i et fællesskab, der i forvejen splitter befolkningen med stor uenighed - ikke blot befolkningen i Danmark men hele den europæiske befolkning.

En harmonisering af EU's medlemslande ville betyde, at vi i Danmark yderligere ville blive nød til at opgive vores fire retsforbehold, hvor dansk lovgivning trods alt stadig vægtes højere end den overstatslige EU-lovgivning, som de resterende medlemslande ellers er underlagte. Dette ville i så fald gå imod ønsket fra størstedelen af befolkningen i Danmark, idet denne så sent som i december 2015 stemte nej til ophæve retsforbeholdet om sikkerhed og politisamarbejde.

Harmoniseringen af EU-medlemslandene som Habermas finder nødvendig, hvis ikke EU skal miste al sin troværdighed blandt borgerne og dermed falde sammen, synes dog blot at give anledning til nye frustrationer blandt mange af EU's borgere, for kan man virkelig tvinge de økonomisk stabile lande til at opgive nationale goder, som borgerne på nationalt plan selv har kæmpet for? Selvfølgelig kan der argumenteres for, at de stærke bør hjælpe de svage. Med reference til Robin Hood burde de økonomisk rige vel egentlig give til de økonomisk fattige?

Men hvem er det således, der egentlig tages fra og gives til? Er det nationalstaterne der giver og modtager fra hinanden, eller er det borgerne i de forskellige medlemslande, der giver og modtager fra hinanden? Om det er borgerne eller det enkelte medlemsland, der er medlem af EU, vil der blive set nærmere på i afsnittet om, hvorledes demokratiet kan blive for stort i specialets del fire. Det synes dog utvivlsomt, at borgerne i dette tilfælde vil være dem, der rammes hårdest, da det er borgerne - især de svagt stillede borgere - der mister det sikkerhedsnet, som velfærdssystemet er i de lande, hvor velfærden trives. Omvendt vil borgerne i de svagt stillede lande ikke opleve forbedringer, og måske komme til at stå endnu ringere, hvis ikke de økonomisk stærke lande træder til. I så fald ville en harmonisering af medlemslandene kræve folkeafstemninger i alle medlemslande, hvis dette skulle gå til på demokratisk vis. Nok er der mange EU-positive borgere i Europa, men om de i alt 550 millioner borgere, der udgør befolkningen fordelt på de 28 medlemslande, kunne være enig om en harmonisering og dermed for manges vedkommende en forringelse af velfærden, synes at være et meget komplekst spørgsmål. Med 550 millioner borgere er det sandsynligt, at mange millioner borgere ville være imod resultatet af denne afstemning uanset om resultater er for eller imod. Denne problematik kigges der ligeledes nærmere på i afsnittet om demokrati og valgdeltagelse.

At Habermas finder det nødvendigt med en harmonisering af alle nuværende 28 EU-medlemslande, for at gøre EU og dets institutioner mere troværdige, gennemskelige og demokratiske for borgerne, synes blot at kunne fremkalde endnu mere frustration hos borgerne, idet en harmonisering stadig ikke vil stille alle borgere bedre med hensyn til rettigheder og social sikkerhed grundet medlemslandenes forskelligheder både økonomisk og kulturelt. En harmonisering er heller ingen garanti for, at borgeren vil finde EU mere demokratisk og gennemskeligt, for med 550 millioner borgere og blot en lille skare af mennesker til at træffe beslutninger på disse mange borgeres vegne, synes den enkelte borger kun at være endnu længere væk fra den enkelte politiker. En harmonisering er ligeledes heller ingen garanti for, at EU-institutionerne og især Kommissionen vil gøre sig mere umage for at følge borgernes prioriteringer og interesser, som set tidligere ikke er de samme som EU-institutionernes interesser. Hvor borgerne er langt mere bekymrede for klimaet, betyder dette ikke, at politikerne vil skifte EU's økonomiske retorik ud med noget andet. Det økonomiske aspekt ligger så dybt i

EU's grundlæggelse, at et paradigmeskift synes alt for langt væk, når der overordnet fokuseres på frihandel, økonomisk vækst og profit.

b) Manglende gennemsigtighed og interesse

Ud fra resultatet af spørgeskemaet, er den mest væsentlige årsag til valgførelse ved EU-Parlamentsvalgene blandt befolkningen i Danmark en kombination af, at EU, dets institutioner og lovgivningsprocesserne er for bureaukratiske og uigennemskelige for den enkelte borger. Det er derfor ikke overraskende, at både medier og borgere mister interessen for EU, når mange borgere ikke kan gennemskue, hvad der foregår, og hvad konsekvenserne bliver. Til dette afsnit vil jeg igen tage fat i bogen "Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark" af Søren von Dosenrode og Niels Christian Sidenius.

Ingen interesse fra medier eller borgere

EU-institutionerne bør ifølge von Dosenrode gøre brug af en europæisk opinion og fælles-europæiske medier i samme størrelse som CNN, fordi det som medie og borger "*[...] er svært at få fat i informationer [...]*" (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 14), om det, der foregår i EU og lovgivningsprocesserne.

Kan medierne ikke få adgang til oplysninger, er dette heller ikke ligetil for borgerne, da borgerne finder meget af deres viden gennem diverse medier. Ud fra resultatet af spørgeskemaet, er det tydeligt at se, at langt de fleste deltagere synes, at information om EU er alt for svært tilgængeligt.

Har medierne ikke mulighed for at søge og finde informationer og nyheder om, hvad der foregår i EU, og hvilke aktuelle sager, der kunne interessere borgerne, eller sågar sager som borgerne bør blive informeret om, har medierne ikke en chance for netop at kunne informere borgerne. Det synes ikke mærkeligt, at medierne mister interessen for EU, når informationer er så komplicerede at få fat i. Er EU-informationer ikke let tilgængelige for medierne, synes disse da slet ikke at være let tilgængelige for borgerne. I forlængelse heraf bliver EU ifølge von Dosenrode beskrevet som "*[...] et politisk system, der udvikler sig med rivende hast, uden*

at man ved, hvordan slutresultatet kommer til at se ud.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 19), hvilket netop er, hvad mange af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, har listet som en af de væsentligste årsager til valgførelse. EU er hverken gennemskueligt for medier eller borgere, fordi der i dén grad “[...] mangler kontakt til en europæisk offentlighed [...]” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 12).

Politikernes ansvar at formidle til offentligheden

“Kommissionens bureaukrati er ikke politisk neutralt.” (von Dosenrode og Sidenius, 1999: 20). Fra EU-institutionernes side synes offentligheden - medierne og borgerne - ikke at være almeninteresse, når der ikke lægges flere kræfter i at formidle informationer ud til den brede offentlighed. Ifølge von Dosenrode har dette netop at gøre med Kommissionens mangel på politisk neutralitet, idet EU ikke repræsenterer almenvellet men derimod andre og for det meste økonomiske interesser. At EU-institutionerne ikke gør mere for at fange mediernes og borgernes opmærksomhed og interesser, synes blot at understrege, at EU-institutionerne ikke først og fremmest repræsenterer borgernes interesser. Det bør være politikernes ansvar at skabe et politisk system, hvor informationer om de politiske processer er let tilgængelige for medierne og borgerne, og at disse naturligt bliver langt mere inddraget i de politiske processer.

Når medier og borgere ikke kan gennemskue, hvad der forgår i politiske institutioner synes fejlen i højere grad at lægge hos politikerne end hos netop borgerne og medierne. I samme forbindelse siger Habermas, at “[...] *the more the national populations realize, and the media help them to realize, how profoundly the decisions of the European Union pervade their daily lives, the more their interest in making use of their democratic rights also as a EU citizens will rise.*” (Habermas: 2012: 49). Igen må det understreges, manglende interesser fra medier og borgere i langt højere grad synes at skyldes et politisk system, der er så uigennemsigtigt og lukket, at offentligheden ikke har en reel chance for at følge med.

von Dosenrode beskriver de øverste EU-institutioner som “[...] *et Europæisk råd, der så småt er begyndt at antage karakter af at være en fælles-europæisk regering (men en regering, der ikke er stillet overfor en opposition, der stiller spørgsmålstegn ved dens handlinger).*” (von

Dosenrode og Sidenius, 1999: 12). Når der fra offentlighedens side ikke er mulighed for at stille spørgsmålstejn ved EU-institutionernes handlinger, fordi disse informationer ikke er let tilgængelige, idet der ikke gøres brug af nogen form for politisk opposition repræsenteret af borgernes interesser, der ifølge resultatet af spørgeskemaundersøgelsen tydeligvis er anderledes end EU-politikernes interesser, synes det ikke retfærdigt, at der fra EU-institutionernes side lader til at være en naturlig forventning om, at medier og borgere med selvfølgelighed interesserer sig for, hvad EU-politikerne foretager sig. Ifølge resultatet af spørgeskemaundersøgelsen ønsker et flertal af spørgeskemaundersøgelsens deltagere at vide mere om EU, så blot at gøre det til borgernes eget ansvar, at kunne tilegne sig denne viden i et så lukket politisk system, signalerer blot, at politikernes interesse ikke først og fremmest vedrører borgerne og offentligheden. Gjorde den det, ville det politiske system helt naturligt være mere åbent og gennemsigtigt for den enkelte borger og de medier, der formidler information ud til borgerne.

c) Politikere befinder sig for langt fra borgerne

I dette afsnit vil der blive set på, hvordan EU-institutionernes arbejdsmoral gør det muligt, at de ansvarlige ikke stilles til ansvar for de beslutninger, der træffes, hvilket bestemt synes at medvirke til, at borgerne oplever, at politikere i EU-institutionerne befinder sig alt for langt fra borgernes egen virkelighed. Der er ikke blot tale om en geografisk afstand mellem de mange medlemslande og EU-institutionerne i Bruxelles, men i høj grad en politisk afstand, hvor de der træffer beslutningerne ikke er dem, der mærker konsekvenserne.

Richard Sennett har gjort sig nogle meget relevante tanker om arbejdsmoral og samarbejde som teamwork. Sættes disse tanker over for EU's måde at træffe beslutninger på samt inddragelse af borgeren eller mangel på samme, bliver det helt tydeligt, hvorfor borgerne føler sig alt for langt væk fra politikere i EU's institutioner.

Fra EU's institutioner lyder det, at borgeren er en vigtig brik i EU-puslespillet, men når borgeren gang på gang oplever et svigt af rettigheder og fejlslagen implementering af disse som resultat af EU's arbejdsmoral og teamwork, synes det slet ikke mærkeligt, at borgeren mister interesse for EU-projektet, fordi denne i dén grad føler sig overset.

Når EU-institutionernes arbejdsmoral kan ses som teamwork, betyder dette, at man i EU-institutionerne betragter borgeren som en ligeværdig deltager i dette samarbejde. Som der vil blive set på i dette afsnit, er resultatet dog væsentlig anderledes. Fiktionen om dette teamwork forbliver en fiktion, da borgeren på ingen måde får samme indflydelse som politikerne.

EU's arbejdsmoral som teamwork

At se på EU-institutionernes samarbejde som et teamwork synes meget relevant, da dette teamwork ifølge Sennett er den arbejdsform, der passer bedst til den fleksible politiske økonomi, som er omdrejningspunktet for EU's økonomiske retorik.

Politikerne i EU-institutionerne befinder sig blot på, hvad Sennett vil betegne som *erfaringens overflade*, hvor politikernes erfaringer på mange måder ikke kan sammenlignes med borgernes erfaringer, da disse lever to vidt forskellige liv. Det synes ikke mærkeligt, at borgerne frustreres, forvirres og mister interessen, når politikerne ikke formår at implementere og håndhæve de rettigheder og varetage de interesser, som borgerne efterspørger. Politikerne mærker dog heller ikke konsekvenserne af de politiske beslutninger på egen krop på samme måde, som borgerne gør. Der hersker derfor en vis desorganisering i EU-institutionerne, hvilket ifølge Sennett er årsagen til den overfladiskhed, som deraf opstår mellem borger og politiker.

De politiske problemstillinger og problematikker som borgerne oplever, bliver ikke behandlet i dybden, fordi arbejdsmoralen i dag "[...] er den arena, hvorpå erfaringsdybden møder stærkest modstand." (Sennett 1999: 108). Den enes erfaring står i modsætning til den andens. Har en borger eksempelvis arbejdet uden overenskomst og derfor er uden pensionsopsparing eller blot mistet sit job, vil dette give anledning til en væsentlig usikkerhed og bekymring, hvis ikke der etableres et socialt og økonomisk sikkerhedsnet til borgere i samme eller lignende situation. Politikerne derimod - som det ses igen og igen - er mere eller mindre økonomisk sikret, hvis denne mister sit job og/eller går på pension. Politikerne og borgeren står dermed i to vidt forskellige situationer, ofte uden at kunne trække på hinandens erfaringer.

Dertil kommer, at erfaringer i EU-institutionerne som udgangspunkt blot udveksles blandt de, der befinder sig i samme position, og som samtidig befinder sig så langt fra borgerens og virkelighedens realiteter. Som Sennett ligeledes påpeger er det vigtigt, at man i et teamsamarbejde derfor skal have evnen til at *"[...] træde et skridt tilbage fra etablerede forhold og dømme om, hvordan der kan ændres [...]"* (Sennett 1999: 122), hvilket netop kan være en udfordring, hvis ikke de involverede parter i teamet har forskellige udgangspunkter og erfaringer.

Fiktionen om teamwork

Ifølge Sennett er *"[...] denne team-tid fleksibel og orienteret mod specifikke, kortsigtede opgaver [...]"* Nutidens økonomi fokuserer på den umiddelbare præstation og det kortsigtede driftsresultat." (Sennett 1999: 117). Derfor er det heller ikke underligt, at man igen og igen støder på begrebet om "fleksibilitet" i EU-lovgivningen. Begrebet benyttes netop i praksis som middel til opnåelse af den umiddelbare præstation og det kortsigtede driftsresultat, som i EU-forstand er økonomisk vækst og profit. Noget, der skal ske så hurtigt som muligt, hvorfor borgeren må indstille sig på konstant at skulle være fleksibel. Maskinen kan ikke holdes i gang, hvis ikke der er nogen til at betjene den alle døgnets timer.

Det er meget tydeligt for mig at se, hvordan resultatet af dette EU-teamworks fokus på fleksibilitet ligeledes kommer til udtryk i praksis, og netop illustrerer hvordan EU som resultat af dette teamwork har fokus på, hvad Sennett betegner som en *"[...] konstant omstrukturerende, rutinehadende, kortsigtet politisk økonomi."* (Sennett 1999: 123). Sammen med begrebet om fleksibilitet, bruges begrebet "work-life-balance" også meget flittigt. Borgeren har med sin fleksible arbejdstid også mulighed for at have et fleksibelt familieliv. Når Kommissionen i forlængelse af fleksible arbejdstider ligeledes ønsker at indføre fælles EU-lovgivning for fleksible børnepasningsordninger, er dette tydeligvis et led i kæden af tiltag, der skal fremme det økonomiske maskineri. EU-institutionerne får det til at lyde som om, at bedre og mere fleksible børnepasningsordninger, blot er at gøre børnefamilier en tjeneste, for at kunne skabe en bedre balance mellem arbejdsliv og familieliv, men bag dette ligger i virkeligheden ønsket om en konstant kørende maskine, der skal spytte penge ud. Også her tjener fiktionen om sam-

arbejde EU-institutionernes ”[...] uophørlige stræben efter højere produktivitet.” (Sennett 1999: 123). Alt i nuet synes blot at behandles ”[...] som et instrument eller middel til at nå et endemål.” (Sennett 1999: 119). EU’s retorik er dybt forankret i økonomiske spørgsmål, hvor økonomisk profit og vækst utvivlsomt er det endegyldige mål. Dette fordi at nutidens økonomi blot ”[...] fokuserer på den umiddelbare præstation og det kortsigtede driftsresultat.” (Sennett: 1999: 116).

”Teambegrebet retfærdiggjorde det fleksible arbejde som en måde, at udvikle den enkeltes færdigheder.” (Sennett 1999: 124). Fra Kommissionen lyder det ligeledes, at borgeren konstant skal tilegne sig flere nye og nødvendige kompetencer, hvis borgeren fortsat skal have en fremtid på det konstant skiftende og forandrende arbejdsmarked. Ansvar fjernes dermed fra beslutningstagerne og lægges i stedet over på borgeren, der nu selv er ansvarlig for at kunne følge med i virkelighedens fleksible udvikling. Tydeligvis er ”[...] magten tilstede i teamworkets overfladiske landskab, men autoriteten er fraværende. En autoritetsperson er en, der påtager sig ansvaret for den magt, han eller hun udøver.” (Sennett 1999: 126). Meget ansvar synes der dog næppe at blive taget fra politikernes side, når det konstant er borgeren, der skal være omstillingsparat og fleksibel i forhold til at kunne nå EU’s mål om konstant økonomisk vækst og profit.

Borgerne mærker konsekvenserne

Set i et EU-perspektiv er borgeren et godt billede på det menneske, som Sennett betegner som ”det ironiske menneske”, da denne bliver selvdestruktiv i den moderne verden, som følge af at ”[...] ingen mennesker, ingen autoritet står klar til at anerkende ens værdi.” (Sennett 1999: 129). Videre siger Sennett at ”[...] en ironisk selvopfattelse er en logisk konsekvens af at leve i fleksible tider, uden normer for autoritet og ansvarlighed.” (Sennett 1999: 129).

Det er ikke underligt, at borgeren ”[...] bærer rundt på en konstant frygt for, at han ikke er helt god nok, men ingen bedrift er alligevel stor nok [...]” (Sennett 1999: 129). Borgerne undertrykkes på en særlig måde som følge af teamworkfiktionen, hvor presset fra medborgerne træder til i stedet for politikernes tvang, idet borgerne i de europæiske lande i mange brancher

skal konkurrere med medborgerne om, hvem der kan opnå de bedste resultater, eller hvem der er mest villig til eksempelvis at arbejde under dårlige vilkår i kampen om en plads på arbejdsmarkedet og dermed en plads i samfundet.

Det er mere eller mindre umuligt at udpege ”syndebuk” blandt de ledende instanser grundet manglende autoritet, hvilket fører til ”[...] at alt for mange har svært ved at tale om med de andre folk, som er med i processen.” (Sennett 1999: 127). Mange borgere ender blot spillet ud mod hinanden, fordi det ifølge Sennett kræver langt mere tid og tillid, at kunne skabe dybere forpligtelser og loyalitet uden mulighed for at blive manipuleret til andet. Med de konstant skiftende rammer og fleksible arbejdssituationer, har mange borgere slet ikke mulighed for at kunne skabe disse relationer. Derimod ”[...] må en arbejder må møde op til kortsigtede arbejdsopgaver med en ubetinget vilje til at arbejde godt sammen med en skiftende række kollegaer.” (Sennett 1999: 116).

Problemet omkring lederne - i dette tilfælde politikerne - kommer tydeligt til udtryk hos Sennett: ”De gider simpelthen ikke høre, når man fortæller dem, at et eller andet ikke virker. Det er bare din egen skyld. De ville med garanti aldrig indrømme det, hvis de lavede en fejl...” (Sennett 1999: 128). De ledende instanser i forbindelse EU-lovgivningen lægger altså blot ansvaret over på borgeren, der enten ikke er godt nok kvalificeret eller hårdtarbejdende nok. Dette på trods af, at fejlene utvivlsomt kommer oppefra, fordi det er oppefra, at beslutningerne træffes af politikerne.

Yderligere kan det siges om EU-institutionerne, at disse blot ”[...] benytter fiktionen om et arbejdsfællesskab til delvis retfærdiggørelse af den stærke modstand mod fagforeninger.” (Sennett 1999: 126). Fagforeningerne er mange borgeres sikkerhed på arbejdsmarkedet, og især hvis den enkelte borger af flere årsager ender med at stå udenfor arbejdsmarkedet. Op gennem historien har fagforeningerne spillet en afgørende rolle i at højne niveauet for borgernes arbejdsmæssige, sikkerhedsmæssige og lønmæssige forhold. Ikke blot på arbejdsmarkedet men også når en borger pludselig har mistet sig arbejde, er blevet syg eller af andre grunde, pludselig ikke længere kan være en aktiv deltager på arbejdsmarkedet. Hver gang der kommer

ny overstatslig lovgivning på områder, hvor fagforeningerne ellers tjener borgernes interesser, svækkes fagforeningerne netop, fordi EU-lovgivning vægtes højere end faglige vedtagelser, rettigheder og ikke mindst muligheden for at indgå aftaler om gode overenskomster på vegne af borgerne på arbejdsmarkedet. EU benytter dette "arbejdsfællesskab" til at få mere indflydelse på borgernes rettigheder end fagforeningerne, selvom fagforeningerne er langt tættere på borgerne både politisk og geografisk end EU-politikerne er.

d) Økonomisk vækst over mennesker

Der er altid først og fremmest fokus på økonomisk vækst og profit bag alle projekter. Er der ikke økonomisk gevinst, er det ikke noget, man har interesse i at beskæftige sig med. EU's handlinger er tydeligvis forankret i en dyb økonomisk retorik, hvor økonomisk vækst utvivlsomt er det vigtigste mål. Fremgang og tilbagegang måles udelukkende i kapital, og social udvikling menes kun at finde sted, hvis der er økonomisk vækst samt teknologisk og digital udvikling.

Den sociale kritik

Fejlslagen implementering og håndhævelse af sociale rettigheder er bestemt ikke et ukendt fænomen på global plan, og ifølge Chiapello har mange håbet og troet på, at et større europæisk fællesskab kunne have været løsningen: "*The plan to construct a more unified Europe has been a vehicle for a great many such hopes.*" (Chiapello 2013: 69).

Chiapellos sociale kritik af kapitalismen synes meget relevant i forhold til EU's prioriteringer, hvor økonomisk vækst og profit først og fremmest er det vigtigste fokus. I det en fælles europæisk handelsaftale, der bygger på liberalistiske værdier om frihed og økonomisk vækst, netop blev omdrejningspunktet for de tidlige fælles europæiske samarbejde, er det ikke overraskende, at EU's værdier og primære mål tager udgangspunkt i økonomiske spørgsmål, hvor økonomisk profit og vækst er dybt forandret i EU's retorik og virke. Økonomi er udgangspunktet, hvorfra politikken udvikles. Ifølge spørgeskemaet har borgerne i Danmark dog andre prioriteringer end økonomi, som det vigtigste for EU. Som det fremgår af spørgeskemaet er økonomi i borgernes optik faktisk det mindst vigtige emne, EU-politikerne bør forholde sig til.

Borgers ønskede prioriteringer kan ses som et ønske om et grundlæggende paradigmeskift, men ifølge Chiapello er det ikke muligt at ændre hverken det økonomiske paradigme eller den økonomiske retorik i det kapitalistiske system, idet økonomisk vækst og profit er omdrejningspunktet og den bærende bjælke i det kapitalistiske system. Godt nok kan kapitalismen påtage sig mange facader, former og forbedringer, men at det overordnede mål og behov er økonomi er tydeligt set i et EU-perspektiv, hvor sociale tiltag som jeg selv oplevede det igennem mit arbejde indenfor området i EU-Parlamentet, blot bruges som bidrag til økonomisk vækst, og ikke som et mål i sig selv for at kunne forbedre borgernes sociale vilkår og rettigheder.

Chiapello peger i forlængelse af ovenstående på, at “[...] *economic inequality is the mother of all evils, and should therefore be the first target for action if we are going to put an end to domination and alienation.*” (Chiapello 2013: 66). Økonomisk ulighed er en uundgåelig konsekvens af kapitalismen, idet fordelingen af profitten mellem arbejdstageren og virksomheds-ejeren ikke er lige. Dette er netop en væsentlig faktor i forhold til den sociale kritik, fordi det netop er økonomisk ulighed, der efterlader mennesker i fattigdom, som deraf virkelig har brug for sociale forbedringer og tiltag. For at kunne bekæmpe uligheden i samfundet og forbedre de sociale vilkår og rettigheder for borgerne, vil det først og fremmest være nødvendigt at bekæmpe økonomisk ulighed. Da økonomisk ulighed som tidligere nævnt er uundgåeligt i det kapitalistiske system, og ifølge Chiapello ligeledes er det væsentligste problem i forhold til, at kunne skabe bedre sociale forhold for borgerne, synes det paradoksalt, at EU på den ene side konstant er på jagt efter økonomisk vækst og profit samtidig med, at man har en forventning om, at kunne løse den økonomiske ulighed og dermed sikre bedre sociale forhold og rettigheder for borgerne.

Borgeren i det kapitalistiske system

I det kapitalistiske system bliver borgeren blot reduceret fra at være et menneske og individ til blot at være en komponent i den produktion, der skal holde det kapitalistiske maskineri i gang. Det synes deraf ikke mærkeligt, at mange borgere føler frustration og afmagt i forhold

til EU-eliten og de beslutninger, der træffes for at fremme den økonomiske fremgang. Mister borgeren eksempelvis sit arbejde, mister denne ifølge Chiapello ligeledes sin værdi i det kapitalistiske system. EU fokuserer på at skabe flere arbejdspladser under dække af, at alle borgere skal have bedre muligheder for at kunne klare sig selv. Dette synes dog blot at være en facade, idet den arbejdsløse i sin arbejdsløshed ikke tjener nogen værdi i det kapitalistiske system.

Opsamling

For den enkelte borger er EU, dets institutioner og lovgivningsprocesserne svære at gennemskue. Det er svært at vide, hvem der træffer hvilke beslutninger, og hvorfor netop disse beslutninger træffes. Dertil synes EU og mange af borgerne at have forskellige interesser og prioriteringer. Hvor EU's overordnede mål som led i det kapitalistiske system er konstant økonomisk profit og vækst, sidder mange borgere - især de udsatte - tilbage med en følelse af at blive overset og ignoreret. Hvorfor ydes der eksempelvis EU-modstand mod fagforeninger fra med overstatslig EU-lovgivning, når EU ikke selv formår at implementere bedre rettigheder hverken på eller udenfor arbejdsmarkedet for borgerne? Hvorfor vægter EU stadig økonomi højere end klima, når borgerne finder klima langt mere vigtigt end økonomi? Hvorfor er EU-institutionerne ikke mere åbne og gennemskuelige overfor borgerne, så borgerne bedre kan følge med i, hvad der sker, og hvordan der lovgives? Mange spørgsmål melder sig.

EU's økonomiske paradigme og retorik er dybt forankret og grundlagt af den handelsaftale mellem medlemslandene, som EU bygger på, hvor frihandel, økonomisk profit og vækst i forlængelse deraf er de vigtigste overordnede mål, selvom dette ikke nødvendigvis er det, der stiller borgerne bedst. Det synes ikke underligt, at den enkelte borger kan have svært ved at gennemskue, hvordan denne skal forholde sig til EU som et fælles europæisk projekt, når borgeren er den, der må tage konsekvenserne af politikernes handlinger uden, at disse kan stilles til ansvar. Det synes ligeledes heller ikke underligt, at den enkelte borger heller ikke kan gennemskue EU-institutionernes bureaukratiske systemer og lovgivningprocesser, hvorfor mange ender med at kaste håndklædet i ringen.

Del IV

Pligt til valgdeltagelse?

Fotokilde: jean-poncet.com

Hvad er demokrati?

Demokratiet siges ofte at være grundlaget for et retfærdigt samfund. For at kunne konkludere, om dette nu også er rigtigt, vil der i denne afsnit blive set nærmere på, hvad begrebet *demokrati* egentlig er for noget. Til dette er der gjort brug af opslagsværket *Filosofisk leksikon*, der igennem en definition af begrebet og flere af dets tilhørende begreber formår at give tegne et billede af, hvad et demokratisk samfund er.

En definition af demokrati

Ifølge *Filosofisk leksikon* defineres begrebet demokrati som “[...] *en politisk styreform og kulturform, hvor frie og ligeberettigede borgere med deres stemmeret har afgørende indflydelse på de demokratiske beslutninger.*” (*Filosofisk leksikon* 2008: 94).

At skulle definere begrebet demokrati, synes dog alligevel ikke at være så ligetil men faktisk temmelig kompliceret, idet begrebet leder videre til mange andre begreber, der både ligger i forlængelse og står i modsætning til demokratiet, herunder blandt andet begreber som frihed, ytringsfrihed, magt og pluralisme. Med en demokratisk valgt borgerrepræsentant følger en magtposition, der giver anledning til at nogle borgere vil føle afmagt, idet disse borgere måske ikke har stemt på netop denne repræsentant. Dertil handler demokrati om frihed og rettigheder til at ytre sine holdninger, frit praktisere hvilken som helst religion, samt at kunne vælge til og fra i overensstemmelse med de love, som de demokratisk valgte repræsentanter har fastsat i overensstemmelse med borgerflertallets ønsker. Er man uenig med flertallet, har man i det demokratiske samfund således ikke krav på særbehandling, og individuel magtudøvelse kan derfor betegnes som værende en kriminell handling, hvis denne handling går imod de demokratisk fastsatte love, og dermed medføre en tvungen straf.

Dermed kan det siges, at det i det demokratiske samfund groft sagt er flertallets stemmer der tilgodeses, mens de uenige blot må indordne sig på flertallets betingelser. Demokratiet er dermed ikke frihed for alle dele af befolkningen, men stadig en mulighed for, at befolkningen har mulighed for og ikke mindst rettighed at få indflydelse, såfremt den enkelte borger benytter sig af dette. De, der ikke har stemt som flertallet, har med deres stemmer måske alligevel for-

mået at trække beslutninger i en anden retning, som ikke ville have været muligt, hvis disse ikke havde haft mulighed for eller valgt at undlade at bruge deres stemmeret.

Det er væsentligt at have i mente, at demokratiets friheder som tidligere nævnt ikke er ubegrænsede, idet frie handlinger og frie ytringer, der er til skade for andre mennesker, slet ikke hører til begrebet frihed og dermed heller ikke begrebet demokrati.

Har borgere pligt til at stemme i et demokratisk samfund?

Som set i det tidligere afsnit synes demokratiet at være omfattet af stemmerettigheder til alle samfundets borgere. Vel at mærke de borgere, der er myndige, hvilket i Danmark vil sige, de borgere der er fyldt 18 år. Til de danske folketingsvalg kræver det dansk statsborgerskab at kunne stemme, mens der til de danske kommunalvalg blot kræves dansk opholdstilladelse at kunne stemme, samtidig med, at man selvfølgelig - på baggrund af sin opholdstilladelse - ligeledes er bosiddende i Danmark.

Skal demokratiet virkelig give alle borgere ret til at stemme? Eller bør disse rettigheder begrænses til en udvalgt skare? Og hvem skulle i så fald udvælge denne skare og kriterierne bag den? Dette er blot nogle af de spørgsmål, der vil blive behandlet i dette afsnit. Først vil der blive set på Platons idealstat og demokratisyn, da dette på mange måder minder om EU's nuværende hierarkiske opbygning, og her vil der blive gjort brug af bogen "De politiske idéers historie - Fra Platon til Kommunismens fald" af Svend-Eric Liedman. Efterfølgende vil der blive set på, om en stemme i det demokratiske samfund, nu rent faktisk også er en stemme for demokratiet. Dette vil blive gjort ved hjælp af Jason Brennan og hans tekst "Polluting The Polls: When Citizens should not vote".

Platon og EU: Hvem bør stemme og bestemme?

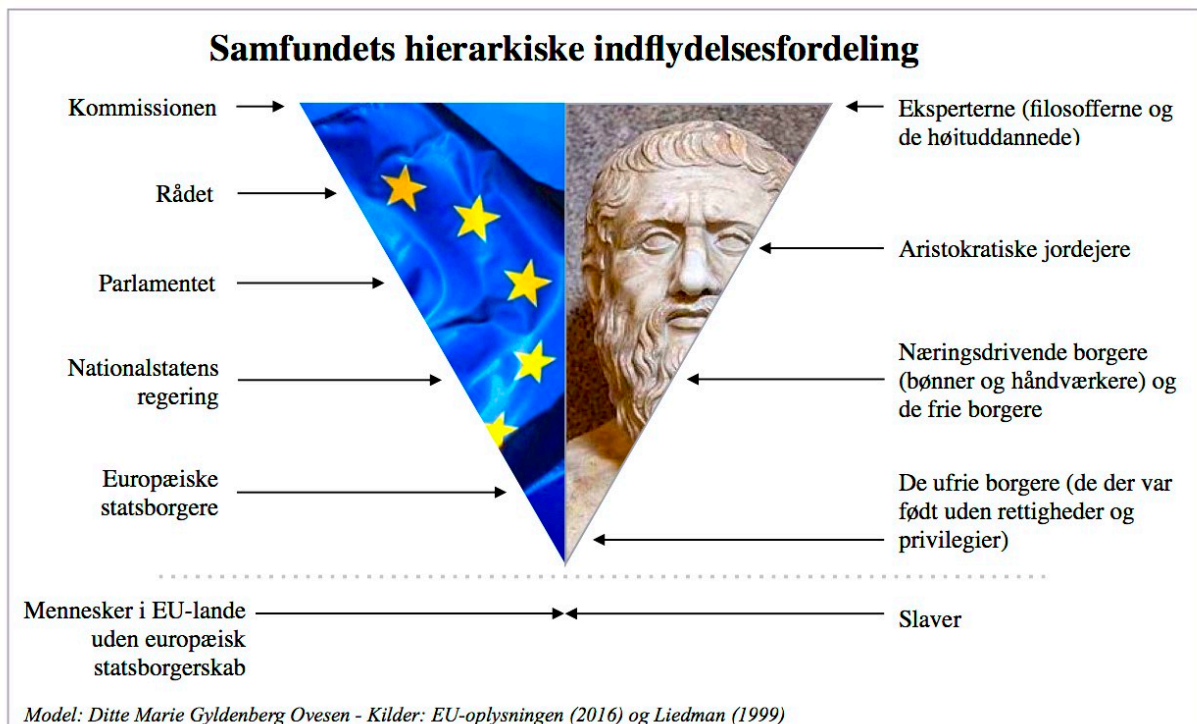

"Platons idealstat er et stærkt lagdelt samfund. Det højeste lag, de styrende, skal ikke have større valgfrihed end deres underordnede. Alle mennesker er stærkt bundne til deres opgaver. Alle har en selvfølgelig plads i hierarkiet, alt efter deres evner. Den underordnede adlyder ubetinget ordrene fra sin overordnede, og den overordnede har ansvar for, at hans ordrer er rigtige." (Liedman, 1999: 27).

På mange måder minder det nuværende EU og dets institutioner meget om Platons idealstat, hvor et hierarkisk system med nøje udvalgte eksperter i toppen skal regere samfundet, idet statens styring kun er en opgave for specialister, som ifølge Platon er filosoffer. Ser man på EU-institutionerne, vil Kommissionen på mange måder udgøre filosofernes plads, idet Kommissionen er den øverste EU-institution, og dertil har et tæt samarbejde med nøje udvalgte

embedsmænd, eksperter og lobbyister. Det er således folk med en hvis ønsket erfaring, viden og uddannelse, der får afgørende indflydelse på Kommissionens lovgivningsinitiativer og ikke borgerne. Dertil kommer, at Kommissionen har lovforslagsinitiativmonopol.

Nedenstående model er udarbejdet for at visualisere sammenligningen af samfundets hierarkiske indflydelsesfordeling i henholdsvis EU - herunder EU-institutionerne og medlemslandene) - og Platons syn på den hierarkiske indflydelsesfordeling i det, han betegner som idealstaten. Modellen giver et billede af "mængden" af indflydelse og ikke antallet af mennesker i de enkelte kategorier.

Politik er ifølge Platon udelukkende en sag for de frie borgere, og demokratiet repræsenteres derfor af flertallet af de frie borgere. Med begrebet "frie borgere" refererer Platon til de borgere, der er født som statsborgere gennem generationer. En statsborger er ikke noget, man ifølge Platon blot kan blive, men en status der skal være medfødt. Det er således kunne denne frie statsborger, der kan deltage i folkeafstemninger, som den snævre elite udarbejder lovforslagene bag. Det samme kan groft sagt siges at gælde borgerne i EU-medlemslandene. Her er dog til enhver tid mulighed for at søge statsborgerskab i ethvert EU-medlemsland, hvor det er op til den enkelte nationalstat at afgøre, om pågældende ansøger med ikke-europæisk stats-

borgerskab, kan tildeles dette i den enkelte land. Får en person afslag på sin ansøgning om et europæisk statsborgerskab, vil denne i så fald være meget demokratisk begrænset i forbindelse med stemmeberettigelse til vigtige folkeafstemninger, samt meget begrænset mulighed for at få politisk indflydelse. Platons idéer om tilhørsforhold er, at disse er arvelige, hvilket har den betydning, at rettigheder ikke diskuteres, da disse er givet på forhånd. Om dette siger Platon blandt andet, at “[...] retfærdigheden i staten er nemlig intet andet end det rette forhold mellem statens forskellige dele, mellem de forskellige klasser. Letsindighed og forvildelse er bandlyst. Enhver kender sin plads og sine muligheder.” (Liedman, 1999: 29).

Slavernes plads i samfundet var til gengæld ikke noget Platon beskæftigede sig med, idet han slet ikke anså disse som værende en del af befolkningen. Lidt det samme kan også her siges at gøre sig gældende i EU-medlemslandene, idet en ikke-europæisk statsborger ikke har samme rettigheder, som en statsborger. I et demokrati med 550 millioner borgere kunne denne problematik potentielt stille rigtig mange mennesker uden samme demokratiske rettigheder, som disses medborgere, idet opholdstilladelse og visum ikke rettighedsmæssigt kan sammenlignes med et statsborgerskab - ét statsborgerskab det enkelte menneske kun er sikret, såfremt denne er født til lige netop dette privilegium.

En stemme for demokratiet?

Ifølge Jason Brennan har stemmeberettigede borgere i det demokratiske samfund ikke pligt til at stemme, men hvis den enkelte borger stemmer, har denne til gengæld pligt til at undgå at stemme dårligt.

Frivillig afslåelse er inddirekte valgdeltagelse

“Just because one has the right to vote does not mean just any vote is right.” (Brennan 2009: 535). Demokratiet har ifølge Brennan ikke nødvendigvis brug for alle borgernes stemmer for at kunne opretholde demokrati, lighed og frihed, men derimod blot de vælgere der kan bidrage positivt til opretholdelsen af en god regeringskultur og et demokratisk regeringsgrundlag. Men hvem bidrager så positivt? Blot fordi borgerne stemmer på lige fod ved diverse folkeafstemninger, betyder dette ikke, at resultatet er det bedste for demokratiet. Hvis flertallet

stemmer på en politiker, der potentielt set kan indskrænke den enkelte borgers demokratiske rettigheder, vil den ellers demokratiske afstemning potentielt set kunne resultere i indskrænkelse af borgernes ellers juridiske og demokratiske rettigheder. I det demokratiske samfund er det ikke så lige til, at kunne bedømme, hvilke stemmer der er rigtige eller forkerte, men at en stemme der fremmer demokratiet frem for at indskrænke det, er værd at foretrække, hvis samfundet fortsat skal kunne sikre alle borgere de samme juridiske rettigheder.

“[...] people should have equal voting power; but many should not exercise the power they have.” (Brennan 2009: 544). Der er stor forskel på, hvorvidt en stemmeberettiget borger selv vælger, om denne vil stemme, eller om denne har fået frataget sine juridiske rettigheder til at stemme. Ifølge Brennan bør alle borgere - der vel at mærke er berettiget til at stemme - have de samme juridiske rettigheder til at stemme, og derfor ligeledes også have de juridiske rettigheder til ikke nødvendigvis at afgive en stemme, såfremt den enkelte borger ikke ønsker dette.

Det synes mest demokratisk at alle borgere i et demokratisk samfund juridisk set skal have samme rettigheder til at stemme, hvor den enkelte borger tilmed skal have mulighed for at kunne stemme, lige netop som denne har lyst til og finder mest rigtigt. Vælger den enkelte stemmeberettigede borger bevidst ikke at bruge sin stemmeret, betyder det ikke nødvendigvis, at denne ikke gider at engagere sig eller tage stilling til, hvad der bør ske i samfundet eller for fællesskabet, idet bevidst valgafståelse kan siges at være en inddirekte stemme. Hvis en borger ikke ønsker at stemme på udvalget af kandidater, bør denne vel have frihed til ikke at skulle sætte et kryds ved nogen. Når begrebet demokrati giver borgerne frihed til at kunne stemme, ligesom den enkelte borger har lyst til, bør demokratiet omvendt også rumme friheden til at den enkelte borger kan vælge at afstå en folkeafstemning uanset årsagen.

Kan en vælger være dårlig?

“[...] one has a moral obligation not to vote badly, even though one has the right to do so.” (Brennan 2009: 535). Den enkelte borger bør altså have frihed til at udtrykke sine holdninger og stemme, men alligevel har denne ifølge Brennan et moralsk ansvar overfor sine medborgere. De vælgere der ifølge Brennan stemmer dårligt, kategoriserer han som “dårlige

vælgere”. I det demokratiske samfund, kan den såkaldte dårlige vælger betegnes som den, hvis stemme potentielt set indskrænker alle borgernes juridiske og demokratiske rettigheder.

Brennan deler yderligere de såkaldte dårlige vælgere op i tre kategorier alt efter, hvorfor disse stemmer dårligt. Årsagerne er 1) ignorance samt mangel på viden, 2) umoralske overbevisninger og 3) irrationalitet de mest væsentlige årsager til dårlige vælgere og dermed dårlige stemmer.

<u>Ignorance</u>	Vælgeren stemmer på det gode uden at vide, <i>hvilke</i> politikker der faktisk ville være gode for samfundet.
<u>Umoralske overbevisninger</u>	Vælgeren stemmer bevidst for at fremme en politik, der er skadelig. Eksempelvis politikker der medfører race- eller kønsdiskrimination.
<u>Irrationalitet</u>	Vælgeren stemmer for at det gode skal vinde, men vælgerens viden om emnet er opstået på et utroværdigt grundlag og eksempelvis farvet af politiske holdninger, som ikke mange andre er enige i.

(Brennan 2009: 538).

Tages der udgangspunkt i det, Brennan kalder den dårlige vælger, der henholdsvis stemmer på det gode uden at vide, hvad det gode egentlig er, og ikke ved noget om emnet, der stemmes om, eller er for “farvet af egne politiske holdninger” til at vide, hvad der er godt for flertallet og samfundet, kan dette som et udtryk for, at kun den vidende eller oplyste vælger bør stemme. Brennan kommer dog ikke med nogle forslag til, hvordan de såkaldte ignorante og irrationelle vælgere - med andre ord også kaldet de uvidende og uoplyste vælgere - sorteres fra, hvis alle skal sikres universelle stemmerettigheder uden at skade demokratiet og fællesskabet. Der kan stilles spørgsmål om, hvorvidt en vælger overhovedet kan siges at være ignorant eller irrationel, idet den enkelte vælger med sit eget værdisæt selv afgør, hvad denne fin-

der vigtigt for fællesskabet og samfundet. Det, som én vælger betegner som værende det gode - ikke bare for sig selv men også for fællesskabet - er ikke nødvendigvis det samme, som det en anden vælger ser som det højeste gode for sig selv eller for fællesskabet. Den liberalistiske vælger synes måske, at det er bedst for fællesskabet, hvis alle - groft sagt - skal kæmpe for egne gode forhold, mens den socialistiske vælger stemmer for et fællesskab baseret på økonomisk lighed, hvor den stærke hjælper den svage.

En vælger der ifølge Brennan stemmer dårligt, behøver altså derfor ikke nødvendigvis at være uvidende, men kan derimod blot være uenig i, hvad der er bedst for fællesskabet og samfundet, samt hvad der ligeledes er skadende for fællesskabet og samfundet. Deraf synes det at være en mere eller mindre umulig opgave, at skulle definere, hvem der bør stemme, og hvem der ikke bør stemme i et demokrati, hvis ingen borgere skal have indskrænket disses juridiske og demokratiske rettigheder. Hvis nu alle vælgere stemte egoistisk og for deres eget bedste, ville alle vel alligevel blive hørt, og flere interesser ville sandsynligvis blive repræsenteret hos samfundets politikere. Så at stemme egoistisk og udelukkende til egen fordel behøver ikke nødvendigvis at føre til et uretfærdigt valgresultat, da flest holdninger så ville komme op til diskussion. Dertil er den enkelte borger i det demokratiske samfund fri til at stemme lige netop, som denne har lyst til, ellers ville der ikke være tale om demokratiske stemmerettigheder, men derimod en indskrænkning af demokratiet hos borgerne.

At de såkaldte dårlige vælgere hver især, i en afstemning med stor valgdeltagelse, alligevel vælger at stemme, selvom disses stemmer enkeltvis ikke gør den store forskel, så er dette ifølge Brennan stadig ikke retfærdigt for de såkaldte gode vælgere, der efterfølgende ligeledes må trækkes med konsekvenserne. Får det omvendt personlige konsekvenser for den enkelte såkaldte dårlige vælger ikke at stemme, bør denne vælger dog alligevel kunne stemme dårligt. Dette begrundes med at “[...] *we should share the burdens of not polluting the polls. If restraining oneself from voting caused significant personal harm, then individuals might be permitted to vote badly.*” (Brennan 2009: 541).

"[...] it is hard to take democracy seriously when most voters abstain from voting [...] but in response, it is also hard to take democracy seriously when a large percent of bad voters vote." (Brennan 2009: 542). Universale stemmerettigheder til dårlige vælgere gør sikkert valgproceduren mere demokratisk kontra massiv stemmeafståelse, men dette betyder altså ikke nødvendigvis, at udfaldet vil blive mere demokratisk af denne grund, hvis blot de såkaldte dårlige vælgere eksempelvis har stemt udelukkende til egen fordel eller på baggrund af uvidenhed, der kan føre til indskrænkninger af alle borgernes juridiske og demokratiske rettigheder. Dette kan medføre, at politiske institutioner som eksempelvis EU-institutionerne ikke nødvendigvis handler demokratisk, blot fordi at alle stemmeberettigede borgere har afgivet en stemme.

Hvad er skadelig aktivitet i forhold til valgdeltagelse?

"[...] elections decided by bad voters mean that citizens have to live with racist and sexist laws, unnecessary wars, lower economic opportunities, lower levels of welfare, etc." (Brennan 2009: 542). Hvorvidt en vælger rent faktisk kan kategoriseres som dårlig afhænger af, hvad det dårlige kategoriseres som. I det demokratiske samfund kan den dårlige vælger siges at være den, der stemmer for at indskrænke demokratiet for dele af eller hele befolkningen, således at der ikke længere er tale om et demokratisk samfund, hvor borgerne hver især har ret til at mene, ytre sig og stemme, lige netop som de selv ønsker det.

Ifølge Brennan kan vi *"[...] characterize bad voting as occurring when citizens vote for harmful og unjust policies or for candidates likely to enact harmful or unjust policies."* (Brennan 2009: 536). En skadelig aktivitet beskriver Brennan som en aktivitet, der kan skade befolkningen og demokratiet. En dårlig stemme for demokratiet vil eksempelvis være at stemme på en politisk leder der fører samme politik som Hitler, hvis politiske beslutninger slog millioner af mennesker ihjel. Har man dog to politiske kandidater, der potentielt set kan skade befolkningen eller demokratiet, synes det dog godt at kunne forsvares, at stemme på det mindst skadende kandidat.

Den enkelte såkaldte dårlige stemme er ikke i sig selv skadende, men at det netop er de mange dårlige stemmer tilsammen, der opnår en kollektivt skadende effekt. Derfor er den enkelte

vælger ifølge Brennan heller ikke ansvarlig for at løse hele problemet selv ved at undlade at stemme, fordi at den enkelte vælger slet ikke kan bære en så tung byrde alene, som det ville være, at skulle ændre politiske beslutninger i samfundet på egen hånd. Deltager kun meget få vælgere, vil denne ene dårlige stemme dog kunne få stor indflydelse.

Det synes snævert kun at give den - ifølge Brennan - såkaldte dårlige vælger skylden for et dårligt valgresultat, da vælgeren ikke alene kan bære hele ansvaret på egne skuldre. I et politisk system som EU, der er så kompliceret og uigennemskueligt for den enkelte vælger, at mange bevidst vælger at afstå valgdeltagelsen ved en folkeafstemning, synes det nærmere at være det politiske system, der er kritisabelt. Det samme gælder ligeledes, hvis en vælger stemmer dårligt, hvis denne vælger i god tro stemmer, hvad denne synes er mest fornuftigt, fordi det politiske system er så kompliceret, at den enkelte vælger ikke selv kan gennemskue, hvad der egentlig vil være godt for flertallet, fællesskabet og samfundet. Det burde i så fald være politikerne, der netop skulle tage ansvar for, at borgerne stemmer "godt", når det ligeledes er politikerne, der hovedsageligt er ansvarlige for at skabe og komplicere det politiske system. At det politiske system på mange gøres utilgængeligt og uoverskueligt for borgeren, er blot med til at give politikerne mere at skulle have sagt. Dette kan sammenlignes med Platons epistokrati, hvor kun eksperterne er kloge nok til at træffe beslutninger. Det synes således ikke nødvendigvis at være borgeren, der er uvidende, men tværtimod politikerne der med det komplicerede og ekspertkrævende politiske system, der stiller borgerne som uvidende, hvilket også er således, Platon betragter borgerne.

Epistokrati som løsningen

Platons tanker om idealstaten som epistokrati synes at skinne meget igennem hos Brennan, men hvor Platon er meget direkte i sine holdninger, pakker Brennan sine lidt mere ind. Det er dog tydeligt, at Brennan taler mere for ekspertstyret demokrati end universale stemmerettigheder som en holdbar løsning, hvis demokratiet skal bestå, og ingen kollektiv skade skal påføres de ellers fornuftige og vidende borgere på baggrund af de ikke-vidende borgers uvidende handlinger. Hos Brennan skal den enkelte vælger dog på baggrund af egen fronesis selv

finde ud af, om denne moralsk set bør stemme eller afstå, hvor individets rettigheder hos Platon på forhånd er givet og nedarvet fra individets plads i samfundshierakiet.

Hos Brennan skal de stemmeberettigede borgere altså selv skabe epistokratiet, idet ingen borgere demokratisk og juridisk set må få frataget sig sine stemmerettigheder, men selv bør være vidende nok til enten at stemme rigtigt eller besidde en sund dømmekraft, hvorved den enkelte borger godt selv kan se, hvis denne bør afstå fremfor at stemme.

Skal der træffes de bedste beslutninger, der skal tilgode se alle borgere, kan man vende tilbage til spørgsmålet om, hvorvidt de stemmeberettigede borgere allesammen blot bør stemme egoistisk og dermed blive hørt, eller om alle skal tilgodeses på baggrund af en snæver ekspertelites fronesis. Stemmer alle borgere udelukkende på baggrund af egen interesse - altså som de vælgere der hos Brennan betegnes som de dårlige vælgere - får alle mere eller mindre større chance for at få repræsenteret egne interesser hos politikerne, end hvis den snævre ekspertelite skal bestemme, hvilke interesser der er bedst. Som det er tilfældet i EU-institutionerne, hvor en netop snæver elite råder over udformningen af lovgivningsinitiativer, har borgerne ifølge spørgeskemaundersøgelsen andre interesser og prioriteringer end denne politikerelite. Der kan dermed skabes tvivl om, hvorvidt eksperten på baggrund af egen fronesis rent faktisk er bedre rustet til at træffe beslutninger på flertallets vegne end flertallet selv.

Der kan ligeledes skabes tvivl om, hvor demokratisk det er, at borgeren ifølge Platon blot skal være tilfreds med elitens beslutninger og dermed leve i harmoni med sin plads i samfundets hieraki, hvilket på mange måder synes nært beslægtet med borgernes plads i forhold til elitens i EU-hierakiet.

Opsamling

Den stemmeberettigede borger er ikke nødvendigvis forpligtet til at stemme i det demokratiske samfund, for at kunne bidrage til en opretholdelse af demokratiet og den enkeltes demokratiske og juridiske rettigheder, da et bevidst valg om afståelse ved en folkeafstemning kan siges at være en inddirekte stemme og tilmed et fornuftigt valg, hvis kollektivt skadende handlinger

skal undgås. Det væsentlige er, at den enkelte stemmeberettigede borger selv af egen fri vilje vælger, at afstå en folkeafstemning.

Dertil kommer, at alle borgere i det demokratiske samfund skal have ret til at stemme lige netop, som disse har lyst til, hvis ikke demokratiet skal indskrænkes eller fejle. Vægtes demokratiske rettigheder og friheder som det højeste gode, kan en vælgers stemme godt kategoriseres som skadende for demokratiet og dennes demokratiske og juridiske rettigheder, såfremt dennes stemme bidrager til en indskrænkelse af netop den enkelte borgers demokratiske og juridiske rettigheder. Dette betyder dog ikke, at vælgeren med den skadende stemme ikke skal have lov til at stemme, da dette i sig selv ville være at indskrænke den enkeltes demokratiske rettigheder. Den såkaldte dårlige vælger skal blot være fornuftig nok til frivilligt at overlade beslutningerne til de, der har forstand på, hvilke beslutninger der er de bedste for samfundet. Dertil er det væsentligt at have for øje, hvorfor en vælger ifølge Brennan stemmer dårligt; er det fordi borgeren er uvidende, eller er det tværtimod fordi, at det politiske system er blevet så kompliceret og uigennemskueliggjort af politikerne, at den enkelte borger ikke har en reel chance for at vide, hvordan denne politisk bør forholde sig?

Lige, demokratiske og juridiske stemmerettigheder er essensen af det demokratiske samfund, og derfor har alle borgere ret til at deltage i eller at afstå en folkeafstemning, uanset hvordan den enkelte borger ønsker at stemme. Ligeledes bør politikerne stilles til ansvar for, om det politiske system fra politikernes side kompliceres for meget, til at borgeren kan gennemskue det.

Kan et demokrati blive for stort?

Ser man på årsagen til lav valgdeltagelse i forbindelse med EU-Parlamentsvalget, kan man passende undre sig over, om demokratiet kan blive for stort til, at den enkelte borger finder det relevant at stemme, eller om politikerne i det store demokrati er alt for langt væk fra borgeren, hvilket gør det uoverskueligt for borgeren at vide, hvem og hvad denne egentlig har lyst til at stemme på. Bliver EU, hvilket Habermas ser som løsningen, harmoniseret til én stor føderal europæisk stat, vil de 5,6 millioner borgere bosat i Danmark gå fra at være regeret af den danske regering, til pludselig at skulle dele en regering på omtrent samme størrelse med omtrent 550 millioner andre europæiske borgere. Hvis Kommissionen skulle have initiativmonopol på overstatslige lovforslag, der skulle gælde 550 millioner mennesker, synes den enkelte stemmeberettigede borger pludselig at være en meget lille brik i ét enormt demokratipuslespil, hvor kun en temmelig snæver elite vil kunne styre slagets gang.

Når valgdeltagelsen til EU-Parlamentsvalgene allerede er lav blandt borgerne i Danmark blandt andet af den årsag, at borgerne føler, at politikerne er for langt væk fra borgernes egen virkelighed, samt at EU udvikler sig for hurtigt og samtidig er for uoverskueligt og uigennemsigtig til, at mange borgere kan gennemskue og følge med i, hvad der foregår, er der grund til at frygte, at en harmonisering af EU-medlemslandene blot vil føre til en endnu større afstand mellem borgere og politikere. Både geografisk og politisk herunder også socialt, økonomisk og i forhold til den enkelte borgers rettigheder.

Om demokratiet kan blive for stort, og hvilke konsekvenser dette så kunne tænkes at have, vil der i det følgende blive set nærmere på. Til dette vil der blive gjort brug af Platon og hans syn på demokratiet og idealstaten som kun værende de højtuddannedes sag, idet der med henblik på EU-institutionerne kan trækkes klare referencer til Platons syn på netop demokrati og det bagvedliggende politiske arbejde udført af eksperter. Dertil vil der endnu engang blive taget udgangspunkt i Habermas' syn på EU som en stor europæisk føderal og ikke mindst demokratisk stat.

EU som ét stort demokrati

Kan EU fungere som én stor føderal og demokratisk stat? Dette kan der på forhånd kun gisnes om, men der er bestemt mange overvejelser, der bør tages op til vurdering og diskussion, hvis afstanden mellem borgeren og politikerens i et demokrati med 550 millioner mennesker ikke blot skal blive endnu større.

Borger vs. nationalstat

EU-medlemslandene udgøres på nuværende tidspunkt af 550 millioner borgere fra 28 meget forskellige medlemslande med forskellige kulturer, befolkningstal og nationale økonomier og tilgange til dette.

Anses det enkelte medlemsland som én hel enhed, hvor borgerne ikke adskilles fra denne enhed, samtidig med at en harmonisering af alle 28 medlemslande anses som en måde, hvorpå Kommissionens nuværende 28 medlemmer - én repræsentant fra hvert medlemsland inklusiv formanden - vil have suveræniteten over lovforslagsinitiativ, der skal implementeres af de 28 medlemslandes nationale regeringer, kunne dette meget vel anses for at være en acceptabel løsning, da forholdet 28:28 synes meget ligeværdigt. At 28 politikere skal lovgive på vegne af 28 enheder og endda med en repræsentant fra hvert af de 28 enheder, synes på mange måder at være en demokratisk løsning, da 28 politikere synes at have mange muligheder for at kunne repræsentere tilsvarende 28 interesser, hvoraf flere af disse interesser meget vel kan være de samme eller blot lægge i forlængelse af hinanden.

Ser man derimod de 28 medlemslande som 28 elementer bestående af tilsammen 550 millioner mennesker - altså 550 millioner enheder - synes situationen at se meget anderledes ud. Hvordan skal 28 politikere kunne repræsentere 550 millioner borgers mange forskellige interesser og kulturer uden, at mange borgere vil føle sig overset? At Platon anser demokratiet som værende flertallet af de frie borgers stemmer, ligesom EU på samme måde anser demokrati som værende flertallet af afgivne stemmer fra den stemmeberettigede befolkning, synes det knap så sandsynligt, at alle eller endda blot langt de fleste interesser blandt de 550 millioner borgere kan repræsenteres. Skal 28 politikere stille lovgivningsforslag på vegne af

28 enheder, er der plads til, at hver enheds sager og/eller interesser diskuteres og opvejes med henblik på argumenter for og mod. Skal 28 politikere derimod stille lovgivningsforslag på vegne af 550 millioner enheder, vil det være en umulig opgave at skulle forholde sig til hver enkel sag eller interesse, hvoraf mange slet ikke repræsenteres, idet et ikke lavt antal af borgere enten - og af mange forskellige årsager, herunder ikke-europæisk statsborgerskab - ikke stemmer og/eller blot vælger ikke at stemme.

Er harmonisering løsningen?

“The dream of the 'mechanisms' which are supposed to render the process of reaching joint political decisions superfluous and to keep democracy in check has been shattered not only by the differences in economic cultures but above all by the rapidly changing constellations of unpredictable environments.” (Habermas 2012: vii).

Som Habermas siger, så er drømmen om "mekanismene", der skal gøre processen med at nå fælles politiske beslutninger overflødige og holde demokratiet i kontrol, er blevet splittet ikke kun af forskellene i økonomiske kulturer, men især af de hurtigt skiftende konstellationer af uforudsigelige miljøer. Med et EU der skifter så hurtigt at befolkningen ikke kan følge med, synes det ikke at gøre de demokratiske processer mere demokratiske blot fordi man vælger at harmonisere medlemslandene. *“[...] legally non-binding agreements concluded by the government are either ineffectual or undemocratic and must therefore be replaced by an institutionalization of joint decisions with irreproachable democratic credentials.”* (Habermas 2012: 4). Juridisk ikke-bindende aftaler indgået af regeringen er ifølge Habermas enten ineffektive eller udemokratiske, og skal derfor erstattes af en institutionalisering af fælles beslutninger. Habermas giver forskellene i landenes økonomi og kultur skylden for demokratiet ikke i EU fungerer optimalt, idet forskelsbehandling af medlemslandene ifølge Habermas, ikke er demokratisk. Men vil det overhovedet være demokratisk at samle alle 28 medlemslande under en europæisk føderal stat, når dette i så fald betyder, at mange lande skal opleve egen nationale interesser både med hensyn til kultur og økonomi, der netop ligger til grund for denne forskelsbehandling medlemslandene imellem?

En harmonisering af medlemslandene vil betyde, at rigtig mange borgere får trukket lovgivning ned overhovedet, som disse ikke selv har haft muligheden for at stemme om. I Danmark stemte et flertal eksempelvis i december 2015 imod en ophævelse af nogle af de danske retsforbehold, og en harmonisering ville i få fald betyde, at resultatet af denne afstemning og dermed flertallets afgørelse ville blive ugyldig, idet en harmonisering af de 28 medlemslande ville forhindre Danmark og alle andre medlemslande i at have særlige retsforbehold og sær-aftaler. Det ellers demokratiske flertal ville således blive ignoreret, hvilket synes temmelig udemokratisk i en proces, der ellers ifølge Habermas netop har til formål at fremme demokratiet. At 550 millioner borgere pludselig skal dele samme lovgivning, synes dog i det store hele at være demokratisk, såfremt at alle borgere altså fra begyndelsen har haft mulighed for at få indflydelse på lovgivnings-processen og ikke mindst resultatet. Men kan man overhovedet sikre at alle 550 millioner borgere får mulighed for at påvirke lovgivningen, hvis denne lovgivning blot udarbejdes er ikke snævert antal politikere?

Hvis alle stemmer egoistisk, vil alle interesser komme til udtryk, men hvis en blot snæver elite på forhånd har besluttet, hvad der skal stemmes om, hvilke valgmuligheder der indgår i den enkelte folkeafstemning og hvorfor, får den enkelte borger ikke meget indflydelse på selve beslutningerne forud for afstemningen. Er den enkelte borger uenig i alle valgmuligheder på den enkelte stemmeseddel, fordi borgeren har helt andre perspektiver på situationen, vil denne ikke få mulighed for at give sine holdninger til udtryk, idet mulighederne for dette på forhånd er blevet fravalgt eller måske slet ikke tænkt på. I et stat med 550 millioner borgere, er det derfor ikke utænkeligt, at et væsentligt antal ellers stemmeberettigede borgere enten afstår en folkeafstemning, eller er tvunget til at stemme "dårligt", idet disses interesser slet ikke repræsenteres, selvom alle udad til får muligheden for at deltage i de demokratiske processer. Er dette tilfældet, vil resultatet af en afstemning ikke være repræsentativt.

"The goal of a democratic constitution of world society calls for the creation of community of world citizens." (Habermas 2012: 14). Ifølge Habermas må verdenssamfundet skabe et samfund af verdensborgere, der er i stand til at se hele verden som sit hjem, hvis et demokrati med 550 millioner mennesker skal lykkedes som værende demokratisk. "[...] the international

community of states must develop into a cosmopolitan community of states and world citizens.” (Habermas 2012: xi). Målet om en demokratisk forfatning der skal gælde 550 millioner borgere, kan så at sige siges at være afhængig af, at den enkelte borger kan give slip på dennes egen nationalitetsidentitet og nationalitetsfølelse, for at kunne leve i harmoni i et system, der skal rumme alle kulturer, trosretninger og mennesker. Skal en harmonisering og dermed et stort demokrati lykkes, hvor så mange borgere som muligt skal føle sig som en del af et stort fællesskab, kræver det ifølge Habermas, at der fokuseres EU som forgangselement for ligestilling af borgernes grundlæggende rettigheder: *“Once we come to see the European Union as if it had been created for good reasons by two constitution-founding subjects endowed with equal rights - namely, co-originally by the citizens and the peoples of Europe - the architecture of the supranational but nevertheless democratic political community becomes comprehensible.”* (Habermas 2012: x-xi).

Først og fremmest er det vigtigt at have i mente, at EU for Habermas er et fredsprojekt, der startede som en handelsaftale mellem de europæiske lande i kølvandet efter anden verdenskrig for netop at sikre, at landene kunne samarbejde omkring ressourcer og dermed undgå at bekrige hinanden igen. I den forbindelse mener Habermas at *“[...] the connection between systematic concept of human rights and the genealogical concept of human dignity [...]”* (Habermas 2012: xi), samt at *“[...] equal rights for everyone should be implemented on a global scale.”* (Habermas 2012: xxi), hvis EU skal kunne bestå som et fredsprojekt.

Der kan heller ikke sås tvivl om, at EU blandt andet startede som et fredsprojekt mellem de europæiske lande, hvor handel blev centralt for dette europæiske fællesskab og ikke mindst venskab. For at kunne forstå EU's prioriteringer, er det dog mindst lige så vigtigt at have dette “blandt andet” i mente, idet EU netop også startede som et fælles frihandelsprojekt, hvorfor økonomisk vækst og profit efterhånden har overtaget fuldstændig, fordi der ikke længere synes at være nogen europæisk trussel om krig medlemslandene imellem. Skal det demokratiske politiske fællesskab blive forståeligt for alle, synes det at være nødvendigt, at EU begynder at centrere sig om en kerne af solidaritet og lighed, fremfor hovedsageligt blot at træffe beslutninger der tjener økonomiske interesser. Ifølge Habermas vil en fælles institutiona-

lisering netop kunne være med til at gøre en harmonisering af medlemslandene til et demokratisk politisk fællesskab, der er forståeligt for alle borgerne, såfremt fred, solidaritet og lighed igen bliver kernen i dette fællesskab.

Det kan dog diskuteres, hvorvidt fred og solidaritet rent faktisk har haft indflydelse på den retning, EU har bevæget sig i siden sin grundlæggelse, og hvor det har fået rodfæstet sig i dag, idet der ikke har været lignende situationer siden Anden Verdenskrig, hvor behovet for at skabe fred og solidaritet synes at have været lige så synligt på europæisk jord, som det var i forbindelse med Anden Verdenskrig.

Dertil kan det endnu engang diskuteres, hvor solidarisk og demokratisk det egentlig vil være at harmonisere de 28 medlemslande under fælles føderal lovgivning, når disse igennem sær-aftaler og retsforbehold udtrykker, at der for mange borgere ikke er et ønske om at overgive alle nationale kompetencer til EU. Yderligere kan der stilles spørgsmål ved, om det overhovedet er nødvendigt - selv for Habermas - at skulle harmonisere de 28 medlemslande, når der ikke er nogen aktuel trussel om krig mellem europæiske lande, og ej heller har været det i mange år. At skulle gå imod resultatene af demokratiske folkeafstemninger for at fremme demokratiet synes ikke demokratisk. I så fald ville resultaterne af mange folkeafstemninger demokratisk set miste sin gyldighed, idet demokratiet tager udgangspunkt i flertallets meninger, hvilke man deraf så ville gå imod. Ville man demokratisk set kunne ugyldiggøre millioner af borgeres ellers demokratiske stemmer for at fremme demokratiet? Og dette når mange borgere i forvejen især føler sig fortabte i forhold til EU-spørgsmål og EU-lovgivning? At skulle vrage mange resultater og potentielt mange millioner stemmer fra europæiske borgere vedtaget gennem demokratiske processer, synes næppe at være fremmede for demokratiet.

Er epistokrati konsekvensen af et for stort demokrati?

“The shattering of neoliberal illusions has fostered the insight that the financial markets - indeed, more generally, the functional system of world society whose influence permeates national borders - are giving rise to problems that individual states, or coalitions of states, are no longer able to master.” (Habermas 2012: xi). Ifølge Habermas er neoliberalistiske illu-

sioner altså skyld i, at de finansielle markeder - mere generelt det verdenssamfundets funktionelle system, hvis indflydelse gennemsyrrer landegrænser - har skabt problemer, der er så store, at den enkelte medlemsland eller dennes koalitioner ikke længere er i stand til at mestre disse. Skuer man til Platons og Brennans idéer om epistokrati, synes det i denne sammenhæng temmelig sandsynligt, at epistokrati netop er resultatet af et demokrati, der er for stort, idet nationale problematikker ofte breder sig langt ud over det enkelte lands grænser, hvor den enkelte borger ikke længere har mulighed for at "gøre noget" af betydning nok til, at kunne gøre en forskel. Eksempelvis er konsekvensen af den økonomiske krise i Eurolandene så stor, at den enkelte borger og det enkelte land ikke længere kan løse opgaven selv, og dermed er nødsaget til at overgive suveræniteten til udvalgte eksperter, der så skal tage stilling til, hvordan problemerne løses til gavn for flertallets interesser. Dette synes dog at fejle, når den enkelte borger ikke kan gennemskue, hvilke beslutninger der træffes, og hvorfor disse beslutninger træffes, fordi beslutninger både geografisk og politisk træffes alt for langt væk fra den enkelte borger. Dog synes det også at være en umulig opgave, at skulle inddrage alle borgernes interesser i forhold til problematikker, der rækker langt ud over det enkelte medlemsland, og her giver Habermas' idéer om en nødvendig harmonisering god mening, idet hvert medlemsland på baggrund af markante økonomiske og kulturelle forskelle, sandsynligvis og i langt de fleste tilfælde ikke har samme tilgange og forudsætninger for at kunne løse en supranationalt problemstilling uden et tæt samarbejde med de nærliggende lande. En harmonisering synes her nødvendig, idet den enkelte borger i det enkelte land heller ikke kan træffe beslutninger på vegne af borgerne i de omkringliggende lande. En udvalgt gruppe mennesker må derfor træffe beslutninger på vegne af både borgeren og nationalstaten, hvilket på mange måder ligeledes er problematisk, hvilket blev belyst tidligere i afsnittet. Dette scenarie synes at kunne være et udtryk for at hele demokratiet har fejlet, når demokratiske processer alligevel har ført til et system, der potentielt set må gå imod borgernes demokratiske og juridiske rettigheder.

En anden problemstilling epistokratiet fører med sig, hvis denne ses i forbindelse med Kommissionens lovforslagsinitiativmonopol, hvor det er almindeligt at beslutninger træffes på baggrund af samarbejde mellem Kommissionen, nøje udvalgte eksperter og ikke mindst lob-

byister fra forskellige interesseorganisationer, er frygten for, at forbindelsen mellem borger og politiker blot bliver endnu større: *“The dense network of supranational organizations has long inspired fears that the connection between civil rights and democracy vouched for by the nation state could be destroyed and the democratic sovereigns disenfranchised by globally operating independent powers.”* (Habermas 2012: 12). Det er således frygten for, at uafhængige kræfter fra interesseorganisationer får mere indflydelse end borgerne, fordi disse organisationer i langt højere grad inddrages i lovforslagsinitiativprocessen hos Kommissionen end borgerne synes at blive, fordi der som tidligere nævnt ikke gøres brug af en opposition bestående af borgere men derimod nøje udvalgte eksperter og lobbyister. Denne frygt synes dermed allerede at være virkelighed i forbindelse med Kommissionens lovgivningsinitiativmonopol.

Opsamling

Skal harmoniseringen og dermed epistokratiet lykkes med fortsat støtte fra befolkningen, skal EU-paradigmet ifølge Habermas i langt højere grad tage udgangspunkt i gensidig solidaritet mellem borgere og politikere fremfor elitens styring af, hvilke forandringer og beslutninger der skal påvirke borgerne: *“If they want to win over their peoples to the idea of a Europe united for by bonds of solidarity, they must abandon the accustomed combination of public relations and incrementalism steered by experts and brace themselves for a risky, and above all inspired, struggle within the board public.”* (Habermas 2012: 51). Eliten må i solidaritet med befolkningen bøje for borgernes interesser og prioriteringer, fremfor blot at sidde fast i den økonomiske retorik, der som en rød tråd ellers føres op igennem hele EU's historie. Et paradigmeskift fra økonomi til solidaritet med borgerne synes således at være løsningen, hvis en ifølge Habermas nødvendig harmonisering skal lykkes. Denne harmonisering er dog grundet størrelsen af de enkelte problemstillinger i forhold til borgerne og medlemslandene nødt til at blive behandlet af udvalgte eksperter, men at disse eksperter først og fremmest skal have interesse i den brede befolkning, hvis demokratiet skal lykkes.

Ét af problemerne, der ligger til grund for, at borgerne ikke stemmer til EU-Parlaments, er netop afstanden fra borger til politiker; Politikeren sidder øverst og kigger ned på borgeren,

der i politikerens øjne glædeligt udfører sit arbejde for samfundet som små myrer i en myretue. Afstanden mellem de 550 millioner borgere og de få politikere skal reduceres, hvilket den ifølge Habermas kun bliver, hvis solidaritet mellem borgere og politikere bliver det væsentlige udgangspunkt for de beslutninger, den politiske elite træffer på vegne af borgerne.

Med solidaritet mellem borgere og politikere som væsentligste udgangspunkt, synes det ikke utænkeligt, at borgernes interesser ville få mulighed for at blive repræsenteret i et større omfang, end dette på nuværende er tilfældet, fordi dette solidaritetsfokus tager udgangspunkt i mennesket fremfor blot at tage udgangspunkt i økonomisk vækst og profit på bekostning af velfærd og borgernes rettigheder.

Hvorvidt et demokrati kan blive for stort, kan sige at have en sammenhæng med, hvilket paradigme der dominerer samfundet og ikke så meget, hvor mange borgere der er underlagt en snæver politisk elite. Dominerer det økonomiske paradigme, som på nuværende tidspunkt tydeligvis er tilfældet i EU, vil afstanden mellem borger og politiker være for stor, fordi prioriteringerne hos den politiske elite og borgerne er så forskellige. Det synes naturligt, at EU-eliten fokuserer mere på økonomi end borgernes interesser, fordi det økonomiske paradigme netop er omdrejningspunktet for EU-samarbejdet. Af økonomiske interesser følger økonomiske beslutninger, der skal fremme vækst og profit. Af solidariske interesser følger solidariske beslutninger, der skal fremme borgernes interesser og ikke mindst generelle anerkendelse.

Solidaritet skal i fokus, hvis afstanden mellem borgere og politikere skal reduceres. Sker dette ikke, vil demokratiet hurtigt komme til at synes for stort, idet borgerne ikke kan gennemskue politikernes handlinger, fordi politikerne deraf blot handler hen over hovedet på borgerne. Det er således ikke befolkningstallet, der afgør om demokratiet bliver for stort, men paradigmet der er omdrejningspunktet for politikernes beslutninger.

Del V

Sammenfatning

Fotokilde: clipartfest.com

Opsummering

Som resultatet af spørgeskemaundersøgelsen viste, så vælger mange borgere i Danmark at afstå ved EU-Parlamentsvalgene af flere årsager.

De fem væsentligste årsager til at borgere vælger af afstå afstemning ved EU-Parlamentsvalgene er ifølge spørgeskemaundersøgelsen, at 1) den enkelte borger ikke har nok viden om EU til at føle sig sikker nok til at stemme ved EU-Parlamentsvalgene, at 2) EU ændrer sig for hurtigt til, at den enkelte borger kan følge med, at 3) borgeren grundet manglende viden om EU samt mange hurtige ændringer i EU ingen interesse har vedrørende EU, at 4) borgeren ikke føler, at EU-politikerne lytter til borgernes ønsker og behov og sidst men ikke mindst, at 5) EU grundet ovenstående er for langt væk fra Danmark og dansk politik.

Ovenstående årsager til at en stor del af borgerne i Danmark vælger at afstå afstemning ved EU-Parlamentsvalgene, har tydeligvis tæt forbindelse til de problemstillinger, der er blevet set på i forhold til medlemslandenes forskelligheder, EU-institutionernes bureaukrati og manglende gennemsigtighed, EU's arbejdsmoral med fiktionen om teamwork, det økonomiske fokus over det sociale og ikke mindst lovgivningsprocessernes lukkethed overfor befolkningen. Dertil har den enkelte borger ej heller let tilgængelige muligheder for at følge med i, hvad der politisk sker i EU, idet der i høj grad er mangel på medier, der beskæftiger sig med EU-formidling til borgerne. Idet Kommissionen først og fremmest arbejder tæt sammen med embedsmænd og lobbyister fremfor en politisk opposition repræsenteret af borgere, signaleres det, at det ligeledes heller ikke er borgernes behov, ønsker og prioriteringer, der kommer i første række, hvorfor den enkelte borger ofte ikke oplever, at EU rent faktisk træder til og hjælper, hvor borgeren har brug for det. Tværtimod betyder de mange ensretninger, at blandt andet fagforeninger får endnu sværere ved at forbedre borgernes rettigheder på forhold på arbejdsmarkedet, fordi disse begrænses af overstatslige EU-ensretninger. Det synes ikke mærkeligt, at borgeren ikke kan gennemskue EU, når EU ikke som første prioritet tjener borgerens interesser.

De mange problemstillinger udspringer fra én samlet problemstilling, der peger på, at der er alt for stor afstand både geografisk, socialt og politisk mellem borgerne og EU-politikerne, og herunder især de øverste politikere i EU-hierakiet. Netop afstanden mellem borger og EU-politiker skyldes, at demokratiet er blevet for stort til, at den enkelte borger kan følge med og føle sig set, hørt og anerkendt. Det er ikke som sådan befolkningstallet, der gør demokratiet for stort, men nærmere det økonomiske paradigme, der ifølge både Habermas, Sennett og Chiapello er med til at tilsidesætte det sociale og solidariske fokus, der ellers kunne have fået EU-politikerne til at vægte lighed højere end økonomisk profit og vækst.

At den enkelte borger selv vælger at afstå ved en folkeafstemning, synes ikke at være problematisk. Som det tidligere blev belyst ved hjælp af Brennan, må den enkelte borgers juridiske stemmerettigheder ikke afskrives, da dette ikke vil være i overensstemmelse med demokratets principper om, at alle borgere har ret til at deltage ved folkeafstemninger. Dette vil altså sige de borgere, der lever op til kravene for at kunne stemme så som alder og enten opholdstilladelse eller statsborgerskab, hvilket afhænger af, hvilken folkeafstemning, der er tale om. Problemet ved bevidst valgfståelse synes derfor nærmere at være, at den enkelte valgfstående borger ikke kan gennemskue de politiske institutioners beslutninger og processerne bag disse. At en borger bevidst afstår en folkeafstemning, synes at skabe tvivl om, hvorvidt det rent faktisk lykkedes demokratiet at give alle borgere mulighed for at blive hørt. Kan den enkelte borger ikke gennemskue, hvor denne skal sætte sin stemme, eller lever ingen af valgmulighederne op til dennes behov eller ønsker, synes demokratiet ikke at være repræsentativt nok. Bevidst valgfståelse kan siges at være en inddirekte stemme for et repræsentativt demokratisk politisk system, der ikke fungerer optimalt.

På mange måder kommer demokratiet i EU til at ligne Platons idealstat, hvor en nøje udvalgt og højtuddannet elite træffer beslutninger i samarbejde med nøje udvalgte embedsmænd, mens resten af befolkningen blot passer sit uden at kunne få den indflydelse og anerkendelse, som disse har brug for og ønsker. Fra EU-eliten lader der til at være en forventning om, at borgerne blot har en ubetinget tiltro til politikernes beslutninger, men i praksis synes politikere nærmere at have skabt et politisk system, hvor mange borgere slet ikke har mulighed for

at give sin mening til kende eller blive hørt. Politiske institutioner som eksempelvis EU-institutionerne er ifølge Brennan “[...] *judged by how well they work. Good institutions get us good results; bad institutions give us bad results.*” (Brennan 2009: 543). De “dårlige” resultater i forhold til markant valgfåelse ved EU-Parlamentsvalgene synes derfor ikke at være resultatet af dovne og ligeglade borgere, men nærmere resultatet af politiske institutioner, der ikke formår at varetage borgernes interesser. En harmonisering af de 28 EU-medlemslande vil dog næppe medføre bedre politiske institutioner, da dette blot vil give flere beføjelser til få politikere kontra 550 millioner borgere.

Konklusion

Udfra undersøgelserne bag dette speciale kan det konkluderes, at et stort antal borgere i Danmark bevidst vælger at afstå at stemme ved EU-Parlamentsvalgene, fordi EU-institutionerne og EU-politikerne tilsidesætter borgernes behov og interesser til fordel for økonomiske interesser, hvilket gør afstanden mellem borger og politiker alt for stor. At den enkelte borger bevidst vælger at afstå at stemme ved en folkeafstemning er ikke problematisk i det demokratiske samfund, fordi borgeren netop bør have samme rettigheder til at afstå efter eget ønske, såvel som at denne skal have samme juridiske rettigheder som alle andre borgere netop til at stemme ved en folkeafstemning. Problemet i forhold til markant valgafståelse blandt befolkningen i Danmark ved EU-Parlamentsvalgene skyldes, at EU-institutionerne har skabt et politisk system, hvor et stort antal borgere ikke har mulighed for at følge med, og derfor heller ikke har mulighed for at give udtryk for sine behov og holdninger. At en borger vælger at afstå at stemme ved en folkeafstemning, kan derfor i mange EU-tilfælde være en inddirekte stemme for et ønske om en ændring af det politiske system, der tillader borgeren at få mere indsigt og indflydelse i de politiske processer. Det er således politikernes ansvar at skabe et system, der tillader borgeren at få indsigt og indflydelse, og derfor er det ligeledes politikernes ansvar, når borgerne ikke kan følge med i den politiske udvikling. Første skridt på vejen vil være et paradigmeskift fra et økonomisk paradigme til et solidarisk og socialt paradigme, hvor borgernes interesser enten ligestilles med eller kommer før de økonomiske interesser.

Litteratur og kilder

Bøger

- Habermas, Jürgen (2012): *The Crisis of the European Union*, 1. udgave, Cambridge: Polity Press.
- von Dosenrode, Søren og Niels Chr. Sidenius (1999). *Lobbyisme i EU: Udfordringer for Danmark*. 1. udgave, 1. oplag. Denmark: Forlaget Systime A/S.

Kapitler i bøger

- Carlsen, Jørgen (2008): "Demokrati." In: Knud Michelsen (red.): *Filosofisk leksikon: Den vestlige verdens erkendelsesteori, metafysik, etik, logik, videnskabsteori og samfundstænkning*. Denmark: Gyldendal.
- Chiapello, Eve (2013): "Capitalism and its Criticisms". In: Paul du Gay and Glenn Morgan (red.): *New Spirit of Capitalism? Crises, Justifications, and Dynamics*. 1. udgave. Oxford Scholarship Online.
- Liedman, Sven-Erik (2000): "Grækenland: Platon og Aristoteles." In: Sven-Erik Liedman (red.): *De politiske idéers historie: Fra Platon til kommunismens fald*. 1. udgave, 1. oplag. København: G.E.C.Gads Forlag.
- Sennett, Richard (1999): "Arbejdsmental". In: Richard Sennett (red.): *Det fleksible menneske*. 1. udgave. Denmark: Forlaget Holland.

Artikler

- Brennan, Jason. 2009. "Polluting The Polls: When Citizens Should Not Vote." *Australasian Journal of Philosophy* 87 (4):535-549.

Internetkilder

- The European Parliament (2016): *Resultater af de europæiske valg 2014*.
Hentet [15.02.2017] fra Internettet: <http://www.europarl.europa.eu/>
- Den Europæiske Union (2017): *Den Europæiske Unions historie*.
Hentet [17.02.2017] fra Internettet: <https://europa.eu/>
- Folketingets EU-oplysning (2016): *EU-oplysningen*.
Hentet [17.02.2017] fra Internettet: <http://www.eu.dk/>
- Folketinget (2017): *Folketingsvalg i Danmark siden 1913*.
Hentet [17.02.2017] fra Internettet: <http://www.ft.dk/>

Bilag

1. Spørgeskemaundersøgelse

Det er altid vigtigt at stemme og bruge sin demokratiske stemme

Jeg vil gerne udnytte min stemme i demokratiet, ved at stemme på dem der "støtter" mine holdninger.

Savner radikal venstreorienteret stemme til venstre for SF

Der er i forvejen for lidt demokratisk proces i EU - så skal man bruge sin stemme når man kan

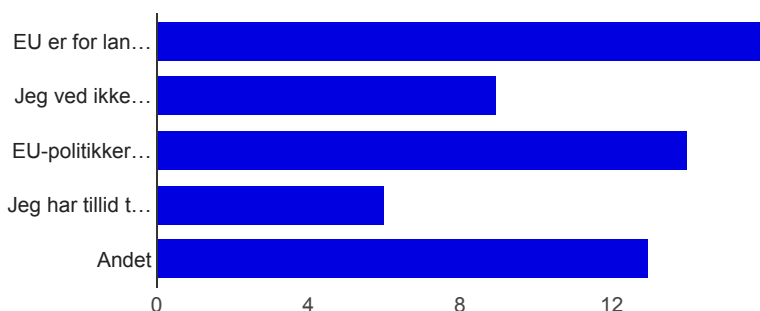
Jeg er hverken tilfreds med folketinget eller EU. Jeg vil gerne have et samfund der er meget mere demokratisk end det vi har i dag. Men jeg vil gerne støtte de partier/bevægelser der kæmper for at trække samfundet i samme retning som mig, og jeg tænker at det kun bliver endnu værre hvis folk der er systemkritiske lader værre med at stemme, for så kommer der relativt flere stemmer til de partier som jeg er uenig med.

Når man føler at man er lagt i benlås, bliver man let for apatisk til at prøve at lære sin bølge at kende

En stor del af politikken i Europa fastsættes af EU. Derfor er valgdeltagelse kombineret med forskellige modstandsformer vigtig.

Årsager til at du ikke synes, at det er lige så vigtigt at stemme til EU-parlamentsvalgene som til de danske folketingsvalg

Hvorfor synes du ikke, at det er lige så vigtigt at stemme til EU-parlamentsvalgene som til de danske folketingsvalg? (Sæt gerne mere end ét X)

EU er for langt væk fra Danmark og dansk politik	16	41 %
Jeg ved ikke nok om EU	9	23.1 %
EU-politikkerne lytter ikke til borgerne	14	35.9 %
Jeg har tillid til at EU træffer de rigtige beslutninger	6	15.4 %
Andet	13	33.3 %

Uddyb gerne dit svar (Ikke obligatorisk)

Både ja og nej, for det er naturligvis vigtigt at stemme til EU-parlamentsvalgene, for at opnå ændringer - men samtidig, er jeg ikke sat godt nok ind i EU.

Man hører aldrig om dets direkte påvirkning i forhold til Danmark

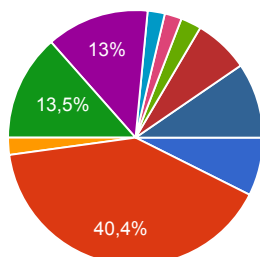
urealistisk at forestille sig, at samtlige europæiske borgere, både kan tage alle sine egne nationale politikere seriøst, samtidig med at skulle forholde sig dybt seriøst til en eller anden transnational forsamling som EU. Tror bare der er en grænse for, hvor meget de 'almindelige EU borger' kan vide om politik, samtidig med, man skal passe sit eget liv med job, hus, børn fritid og alt det der.

På samme måde som politikerne i Danmark ukritisk læner sig op af embedsværket overlader EU-politikerne for meget til embedsfolkene. Det efterlader indtryk af, at det ikke nytter at stemme på nogen

Folketingsvalget i Danmark 2015

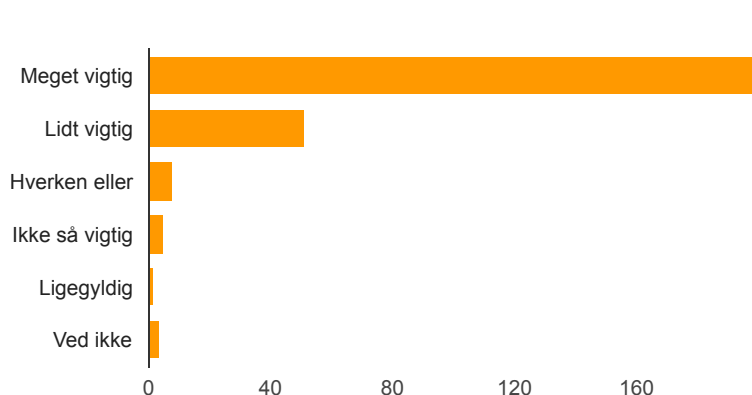
Hvilket parti stemte du på ved sidste folketingsvalg i Danmark i 2015?

Alternativet (Å)	17	7.4 %
Enhedslisten (Ø)	93	40.4 %
Socialistisk Folkeparti (SF)	5	2.2 %
Socialdemokratiet (S)	31	13.5 %
Det Radikale Venstre (RV)	30	13 %
Venstre (V)	5	2.2 %
Liberal Alliance (LA)	5	2.2 %
Det Konservative Folkeparti (KF)	6	2.6 %
Dansk Folkeparti (DF)	16	7 %
Andet	22	9.6 %

EU's politikområder

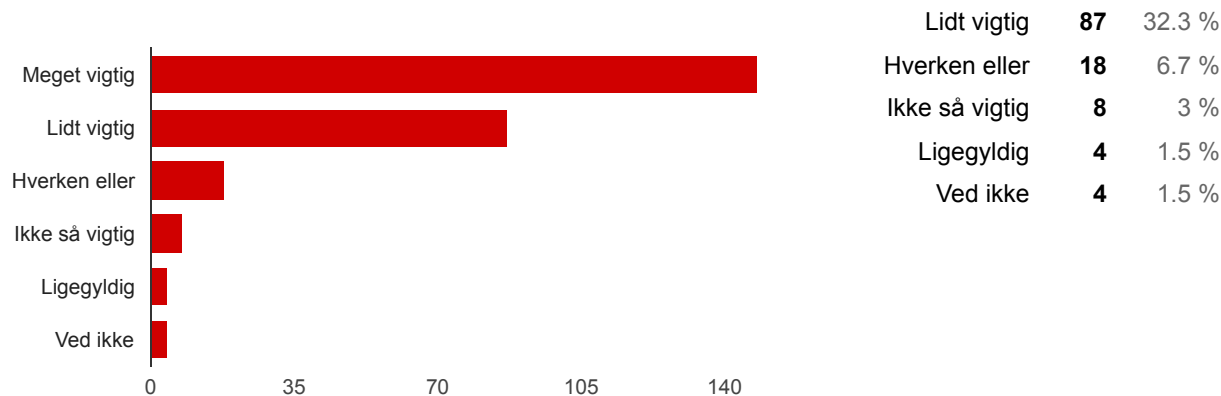
Klima [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]

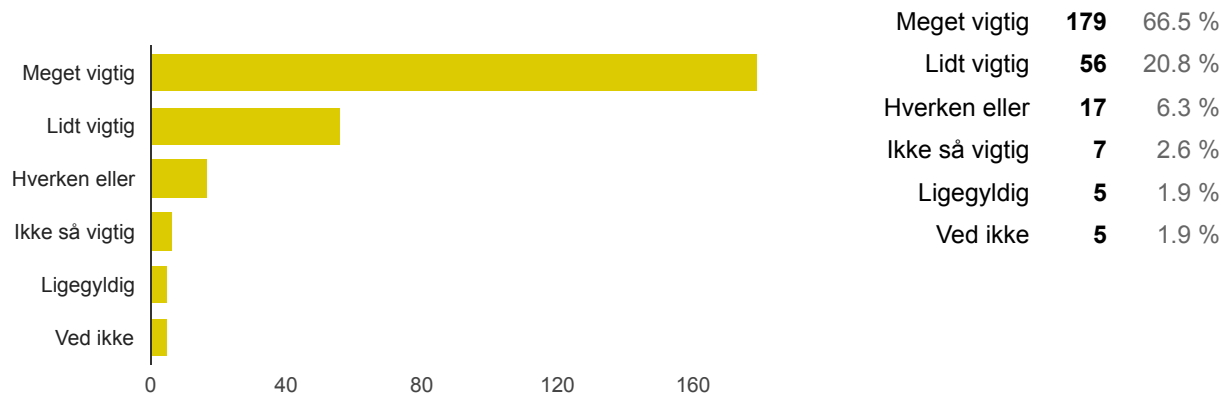
Meget vigtig	199	74 %
Lidt vigtig	51	19 %
Hverken eller	8	3 %
Ikke så vigtig	5	1.9 %
Ligegyldig	2	0.7 %
Ved ikke	4	1.5 %

Økonomi [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]

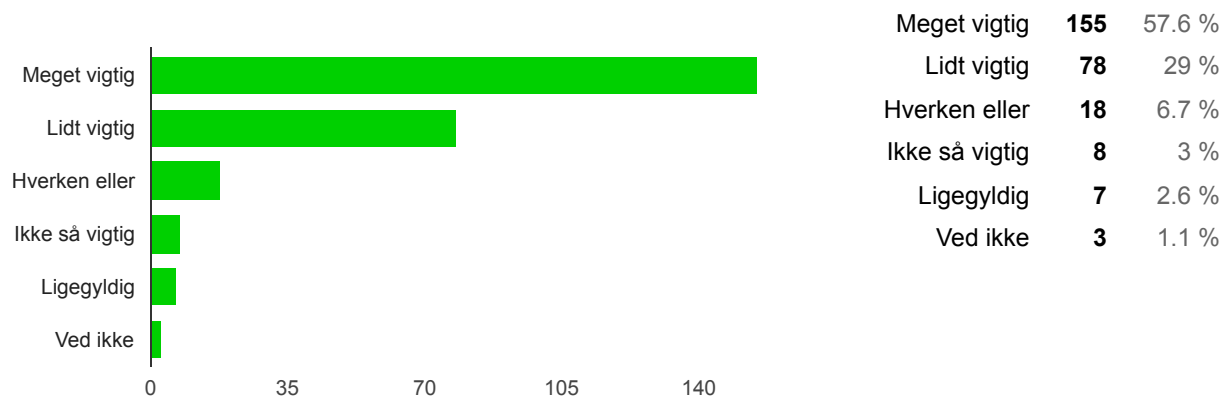
Meget vigtig	148	55 %
--------------	-----	------

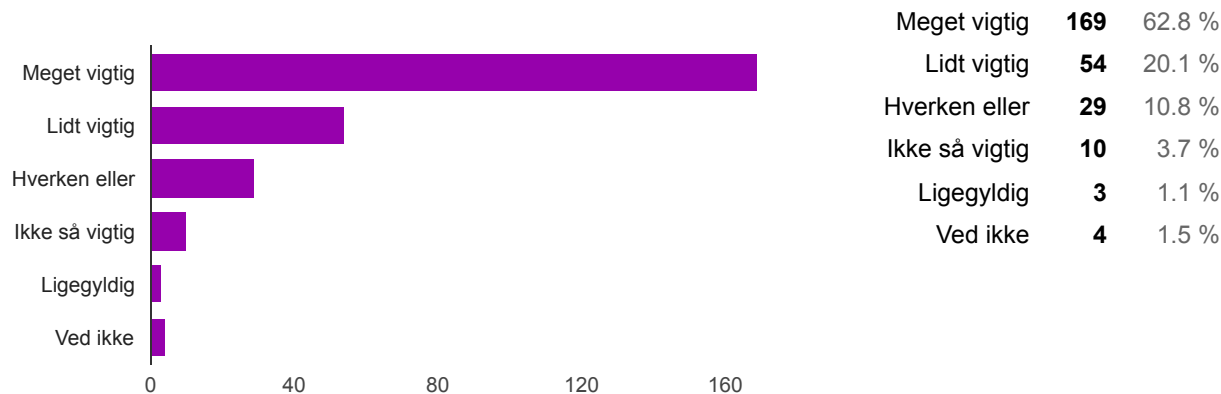
Flygtninge [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]

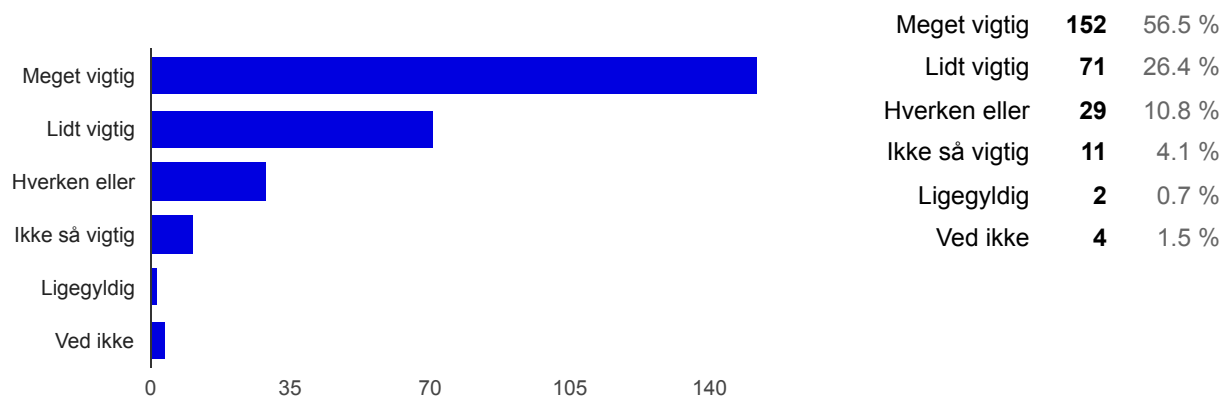
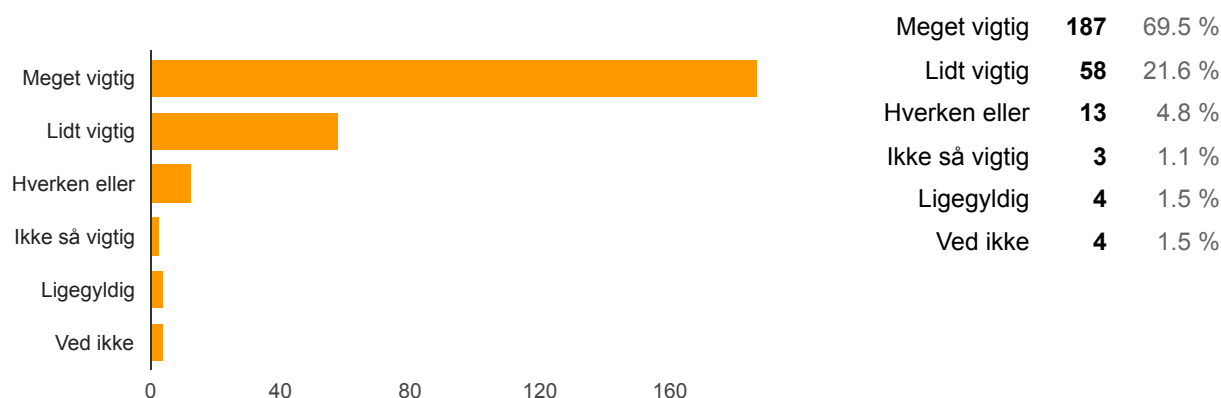
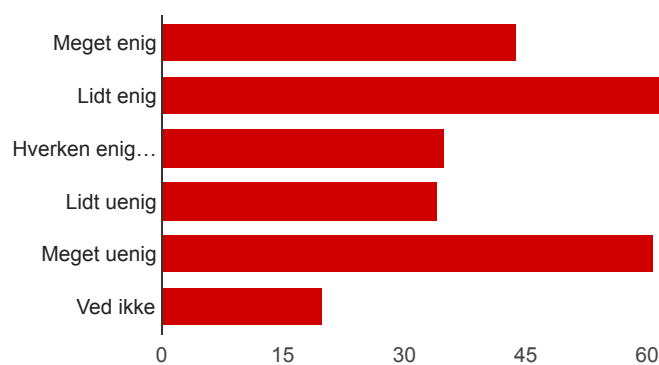

Miljø og landbrug [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]

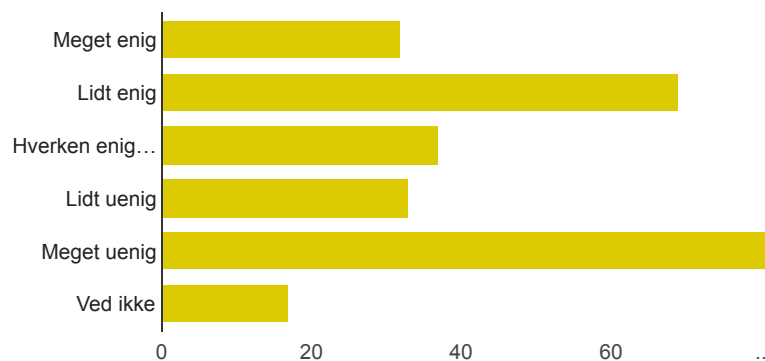

Sociale rettigheder [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]

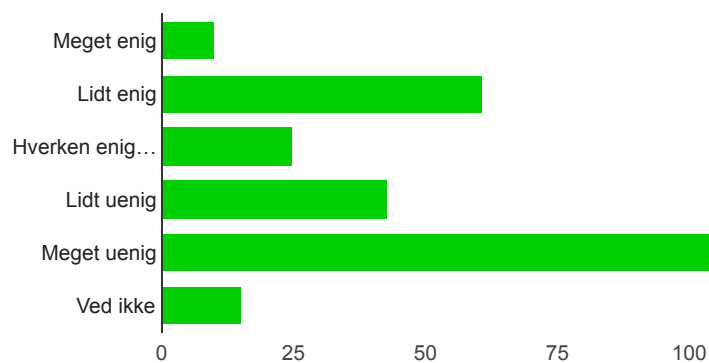

Arbejdstagerrettigheder [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]**Menneskerettigheder [Hvordan vægter du EU's forskellige politikker?]****Klima [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]**

Meget enig	44	16.4 %
Lidt enig	75	27.9 %
Hverken enig eller uenig	35	13 %
Lidt uenig	34	12.6 %
Meget uenig	61	22.7 %
Ved ikke	20	7.4 %

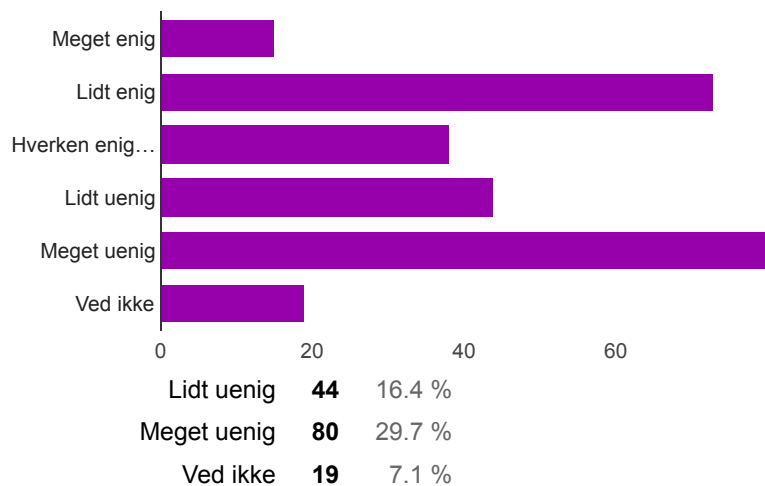
Økonomi [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

Meget enig	32	11.9 %
Lidt enig	69	25.7 %
Hverken enig eller uenig	37	13.8 %
Lidt uenig	33	12.3 %
Meget uenig	81	30.1 %
Ved ikke	17	6.3 %

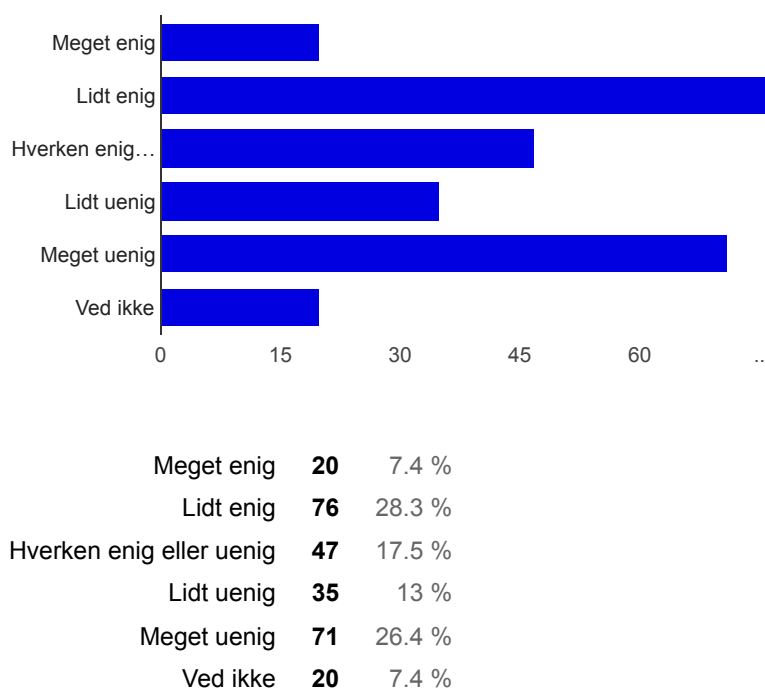
Flygtninge [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

Meget enig	10	3.7 %
Lidt enig	61	22.7 %
Hverken enig eller uenig	25	9.3 %
Lidt uenig	43	16 %
Meget uenig	115	42.8 %
Ved ikke	15	5.6 %

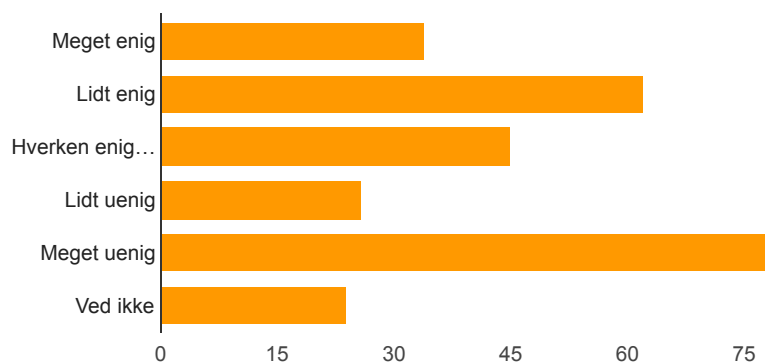
Miljø og landbrug [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

Sociale rettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

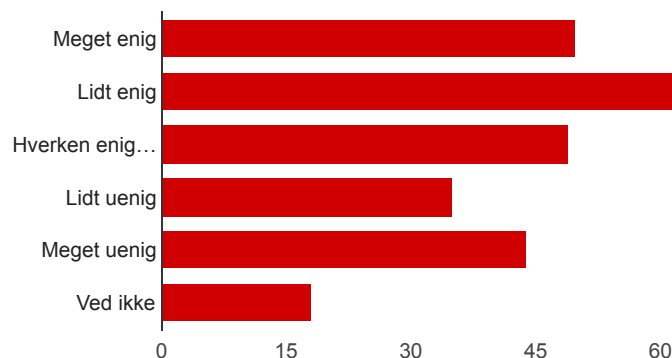

Arbejdstagerrettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

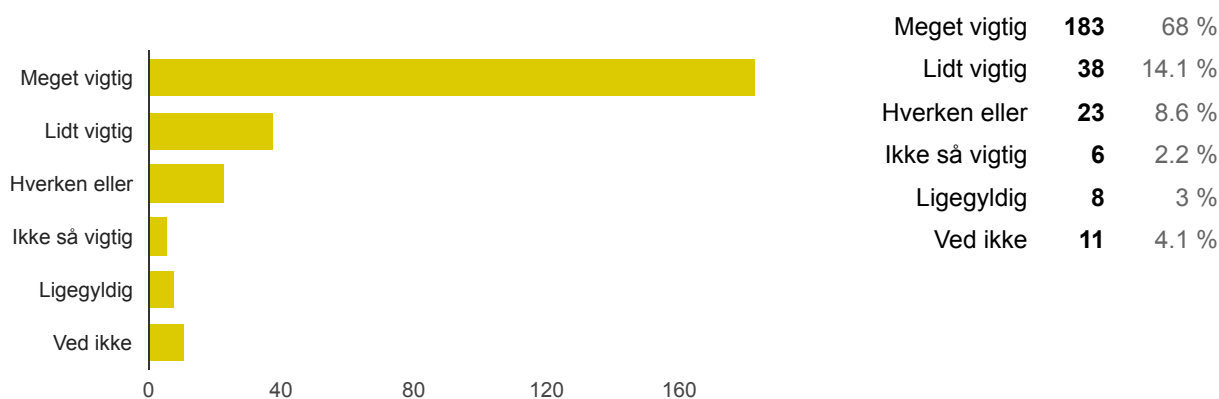
Meget enig	34	12.6 %
Lidt enig	62	23 %
Hverken enig eller uenig	45	16.7 %
Lidt uenig	26	9.7 %
Meget uenig	78	29 %
Ved ikke	24	8.9 %

Menneskerettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, at EU håndterer godt?]

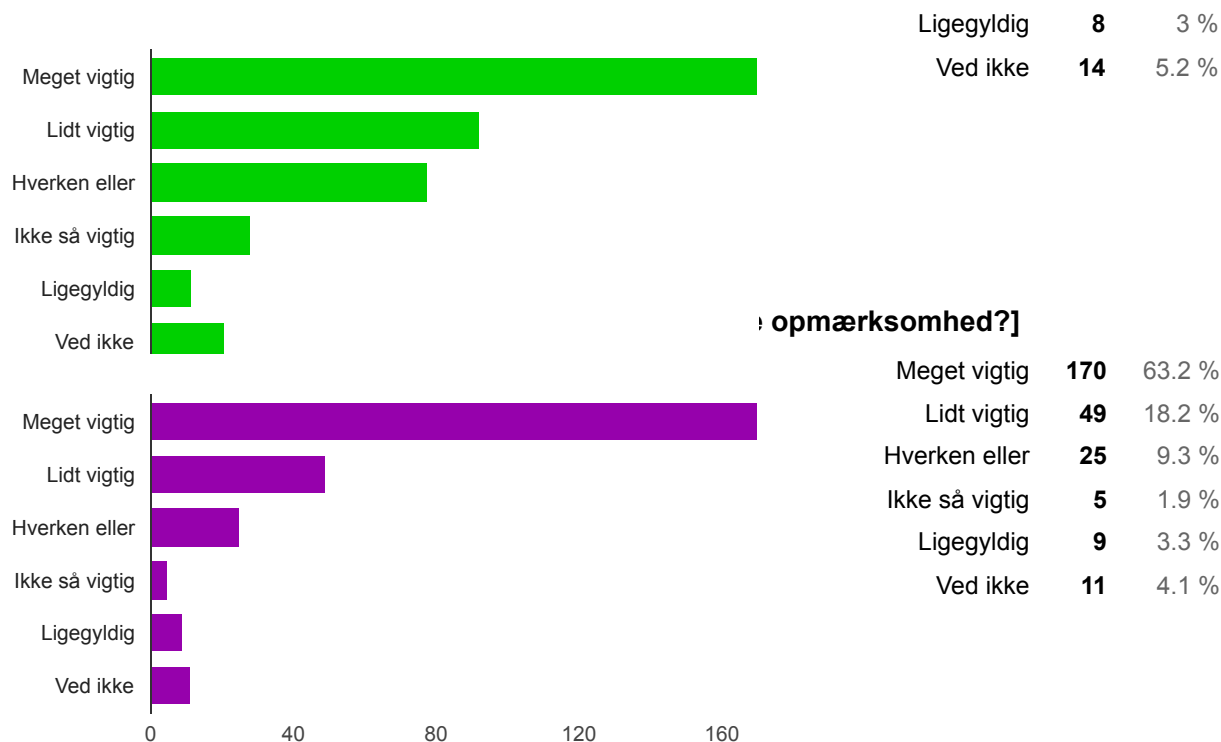
Meget enig	50	18.6 %
Lidt enig	73	27.1 %
Hverken enig eller uenig	49	18.2 %
Lidt uenig	35	13 %
Meget uenig	44	16.4 %
Ved ikke	18	6.7 %

Klima [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

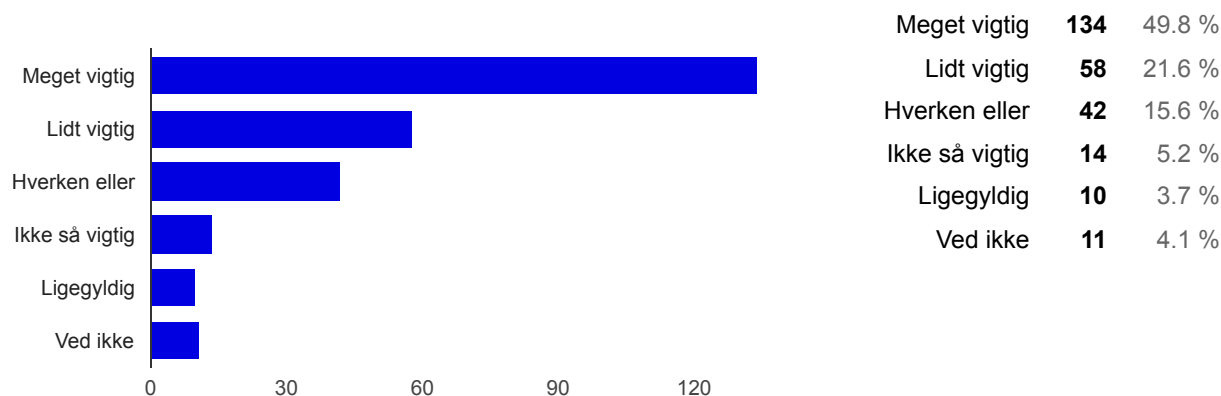

Økonomi [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

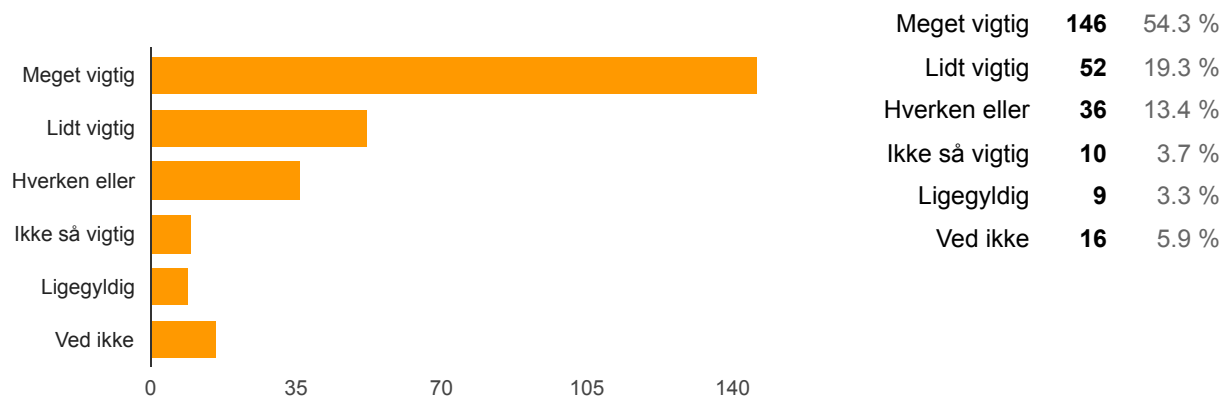
Meget vigtig	114	42.4 %
Lidt vigtig	62	23 %
Hverken eller	52	19.3 %
Ikke så vigtig	19	7.1 %

Miljø og landbrug [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

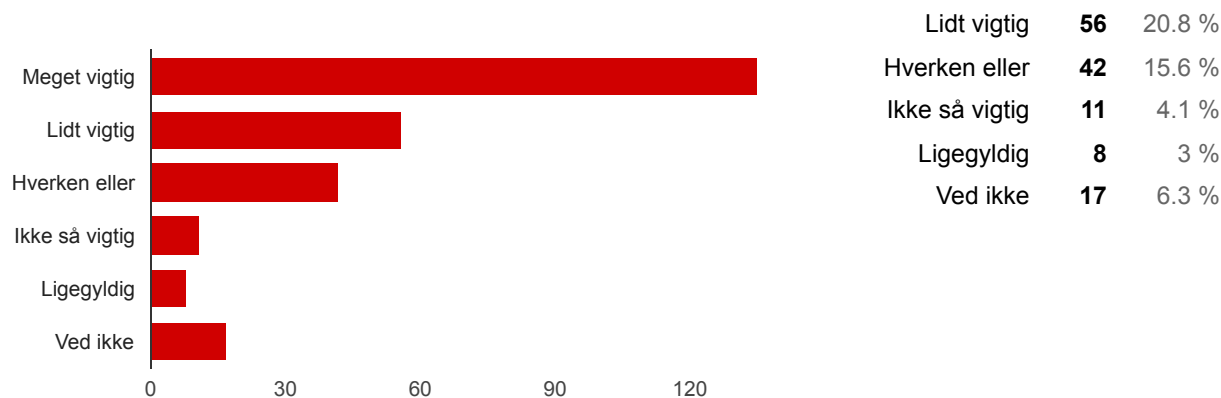

Sociale rettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

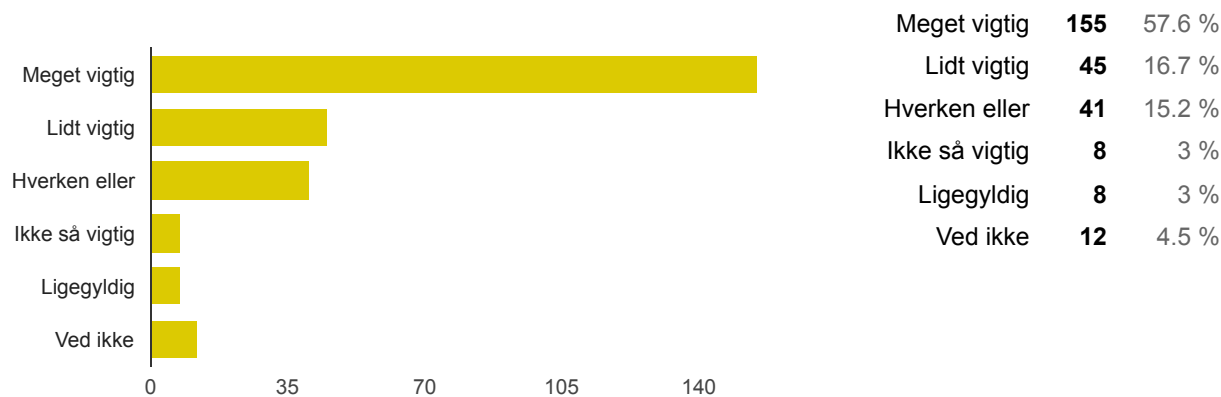

Arbejdstagerrettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

Meget vigtig **135** 50.2 %

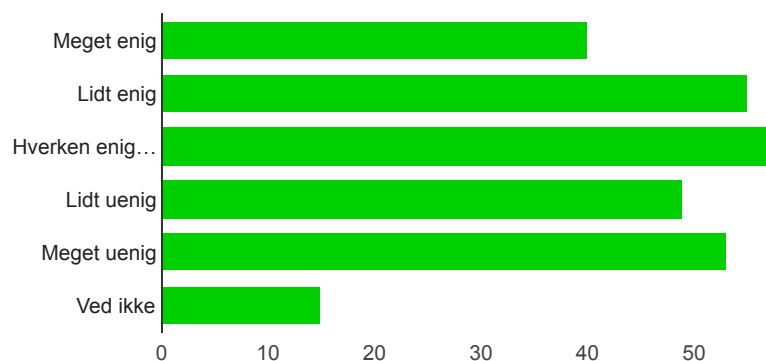

Menneskerettigheder [Hvilke EU-politikker synes du, burde få mere opmærksomhed?]

EU-oplysninger

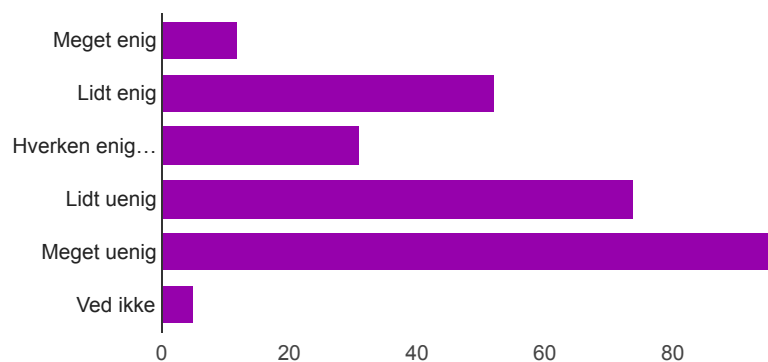
Oplysninger om EU er let tilgængelige [Din mening om tilgængeligheden af EU-oplysninger i Danmark]

Meget enig	40	14.9 %
Lidt enig	55	20.4 %
Hverken enig eller uenig	57	21.2 %
Lidt uenig	49	18.2 %
Meget uenig	53	19.7 %
Ved ikke	15	5.6 %

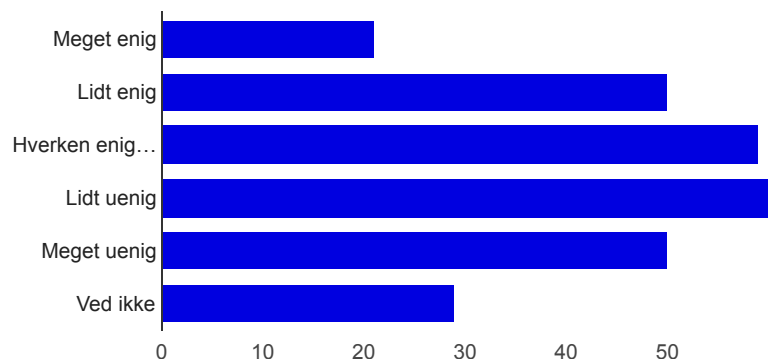

Danske medier er gode til at oplyse om EU [Din mening om tilgængeligheden af EU-oplysninger i Danmark]

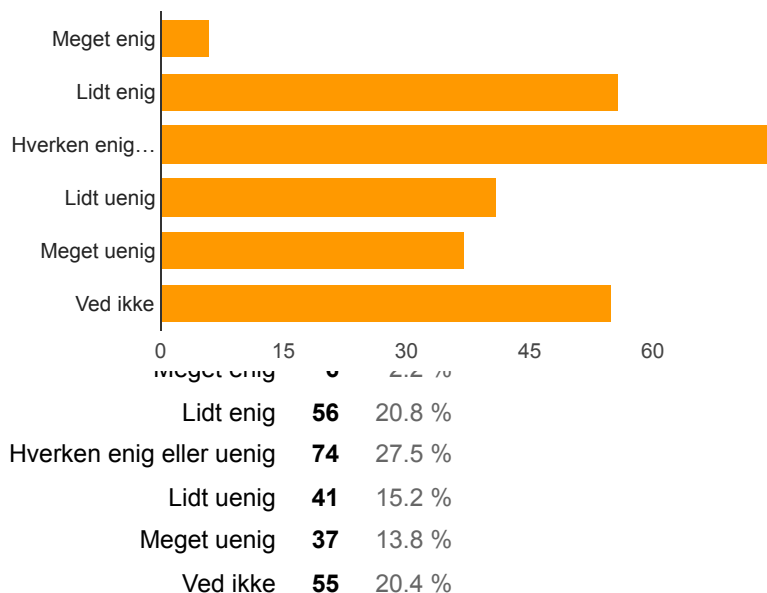
Meget enig	12	4.5 %
Lidt enig	52	19.3 %
Hverken enig eller uenig	31	11.5 %
Lidt uenig	74	27.5 %
Meget uenig	95	35.3 %
Ved ikke	5	1.9 %

EU's egen information er let tilgængelig [Din mening om tilgængeligheden af EU-oplysninger i Danmark]

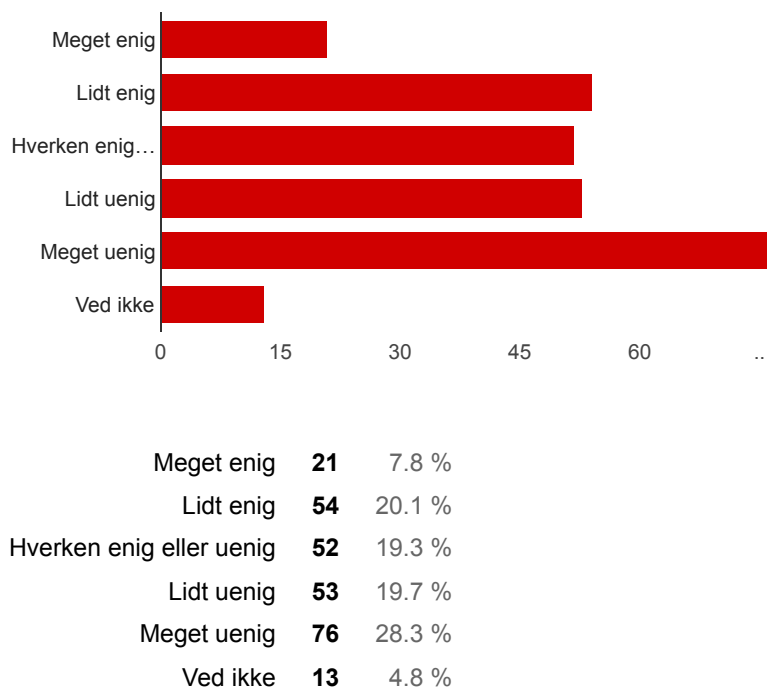

Meget enig	21	7.8 %
Lidt enig	50	18.6 %
Hverken enig eller uenig	59	21.9 %
Lidt uenig	60	22.3 %
Meget uenig	50	18.6 %
Ved ikke	29	10.8 %

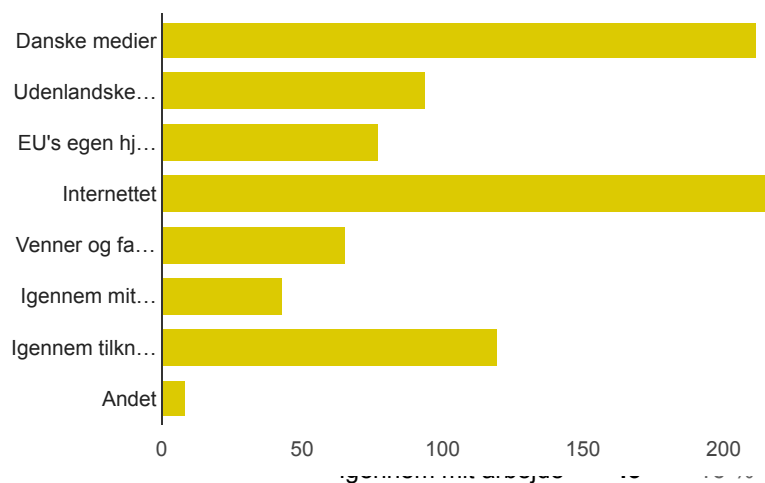
Udenlandske medier er gode til at oplyse om EU [Din mening om tilgængeligheden af EU-oplysninger i Danmark]

EU-oplysninger er lette at forstå [Din mening om tilgængeligheden af EU-oplysninger i Danmark]

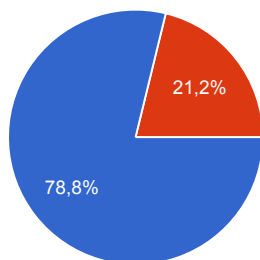

Hvor finder du oplysninger om EU? (Sæt gerne mere end ét X)

Igennem tilknytning til foreninger og organisationer	120	44.6 %
Andet	9	3.3 %

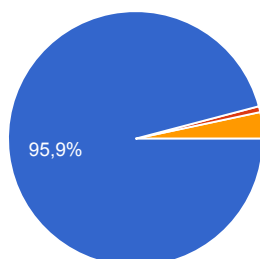
Vil du gerne vide mere om EU?

Ja	212	78.8 %
Nej	57	21.2 %

EU-parlamentavalget 2019

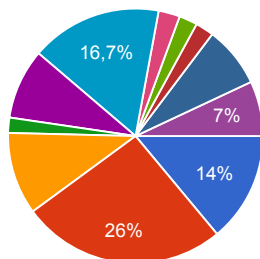
Stemmer du til EU-parlamentsvalget 2019?

Ja	258	95.9 %
Nej	2	0.7 %
Ved ikke	9	3.3 %

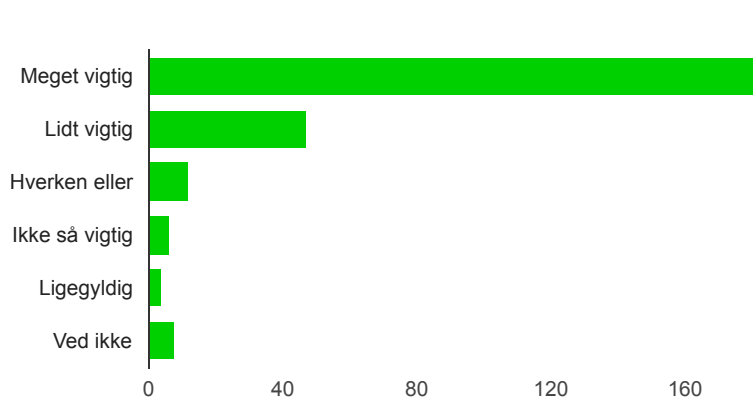
Opstillede partier til EU-parlamentsvalget 2019

Hvilket parti vil du på nuværende tidspunkt stemme på til EU-parlamentsvalget 2019?

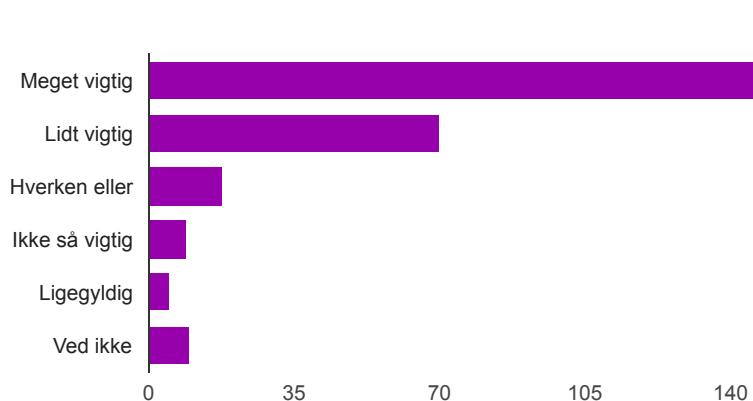
Parti	Antal	Procent
Enhedslisten (E)	37	20.7 %
Alternativet (Å)	27	10.5 %
Socialistisk Folkeparti (SF)	5	1.9 %
Socialdemokratiet (S)	23	8.9 %
Det Radikale Venstre (RV)	43	16.7 %
Venstre (V)	7	2.7 %
Det Konservative Folkeparti (KF)	6	2.3 %
Liberal Alliance (LA)	6	2.3 %
Dansk Folkeparti (DF)	20	7.8 %
Andet	18	7 %

Klima [Hvordan vægter du partiets politikker?]

Vurdering	Antal	Procent
Meget vigtig	181	70.2 %
Lidt vigtig	47	18.2 %
Hverken eller	12	4.7 %
Ikke så vigtig	6	2.3 %
Lige gyldig	4	1.6 %
Ved ikke	8	3.1 %

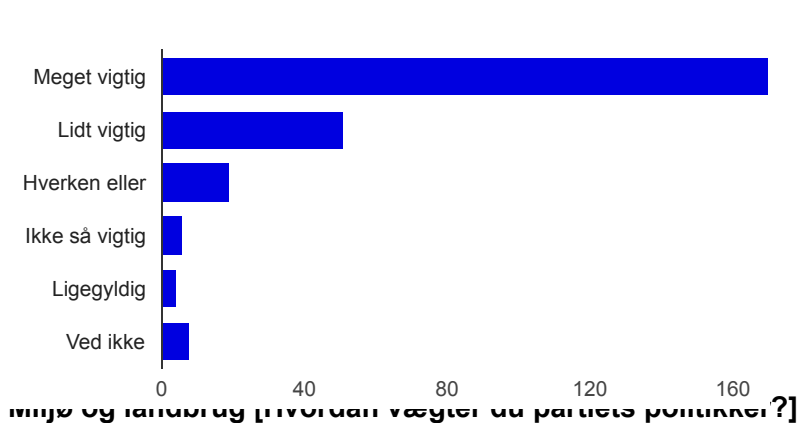
Økonomi [Hvordan vægter du partiets politikker?]

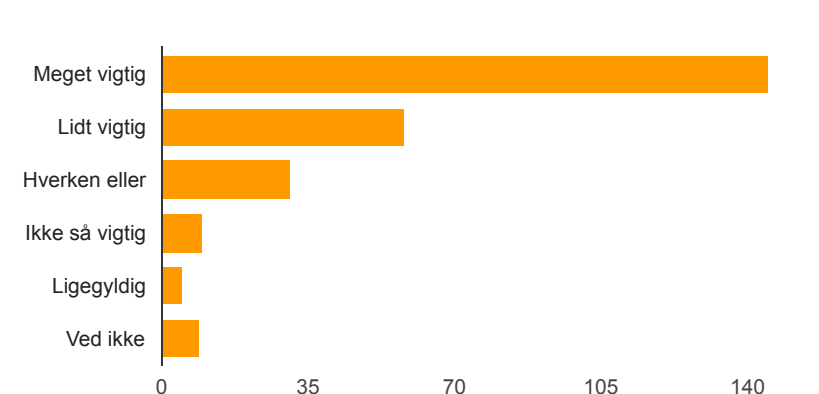
Vurdering	Antal	Procent
Meget vigtig	146	56.6 %
Lidt vigtig	70	27.1 %
Hverken eller	18	7 %
Ikke så vigtig	9	3.5 %
Lige gyldig	5	1.9 %
Ved ikke	10	3.9 %

Flygtninge [Hvordan vægter du partiets politikker?]

Vurdering	Antal	Procent
Meget vigtig	170	65.9 %
Lidt vigtig	51	19.8 %

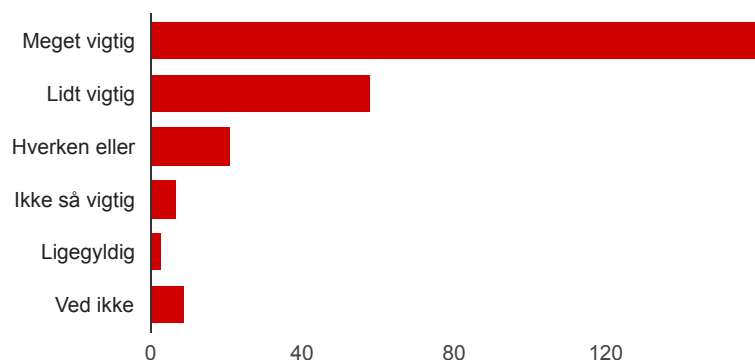

Hverken eller	19	7.4 %
Ikke så vigtig	6	2.3 %
Ligegyldig	4	1.6 %
Ved ikke	8	3.1 %

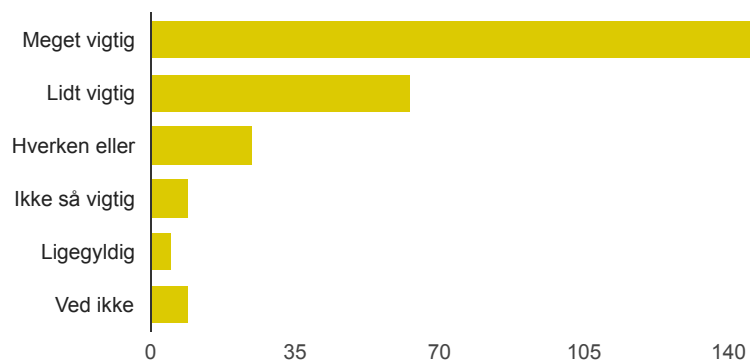
Meget vigtig	145	56.2 %
Lidt vigtig	58	22.5 %
Hverken eller	31	12 %
Ikke så vigtig	10	3.9 %
Ligegyldig	5	1.9 %
Ved ikke	9	3.5 %

Sociale rettigheder [Hvordan vægter du partiets politikker?]

Meget vigtig	160	62 %
Lidt vigtig	58	22.5 %
Hverken eller	21	8.1 %
Ikke så vigtig	7	2.7 %
Ligegyldig	3	1.2 %
Ved ikke	9	3.5 %

Arbejdstagerrettigheder [Hvordan vægter du partiets politikker?]

Meget vigtig	147	57 %
Lidt vigtig	63	24.4 %
Hverken eller	25	9.7 %
Ikke så vigtig	9	3.5 %
Ligegyldig	5	1.9 %
Ved ikke	9	3.5 %